

Kalibův zločin

Karel Václav Rais

Bylo po Otavách. Odstrojené lučiny svítily zažloutlou zelení, v níž růžověly již květy panáčkovitých naháčků.

Nad krajinou, pokrytou nestejnobarevnými kusy polí, klenulo se vysoké, světle modré, ba skoro bílé nebe; dopolední slunce v něm rozstříkovalo žlutavou zář, ale již tuze nepálilo. Dobrá polovice polí byla zdělána a oseta; zbyly jen lány dosud pokryté zčernalými natěmi bramborovými, žlutnoucí řepoviště a sem tam černé jeteliny na semínko. Na stromech podél cest i po zahradách vesnice Ostružina se modraly husté růžence sliv, mezi nimiž se zachvívalo prořídle zahnědlé listí. Po keřích a na zvadlých stoncích se již leskly síťky a chumáčky babího léta. Špačkové vrátivše se od severu hvízdali na topolech a v hustých hejnech se snášeli na žluté palouky; švitor a řetot jejich se dobře hodil k podzimnímu rázu krajiny.

Hubaři, kteří si za prvního svitu ranního vyšli do lesů, jež věncí kotlinu na úpatí Zvičiny, po stráních se vraceli s naplněnými uzly. Lidí bylo v polích málo, ale ze stodol vylétal veselý klepot cepů, hned dunivý, hned rachotivý, ba až zvonivý, a ozýval se o stráně i bory.

U Kalibovy chalupy, jež stojí na severním konci vesnice, bylo ticho. Je čelem obrácena do návsi; po levém boku má dvorek, ohraničený vejměnkem s květinovou zahrádkou, za stavením zahradu se slívami a s rozkleslými jabloněmi.

Kalibova rodina se ve světnici dělila o matčinu pozůstalost.

Starý tatík, dobrý pětadesátník, jemuž včera, právě o polednách, žena dokonala, seděl u velkých černých kamen kachlových, jež s pecí zabrala plnou čtvrtinu dřevěné, čistě vybílené světnice. Byl dosud jen málo šedivý a vpadlé tváře mu hnědly vousovým strništěm; jiskrné oči měl obklopeny hojnými, ale jemnými vráskami, silný nos skloněný nad ústa, jejichž rty už zapadly mezi ním a ostrou bradou. Na sobě měl rozpjatou vestu, odřené nohavice do punčoch, jež vylézaly z tlustých libereckých bačkor.

Kousek vpravo od otce, u postranních dveří, kterými se chodilo do přistavěné kamenné světničky, stál o veřeje opřen mladý Kaliba, veliký, silný, ramenatý, snad asi pětaticátník. Na mohutné kulaté hlavě měl rozházeny kaštanové chundely měkkých vlasů, nízké čelo s třemi hlubokými rýhami, velké, modré, poněkud vypoulené oči. Tváře měl plné, zdravě červené, opálené. Byl v krátké vlněné kazajce a nohavice měl zastrčeny do vysokých, odřených holínek. Silné ruce maje složeny na prsou, tupě hleděl do světnice.

Před oknem, jež hledí na náves, na žluté, ale notně odřené lavici s lenochem, seděli mladého Kaliby švagr Nedomlel a sestra, provdaná Smržová. Tato byla bratrovi tuze podobna, ale byla sešlejší, ačkoliv byla mladší. Nedomlel byl hubený, kostnatý dlouhán s vysedlými skráněmi, se staženými rty, s očima stále velmi starostlivýma; pod ušima měl krátké, hrubé vousy.

Uprostřed světnice, na hrbolaté, vytlapané podlaze ležela hromada šatstva, prádla, obuvi; na lavici podél kamen stálo nádobí dřevěné, na polici a na hladkém dubovém stole s mocnými trnoži a silnou deskou něco nádobí železného, hliněného i porculánového. Mezi těmito krámy přecházela mladého Kaliby starší sestra Nedomlelka a švagr Smrž.

Nedomlelka měla po tatínkovi tmavé vlasy, jiskrné oči a snědou pleť, po matce byla vysoká, hubená, na každém kloubu špičatá. Stála pořád přímo, a když se již musila sehnouti, ohýbala celou půli těla, jako by byla na drátech. Kdo by ji byl viděl po prvé, snad by byl křikl úzkostí, že se to tělo zlomí. Šla-li, byla také jako ze dřeva a nohama v kolenou sotva pohnula; šlapala zpřímá a těžkopádně. Ustrojena byla hodně nedbale, třebaže měla šaty dobré a zcela slušné; tmavá vlněná sukně, jupka k tělu i ty botky byly jí však veliké, šátek měla uvázaný ledabyle, jako nakvap, černé vlasy se jí rozlézaly po čele. Pohled měla zachmuřený, mračivý.

Smrž byl z hor, a třebaže v Ostružině žil již od mlada, lišil se od zdejších lidí, mírných a klidných, svým hybem a živostí. Byl trochu brepta. Měl černé, husté, uhlažené vlasy, pod nosem silné kníry, jejichž konce uměl zvláštním šklubnutím koutků úst vzpřímiti do výše.

Teď stál nad hromadou ženského šatstva; ruce měl v boku, nohy v kolenou napjaty, hlavu trochu skloněnou, a prohlížel všecko jako inženýr.

"Víte, švaře, tenhle salup měla maminka od nás, Nedomlel jí ho přinesl, když za mnou chodil, ten přec zůstane nám?" chladným, draslavým hlasem pravila Nedomlelka.

Smržův knír se vzpříčil a rty sykly:

"I spánembohem, když jste to dali, vemte si to zas!" Řekl to s úsměškem, ale neusmál se.

Nedomlelka hodila salup na hromadu, na kterou skládala zboží sobě přidělené.

"A co s tímhle špenzrem?" ptala se pozdvihujíc starodávný kabátec s nadělanými rukávy a se staženým životem, na modravé půdě duhovitě pruhovaný. "Co byste vy s tím dělali, Manka v tom chodit nebude a já toho do pole užiju," hovořila stále stejně, s týmž mračivým pohledem.

"Dělali, nedělali, Manka taky není žádná hraběnka! Jste dvě sestry, ať má teda každá po mamince stejně. Ostatnětu musí být špenzr ještě jeden," breptal Smrž, hrabaje se v šatstvě. Vytáhnuv druhý, rychle jej prohlédl a dodal: "No, nejsou daleko od sebe, vezměte si, který chcete.

"I mně je jedno," zabublala a hodila ten, který držela v ruce, na svůj díl.

"Tuhle jsou dvě černé sukně - no, jednu vám, jednu nám!"

"Ukažte, ukažte - vy umíte vybírat!" živěji zarýpla. Ale prohlédnuvši je proti světlu, pravila: "Mnoho si neodevzdají, tu máte.

"Pak roztáhla hnědý vlněný salup, pokrytý esovitými světlými tvary.

"Ten mi nechte!" Ta slova řekl mladý Kaliba, a odstoupiv ode dveří, natahoval ruku po šátku.

Smrž se rachotivě zasmál. "Prosím tě, co s tím budeš dělat?"

"Maminka v tom šátku chodila do kostela; když jsem ji vyhlížíval, vždycky jsem se díval po tom salupu, a jak si na ni vzpomenu, vidím ji v něm." Vyrážel ta slova prudce, ale těžce, a oči měl sklopeny.

"I spánembohem ti ho přejeme," srdečně se usmál Smrž a salup podal mladému.

Když si rozdělili malé vlněné i kartonové šátky, prohlíželi jupky.

"Ale maminka taky měla halenku harasovou, ta tu není - či je tu někde?" spěšně, vyšším, ale slabším hlasem zvěděla Nedomlelka.

Chvilku bylo ticho. Nedomlelka tázavě hleděla z bratra na otce.

"Tu má, Náno, maminka do hrobu!" náhle se ozval starý Kaliba, ačkoliv stále hleděl do okna, jako by si nevšímal. Mluvil zdlouha, hlasem suchým, přioštrělým.

Nedomlelka se rozpačitě usmála, a mrknuvši rychle po všech příbuzných, omlouvala se:

"I bodejt', bodejt', člověk je tím neštěstím celý zpitomělý.

"Nikdo jí již neodpověděl; starý opět hleděl k oknu, jako by byl ve světnici sám. Smrž těkal očima z dílu Nedomlelových na svůj, a že bylo šatstvo rozděleno, přiklekl k svému a znova kus po kuse prohlížel. Složiv opět všecko, znova se zahleděl na díl Nedomlelčin. Ta ho stále pozorovala.

"Mně se, švaře, zdá, že se díváte, jako bych si byla přibrála; přehlédněte si to ještě, abyste nemyslel, že jsem vás ošidila!

"Konec Smržova kníru se vzpříčil.

"I jen se tak dívám, tolik se toho zdálo a je toho drobet," zabreptal.

Starý Kaliba při té zeťově řeči přesedl. "Ale, táto, nemluv!" muže napomenula Smržová.

"I to on švaříček vždycky, ch-ch-ch -" vyšeptalým hlasem se ozval Nedomlel, ale nedořekl, ačkoliv k té řeči povstal, protáhl se a napjal ruku, jako by chtěl vykládati.

Smrž naň stranou zamžoural, ale nepromluvil. "Tak teď snad vezmeme prádlo?" tázala se Nedomlelka.

"I třebas," odvětil a protahoval se. "Tuhle máme šest košil - vám tři a nám tři."

"Počkejte, počkejte, švagrová, musíme dřív všecko prohlédnout, něco bude starší, něco zánovější, abysme se neošidili."

Prohlíželi a skoro mlčky rozdělávali.

"Lidičky, vy se s tím naděláte," s mírným úsměvem pravila Smržová.

"I mlč, Manka, tak je to v pořádku, ještě byste nás pomluvili," odpověděla Nána.

"Jdi, někdo má kdy na pomluvy!"

"I bodejt', beztoho se divím, co taková paní jako ty bude s tímhle vším dělat."

"Abys ty nekousla," trpce podotkla Manka a zas bylo na chvíli ticho.

"Ale to není všecko nádobí, vid' že ne, Vojto?" prohlízejíc dřevěné zboží, jen jako mimochodem prohodila Nána.

"Všecko? Není!" za syna ledově odpověděl otec.

"Inu, taky se dívám a zdá se mi, že tu není všecko," drsně se zasmál Smrž a stranou pohlédl na švagra i na tchána.

"Vždyť něco taky budeme potřebovat, ne?" hlavou nepohnuv, připomněl starý.

"Nač byste tohle na vejměnku potřeboval!" smál se Smrž.

"Ještě tam nejsem!" ostře ho odbyl starý.

"Inu, nejste, nejste, ale brzo-li nebudete?"

"Víte, zeti, není-li vám toho dost, nechte všecko s pokojem a jděte spánembohem. Nemusil jsem vlastně pro vás pro žádného ani vzkazovat, je to posud všecko moje a holky dávno každá dostala své!" ostře a určitě slovo za slovem vypouštěl starý.

"Snad byste se, tatínku, nehněval," bublala Nána, "co byste s tím dělal? Darmo by se to ve stodole a na půdě válelo."

"Inu, proto povídám," vlídněji zabreptal Smrž. "Já, že jste se tak sháněli! Copak nemám ještě syna? Toť vím, že je dobrotisko; kdybych tu nebyl, dal by všecko a mohl by po čase kupovat znovu."

"Snad si, pantáto, nemyslíte, že bysme Vojtu okradli?" durdil se Smrž.

"Nemyslím, ale prve jste se ptali," starý klidně odvětil.

"Inu, jen mi tak napadlo, že by tu mělo bejt všecko a že by se to rozdělilo na tři díly," prudčeji breptal Smrž.

Otec se přestal dívat do okna, ale hledě stranou na zetě, pravil:

"Už jsem povídal, že holky dávno dostaly své! Hoch nedostal ještě nic a bude hospodářem. Mohl by na mne naříkat, že za všecko dření na něj zapomínám. Šatstvo jste taky nedělili na tři díly!"

"Prosím vás, prosím vás, jestli Vojta o to stojí, rozdělíme se s ním, ale rád bych věděl, co by s těmi hadry dělal."

"Bodejt', bodejt'," svědčila i Nedomlelka.

Starý poposedl a hlavou nevrle zavrtěl.

"Vojtovi musí všechno přinést nevěsta. Takhle sám přec nezůstane, co by si počal?" sladčeji pokračoval Smrž a stranou mžoural na mladého Kalibu.

Vojta učinil dva kroky vpřed, jako by chtěl odejít, ale znova se opřev o trámec, zahleděl se k zemi.

"Švaříček Vojta - to se ví - ch-ch-ch -" směje se vyjektl Nedomlel a na Vojtu pokyvoval hlavou.

"A žena by mohla přijít do prázdného stavení, ne?" ostře vysokým hlasem ptal se starý.

"I prosím vás, tatínku, do takovéhle chalupy půjde každá ráda - třeba byla prázdná!" zasmála se Nána.

"Inu, proto povídám, o staré prádlo a šatstvo vám taková mladice stát nebude a nádobí si taky přiveze. S novou hospodyní musí přijít všechno nové!" důrazně, živě vykládal Smrž.

Vojta při té řeči odcházel do světničky. Jak se dveře otevřely, bylo tam vidět lavici a na ní černou otevřenou rakev s tělem zesnulé staré hospodyně.

Všickni rakev viděli a zamlčeli se.

"Tak dělejte, lidičky, dělejte," muže i sestru mírně pobídla Smržová.

"A prosím tě, Manko, řekneš si jen, 'dělejte' a sama sedíš jako paní a koukáš," odsekla Nána.

"Vždyť mne od toho hnál, sotva jsme přišli," trpce se usmívajíc, odpověděla Manka.

"Inu, platna nám tu nejsi pranic a můžeš směle jít domů!"

drsně ji odbyl Smrž.

"Půjdu, půjdu," vstávajíc pravila Manka, "buďte tu, tatínku, zatím s Pánembohem!" a klidně odcházela.

Otec zakýval, ale neodpověděl.

"A když to tak vezmu - abych taky radši šel uvařit, že ne?" po chvílce se tázal Nedomlel a povstal.

"I taky, taky," chechtal se Smrž.

Nedomlel dobrácky se usmívaje, přihladil si krátké vlasy a starou mrazovku si posadil do týla. Čekal, že žena něco poví, ale když na něj ani nepohleděla, řekl: "Mějte se tu hezky!" a dlouhýma nohama překračuje rozložené zboží, vyšel. Sehnut, hlavu maje v ramenu a děláje sáhové kroky, šel návsí k své chalupě, pátému to stavení od Kalibů.

Smrž s Nedomlelkou si rozdělávali nádobí dřevěné i kuchyňské. Když byli konečně hotovi, srovnali každý své, stále přítom počítajíce a měříce.

"Abysme si to zde nechali do večera," povídal Smrž, "nemusíme to snad teď o polednách nade všechny lidi odnášet, brousí to pak po člověku a pomlouvají."

"Už se, tatínku, nehněvejte, toť víte, že v takových chalupách, jako jsou naše, je každý kousek dobrý," omlouvala se Nána. "Zaplat' vám to Pánbůh všechno a už si nestejskejte, toť víte, že tam musíme všickni, a pomyslete si, že nám Pánbůh maminku, chvála bohu, hezky dlouho zachoval."

"Starý pokyvoval, ale na dceru nepohleděl."

"Vojta se musí oženit, co by taky dělal, a vy si pěkně na vejměnku odpočnete. Už jste to měli dávno udělat a nemuseli jste se tak dlouho dřít. Takový silák, jako je Vojta, měl už kolik roků vést hospodářství," trhavě vykládal Smrž.

"I vždyť on to dávno všechno vedl," mírně připomněl otec.

"Vedl, vedl, ale vy jste s maminkou taky dřeli, a jak dřeli, místo co by tu dávno měla být hospodyně," kázala i Nána.

"I mlč, holka, vždyť dobře víš, že to pro vás tak bylo lepší, přece jsme vám ještě něčím mohli pomoci."

Smrž vzpříčiv knír, stranou pohleděl na tchána.

"Nesmíte si, tatínku, myslet, že děláme všechno jenom kvůli sobě, vždyť pamatujeme na vás! Kdyby byl Vojta ženat, byli byste teď pěkně bez starosti, jak bude dál. Vy byste byl už na svém vejměnku a syn by hospodařil stále stejně," vřeleji pokračovala dcera.

"Ani jsme hocha do toho nehnali. Maminka říkávala sama: ‚I vždyť nemá zmeškáno, dokud mi Pánbůh dá zdraví, dělám ráda a holkám můžu pomoci,‘" smutně vyprávěl starý. Oči jako by mu byly při těch slovech zapadly.

"Byla tuze dobrá ženská," vzdychl Smrž a velmi vážně pokyvoval.

"Milí lidé, to já vím nejlíp," zasteskl si otec.

"Od ráno do noci na nohou, do práce pořád jako chrt a dobračka, inu, dobračka," pokračoval zeť.

"Buďte bez starosti, tatínku, my vás jednoho ani druhého neopustíme, nestarejte se, že tu zhynete, vždyť jsme ve vsi, přes čtyři stavení není tak daleko, budu vám vařit, poklidím, pomůžu s dobytkem, táta taky přijde na pomoc. Někdy zas pobudete u nás a tak bude všechno dobře," tuze starostlivě a konejšivě hovořila Nána a zvolna přistupovala k otci.

Smrž se při té řeči mračil, oči mu zapadaly do temna pod dlouhým sevřeným černým obočím, čelo nad nosem se stáhlo v chumáč hustých vrásek a oba konce vousů měl svislé.

"I vždyť jsme tu taky," zahučel, když dopovídala.

Nána se přikysle usmála: "Bodejť, bodejť, ale u vás přec nemáte tolik pokdy, máte tu hromádku dětí, toť jsou starosti, my s těma dvěma našima jsme to nejhorší dávno přestáli!"

Smrž přešlapoval. "Musí se čas udělat! Ostatně Vojta se musí honem oženit, nedělá to dobrotu, když se cizí lidé pletou do stavení."

Nána se hlasitě zasmála: "Cizí? Inu, pravda, když se cizí pletou, ale vlastní sestra přec není cizí!"

Pak stáli mlčky, čekajíce, že otec něco poví; ale mlčel.

"Tak půjdeme, švaříčku, půjdeme?" opět přátelsky se tázala Nána.

"Půjdeme. Sbohem, pantáto, a nechte nám to tady do večera. Kdybyste něco potřebovali, vzkazte."

"Spánembohem, tatínku, zaplat' vám Pánbůh," vzlykala Nána a zástěrou si utírala oči.

Starý opět jen zakýval. -

Když Smrž s Nedomlelkou chvátili po návsi, pravil jí přitlumeně :

"Mnoho jsme si nepopadli, vid'íte, švagrová?"

Stáhla rty. "Tot' víte, Vojta byl odjakživa mazánek - aby mu nebylo!"

U Nedomlelových se rozešli; Smržova chalupa stála níže, téměř na konci dědiny.

Nedomlelka, vrazivši doma do světnice, hned na muže spustila: "S tebou je kam jít a vzít tě k něčemu! Podívej se na Smrže, ten by jednomu všecko z dlaně vydrápal!"

Muž neodpověděl, ale postaviv na stůl mísu, vysypal brambory, které zatím uvařil. Dva hoši, oblečení jenom do kalhot a do košile, rozcuchaní, umounění, seděli již za stolem.

"Vy vypadáte," obrátila se k nim matka, "můžu-li pak já z domu na krok; já vím, že zas máte kolena venku!"

Hoši majíce hlavy sklopeny, již loupali.

"Pomodlíte se, neznabozi!" durdila se.

Starší, asi dvanáctiletý, počal říkati modlitbu: "Oči všech k tobě důvěrně hledí, Hospodine!" Sotva se domodlil a pokřižovali se, matka se znova rozpovídala:

"Kdybys věděl, jak se ten horák lichotí; je mu ještě málo, co za nebožky maminky z chalupy vytahal, rád by ještě.

Ale ať se jen neomejlí, já na Vojtu nedopustím a tatínek je tu taky!"

"I to jsou takoví chytráci lakomí, ch-ch-ch," přikývl Nedomlel a jedl plnými ústy.

"Jsou, jsou, do horoucích pekel by se hnal za grošem!"

"A ten Jožka a Tonda Smržů pořád nadávají," vmísil se mladší klučík, "pořád říkají, že jsme z hladového plemene."

"Mlč a jez!" obroukla se matka, sedajíc k obědu.

Smrž vešed zamračen domů, práskl čepicí na lavici, shodil kabát a sedl za stůl.

"Stálo to za tu zlost," úsměšně povídal ženě, jež zavářela drobenou polévku, "ale tahle Nána by se s člověkem prala, člověk by nevěřil, že jste sestry."

"I vždycky se taky divím, jak zlakotněla; je mi hanba křičet se pro kus hadru," odpověděla klidně.

"Jí hanba není, každý hadr je dobrý; a ona má dvě, ty jich tuhle máš pět, to je starostí, aby nechodily nahé. Ale cpe se už zas k pantátovi, jako by těch klínů byla ještě málo od-nosila. Sedneš, Jožko! Už se chystá, jak bude v chalupě vařit, dojit, ale kam by to vedlo! Vojta se musí oženit, a to brzo, sic ho ošulí o poslední!" přecházeje breptal.

Smržová již nesla polévku na stůl.

"Pojďte, halanti, člověku jde z vás hlava kolem!" volal otec, a čtyři děti jako stupínky se hrnuly ke stolu; páté spalo na modré, květované kolébce. -

Když starý Kaliba ve světnici osaměl, ještě chvíli seděl tak nehybně.

Rozvažoval o tom, co tu prve slyšel a jak se Nána se Smržem předháněli. Což Smrž, ten je odjakživa hrabal, ale Nána bývala holka mírná, veselá, a teď se taky hrne jen za mamonem. Jeden se pořád dívá na druhého, aby žádný neměl víc. Nebožka kolikrát na ně zahrozila a říkala: "Máte dost tu a tam, dejte pozor, aby vás Pánbůh netrestal." Vdávaly se podle vlastní chuti, a jak to teď na obou místech vypadá! Jak se tak lidé změní - bože, bože!

Vstal, narovnával záda, dvakrát přešel světnici a vloudal se do světničky.

Vojta tam seděl u pootevřeného okna; opíraje hlavu o dlaň, hleděl na matku. Měla zapadlé, zežloutlé tváře, bílé čelo se jí mdle lesklo a vroubily je rozčísnuté, řídké šediny. Hubené ruce měla křížem na prsou, ovinuté růžencem, a oblečena byla všecká černě.

Když starý mrtvou ženu spatřil, stáhl se mu obličej, oči přimhouřil, a jektaje, sípavě zaplakal.

"Ta nás tu, hochu, nechala," plačky pravil synovi.

Vojta neodpověděl, ale slzy se mu vyvalily na tvář.

"Tohle nám neměla dělat, aspoň kdyby si byl Pánbůh vzal mne a ona zůstala, uměla snášet tolik starostí - co my teď tady?" kvílel otec.

Při denní lopotě v polích i doma v chalupě nikdy se vespolek nemazlívali, leckdy za den sotva pohovořili, ale dobře věděli, jak se měli rádi.

A maminka jim teď odešla..

"Pravou nohou napřed!" na prahu síně u Kalibů volal Smrž a vykročil na zásep. Vojta Kaliba volně vyšel za ním.

Oba byli oděni svátečně, bylot' odpoledne císařského posvícení.

Na hlavách měli klobouky, Smrž tvrdý, hodně již ohmataný, Kaliba měkký, široký; a k jeho veliké hlavě s kaštanovými, chundelovitými vlasy dobře slušel.

Smrž měl natočené kníry a černé, namočené vlasy se mu leskly; rákosovou holí švihácky se rozpráhaje, kráčel švarně. Býval kolik let na vojně. Kaliba kráčel zpříma, nohy v kolenou jen málo prohýbal a tlapal celou nohou.

"Půjdem zezadu, nač se vystavovat lidským jazykům," pravil Smrž a šel do záspi, již vroubily vyřezávané sloupy s trámčovým zábradlím.

Přešli zahradu a brankou vystoupili do polí. Kráčeli po mezi, na níž se splétaly trsy zahnědlé, zcuchané trávy a suché stonky žebříčku, plané mrkve a jitrocele. Měkkoty po obou stranách byly řídké porostlé zelení z vypadaného zrní,

bodláky a dosychajícími plochými listy mateřílínky. Hleděl z nich tesklivý podzim.

"Abych se přiznal, jdu tuze těžko," hlavu maje skloněnou, dušeně se ozval Vojta.

Smrž zatočil holí.

"I to ti věřím, člověk v tvých letech na takovou cestu vždycky ztěžka vychází. Ale jaká pomoc, vždyť máš rozum! Nána je sestra, svatá pravda, ale vlastní kapsář je jí nade všechno. Lítá k vám jako splašená, u vás je víc nežli doma, běhá z chléva do stodoly, ze stodoly na půdu. To bys, pane, dopadl! Manka je taky sestra, ale znáš ji, nemá tu povahu, aby sestře překážela a vtírala se mezi ni a vás. A cizí lidé by tě teprva ošulili!"

"I věřte mi, švaře, že by mi dnešní živobytí taky bylo jedno," usmál se Kaliba.

"Dnes, hochu, dnes, ale za nějaká dvě léta bys zpíval jinou. Teď tu taky ještě máš tatínka, ale kdyby odešel -"

"Kdyby mne nebožka maminka viděla!" povzdechl Vojta. "Když by to už muselo být, aspoň by poradila, všemu tak dobře rozuměla."

"Tomu porozumíš sám nejlíp, to mi věř. Nebud' bloudek, vždyť nejdeš na smrt; podíváš se, a když se ti něco neuzdá, dobrá, víckrát tam nepůjdeš," a Smrž se div nerozplýval.

Šli vozovou cestou mezi rovinou lánů, na nichž se střídaly porostlé měkkoty, zšedlá strniště obilná, tmavá jetelová, svěží ozimy, hnědozelené lučiny. Kolem cesty stály staré slívy, hruše a jabloně, jejichž koše byly již smutně řídké, neboť na snětech se třepetalo jenom maličko lístků, mezi nimiž svítilo pozadí světle modré oblohy nebo bělavých oblaků. Mohutné hruše se při záři podzimního slunce leskly a byly jako ověšené zlatem, každý ten lístek se houpal jako žlutý kanárek. Dole pod stromy ležely kupky spadaného listí, jež chvílemi harašilo.

Korunami stromů chvílemi také projel chladný vánek, rozčechral řídké, schnoucí listí a krajem zašelestil zvláštní tichý, praskavý ševel, jako by se snášel z bílých, plynoucích oblaků.

Přešedše rovinu, vystupovali na stráň táhlého pohoří, porostlého lesem. Tmavozelená plocha smrkového lesa rozkvé-

tala sivými, zardělými i zlatě žlutými ostrůvky, což tvořily koruny stromů listnatých, jako by se tam hvozd teprve teď rozvíjel. Zatím to byly vybledlé barvy jesenní.

Po modré, čím blíže k slunci tím bělejší obloze se přeháněla světlá oblaka; jak některý mráček přes slunce přelétal, jak se jiné k němu blížily, osvětlení krajiny se měnilo, stíny se přehupovaly a měnily i barvy starého hvozd. Hned bylo všecko tmavší, hned jednotlivá místa jasněji zasvítila. Zelená, hnědá, žlutá barva se ukazovaly ve všech svých odstínech. Stromy, které stály na pokraji lesa, měly vrcholy světlé, na špičkách zlaté a níže byla patrna každá holá nebo jehličnatá snítka; ale čím dále k zemi a ke kmeni, tím byl koš tmavší, mračivější.

Nežli do lesa vešli, Kaliba se zastavil a zíral zpátky na dolinu. Díval se na Ostružín, jehož chalupy se bělely mezi stromy. Od obce se zahleděl níž, až ke konci dolu, kdež pod listnatým úbočím stojí městečko Mlazovy, jehož nová, bílým plechem obitá věž kostelní zářila do dáli.

Pod tou věží spala Kalibova matka...

Potom pospíšil za švagrem, jenž si již vykračoval lesní cestou, jako by se o druhá nestaral.

"Co nám tam asi řeknou - jestli se mi nevysmějou," dohoniv Smrže, začal Kaliba.

"Nemají rozum?" utrl se Smrž. "Vždyť je znám, Boučková u nás přes tu chvíli pobyla, povídám, že je matčina vlastní sestřenice. Její zeť Konopáč je vidovický sedlák, který se, věru, o žádného nestará a má kus rozumu, aby dal pokoj. Manča, jeho žena, je trochu kabous, pravda, ale to bude mít po tatíkově. Zato Kadla," a Smrž zamlaskl, "no uvidíš!"

Kaliba se tlumeně zasmál a bílé zuby mu zasvítily.

Po cestě byly nasypány závěje jehličí a kupky listí, jež pod nohama praskalo a šustilo. Rozhledy mezi stromy byly daleké a končily světlým pozadím oblohy. Čím dále kráčeli k východu z lesa, tím huňatějšími, delšími, hustšími lišejníky byly lesní kmeny porostlé. Konec cesty, obklenutý korunami stromů, víc a více se rozpínal a jeho pozadím byla nejprve pouze světlá obloha, pak i tmavá nebo zazelenalá pole, konečně hora, jejíž rozsáhlé boky byly dole pokryty poli, domky i lesy,

výše pastvisky a kamenci; to byla Zvičina, jejíž svatojanský kostelík na temeni podzimním čistým vzduchem jasně patřil do dáli. V dálce na sever se chmuřila obří hradba modravých Krkonoš, na jejichž mračných, rozrytých bocích se tu tam šedaly i stěny rozprchlých staveníček.

"A co panímáma?" z myšlenek se zase optal Kaliba.

"Jak povídám, starší ženská, někdy trochu hovorná, po horácku křiklavá, ale jinak matka starostlivá. Zkusila na světě až po krk a takový člověk jiných netrápí," odpovídal Smrž a kníry

si kroutil do výše, jako by z nich chtěl soukati provazy. Sundal klobouk a červeným šátkem si utíral stružky, jež mu po skráních i po krku stékaly.

"Zkusila s mužem, vidíte?" srdečně se tázal Vojta.

"Inu, s ním zkusili všichni a ještě teď nedá pokoje; když nemůže jinak, aspoň ostouzí."

"Kde je?"

"I tam někde v chalupě nebo v baráku má sedničku." Vojta zase mlčel a rozvažoval.

"Švaře, vysmějou-li se, je to vaše vina, vy mne znáte, a přece jste mne k tomu tolik měl!"

Smrž se zasmál: "I blázne bláznovský! Jak povídám, všecko vezmu na sebe a rád. Kdybych byl vždycky tak bez starosti!"

"Taková holka dvaadvacetiletá a já starý otesek!"

"Ale dobrák člověk, který umí hospodařit a má dobrou chalupu!" prst maje vztyčený, kázal Smrž. "Víte sám, že čistá není!"

"Inu není, ale bude. Kadla také nějaký groš přinese, třebaže by ti snad některá ta Nánina vdova nebo neouhlednější a starší ženská přinesla víc."

"Ale měli přec pořádnou chalupu," tázavě pravil Vojta.

"Pořádnou, skoro půlstatek, ale to máš Boučka! Kdyby byla stará nezakročila, dnes by ani on sám neměl do huby; tak ochránila aspoň pořádný vejměnek a Kadle taky několik stovek. Starší Manča, jako Konopačka, arci dostala víc, ale jinak nebylo už pomoci."

"Mám z toho strach - kdepak já se ženskými," po chvíli zase bázlivě spustil Vojta.

Smrž se řehtavě zasmál.

"Děláš jako školák! Mluv s ní jako s přátelskou, vždyť tě prej dobře zná. Kdyby se to jenom staré líbilo, ani na krok bych s tebou nevyšel, ale tak přiběhla, říkala, abysme přišli, že Kadla o všem ví. Sama prej o tobě tuze mluvila a slovem jí nenutili. Inu, má rozum!"

Prošli vesnicí Kalskem, a když potom vyšli z lesíka na stráni, Smrž zvolal: "Tak tu máš Vidovice. Tamhle, jak vidíš tu velikou hrušku, je Konopáčovo stavení; vidíš tu červenou lomenici?"

Vojta přisvědčuje, dýchal zhluboka a všecek zahořel.

Stáhl si vestu, urovnal stříbrný řetěz u hodinek, zapjal kabát, vyprášil nohavice, a utřev šátkem obličej i vlasy, urovnal si klobouk.

"Ale teď si zapálíme," vesele pravil Smrž, "tu máš ciká-ro, koupil jsem na cestu. Kuř, ať ti horáci vědí, že jdeme z kraje."

"Vy ze mne děláte ženicha," trpce, stydlivě se usmál Kaliba, "víte, že tyhle žmolky kouřím jednou za onoho času."

"Kuř a nemluv, a jak ti povídám, nebude-li se ti něco líbit, půjdeme domů a zítra bude, jako bysme byli jaktěživi nikde nebyli," a zapaloval sobě i Vojtovi.

Bylo již po třetí hodině a slunce zářilo nad peckovskými vrchy. Stráně pahorkatiny byly osvětleny mdlou žlutí. Z Krkonoš foukalo studeně, na jeřábech kolem cesty se houpaly kytice načervenalých korálků a suchá tráva v příkopě svištěla.

Vojta šel volněji a volněji, skoro jako by nemohl. Když se ocitli u prvních domků, pravil švagrovi: "Poslouchejte, nechce se mi, jsem už na to starý!" a oči měl plaché a smutné.

Smrž ani neodpověděv, vykročoval dále; Vojta zdlouha, jako svázán, za ním.

"Tak jsme tu," náhle povídal Smrž a otvíral vrátka do dvora.

Kaliba vešel za ním, a rozhlédnuv se po dvorku, plaše zaletěl i k oknům stavení.

Vedle zahrádky, v níž stály ohnuté slunečnice se zčernalými, zrnovitými terči, ověnčenými zhnědlými lupínky, černý

bez, na jehož snítkách se houpaly tmavé okolíky bezinek, schnoucí boží dřevce, angreštové roští a suché, zohýbané trsy balšámu i máty, po upěchovaně záhrobní vešli do tmavé síně.

Kaliba se ve dveřích musil pořádně sklonit, aby prošel.

Smrž zaklepal na vydrhnuté jednoduché dveře, a když se ze světnice ozvalo: "I jen dál, jen dál!" otevřel a vešel. Vojta shrben za ním.

"Dej Pánbůh dobrý odpoledne nebo už večer," pozdravil Smrž. Vojta pohoupáváje hlavou, řekl také: "Dobry odpoledne dej Pánbůh!"

"Dobry odpoledne, pěkně se to vítá!" za stolem, v rohu mezi čelem a levým bokem chalupy, volal hospodář Konopáč a přes tmavočervený stůl napřahoval velkou dlaň. Byl asi čtyřicátník, měl kulatý, velmi snědý obličej s ostrými černými očima, nízké zryhované čelo, kolem něhož byly černé, husté vlasy do okrouhla přistříženy. Byl bez kabátu, jenom ve vestě, zapaté až ke krku, na němž měl uvázanou kartounovou "půlku", a na nohou měl černé koženky do bot.

"I pěkně vás vítám, to jsou k nám hosti, hele, krajský Smrž!" volala stará vejměnice Boučková. Prve seděla na lavici v čele světnice, právě pod rohatinkou, na níž visely dva hnědé hliněné džbány, bílými ozdobami okrášlené, a šest porculánových hrnečků s modrými proužky, ale jak hosté pozdravili, běžela jim vstříc a podávala ruce.

"Vítám vás, vítám! Že jste Kaliba - Vojtěch - vidíte? Vždyť vím a taky podle maminciny podoby vás poznávám, znaly jsme se z packého poutu!" hovořila a potřásala Vojtovou pravicí.

Byla ještě statná, zdravá panímáma, ačkoliv tváře i čelo měla vráskami notně rozryty. Byla v tmavé jupce, v krátké pruhované vlnačce, pod níž bylo viděti bílé punčochy a sametové

střevíce. Šátek na hlavě měla uvázaný na kretku, černé vlasy rozděleny k spánkům. Smějíc se, ukazovala, že má v dásních již jenom několik silných zubů. Hovořila rozplesklým, tahavým, trochu zpívavým hlasem, jak to takové podhoračky umějí.

U lavice před kachlovými kamny stála druhá ženština, asi

pětatřicátnice. Nepromluvila, jenom kývala a hnědou tvrdou dlaň podávala příchozím. To byla Konopačka.

"Sedněte si u nás, sedněte," stále se smějíc, hovořila Boučková a širokou zástěrou z barevného kostkovaného plátna utírala dvě židle, červeně natřené, s krouhanými lenochy.

Kaliba drže klobouk v jedné, hůl a doutník v druhé ruce, rozpačitě se rozhlížel světnicí.

Byla dřevěná, z trámů bílé a tmavočerveně natřených; strop měla stříkaný, jeho trámy také tmavé, podlahu ode dveří do půle světnice pěchovanou, dále prkennou, hodně vytlapanou, takže suků byly celé pahorkatiny.

"I postavte ty hole do kouta, sedněte a kuřte dál," pobízel Konopáč, "vy krajáci žmouláte pořád ty cikára, my tady v kopcích si jenom z hlaviček někdy zahulíme."

"Dává vás tatínek všecky pozdravovat," rychle, jedním dechem vyřizoval Vojta a usedl.

"Pěkně se děkuje," přikývl Konopáč.

"Děkuji pěkně za pozdravení," odvětila i Boučková.

"Zatroleně vám už tady fučí," začal zas Smrž, stále se rozhlížeje světnicí, a soukal kníry.

"I bože, vždyť my jsme tady, brachu, pod horami, tady to, pane, fouká jináč nežli u vás!" volně odpověděla stará.

"Předete už, předete?" tázal se, patře na kolovrat a na přeslici s kuželem, jež stály v koutě pod pecí.

"Toť víte, když má člověk dceru," přisvědčila Boučková.

"Tak jak jdou pořád časy?" mhouře oči Konopáč se ptal Vojty.

Kaliba se usmál: "Děkuju pěkně, teď u nás nemůžeme chválit."

"A kde máte Kadlu?" náhle prudce zvolal Smrž.

"I bude někde na komoře, má to pořád co rovnat!" odpověděla panímáma a šla ke dveřím. Pootevřevši, zavolala: "Kadlo, slyšíš!"

Kaliba kousal do doutníku a tahal vší silou; oči měl vyjeveny, dýchal zhluboka a hořel, jako by se hnal do kopce.

"Tot' si taky musím zapálit, když máme takové hosty," zachechl se Konopáč, a sáhnuv v meziokní, vzal pejpkku a tabák. Přitom černýma očima těkal z jednoho na druhého a stále se usmíval. Vrásky v krajních koutcích očních se mu po'ouchle skrčily. Seděl za stolem, nohy maje nataženy, Smrž proti němu, Kaliba zády ke dveřím. Dveře zavrzly a Smrž zvolal: "Vida, tuhle ji máme!" A šel Karle naproti.

"Pěkně vás vítám a pozdrav nás Pánbůh," zvučně pozdravila a tiskla mu ruku. Kaliba také povstal, a drže doutník mezi dvěma nataženými prsty levice, pravačku podával Karle. Byl přihnut, strachem skleslý.

"Taky vás pěkně vítám, zdrávi došli," řekla, majíc hlavu sklopenou, a tiskla Vojtovi ruku.

Zachvěl se, a vraceje se k židli, plaše pohleděl na Kono-páče i na Smrže. Smrž soukal kníry a s úsměvem se díval na Karlu; Konopáč maje dýmku v levém koutku, stranou, potměšile se usmívaje, všecky pozoroval.

Vojta slyšel, jak mu vlastní srdce bouchá.

"Holka, holka, na mou pravdu, co jsem tě neviděl, ještě ti pěkného přibylo," zacenil se Smrž a mlaskl.

Karla se zapálila a planoucíma očima se rozhlédla po všech přítomných.

"Nesmějte se, strejčku, vy krajáci jste lháři!" mazlavě odvětila.

"Žádní lháři, holka, jsem už starý kořen, ale jenom co je pravda! Každý mi to musí dosvědčit - vid', Vojto?" bránil se vesele.

Vojta se nuceně zasmál a nesměle pohleděl na Karlu. Hned jak ji tu spatřil po prvé, napadlo mu, že je to dívka jako pivoňka, a teď mu stále hučelo hlavou: Jako pivoňka! Jako rozvitá pivoňka!

"No, co říkáš?" dotíral Smrž.

"Je! Bodejť že je!" Vojta prudce odpověděl a na tvářích mu bylo viděti, že je rád, že to pověděl přímo a směle. Obličej se mu zjasnil.

Karla si v té chvíli sedala k oknu, vedle Smrže a naproti Kalibovi. Byla jen prostředně velká, ale plná, jako opleskaná. Vlasy měla černé, sčesané zpátky a velmi husté, se stočenými rulíky, líce kulatá, snědá, zdravá, oči veliké a černé. Byla hezká, jenom oči jí chvílemi divně zasvítily, řasy se zchmuřily a pohled pak nabyl zvláštního divokého, skoro

škaredivého výrazu, jenž upomínal na matku. Nenosila jako horačky krátkých sukní zvoncovitých, ale modrou pruhovanou vlňačku se životem, všecko hezky k tělu. Na nohou měla botky s vysokými podpatky a kráčela prve, že jen to rupalo.

"Ani bych už byla pana Kalibu nepoznala, a přec jsem se na něj pamatovala od předloňské ,hlučné' packé pouti; tenkrát tam byl s maminkou a naše maminka mi je o kázání ukazovala," vyprávěla Smržovi, ale přitom skoro pořád pohlížela na Vojtu.

Hlas měla trochu drsný, takže také upomínal na řeč matčinu. Vojta si lehce odkašlal, přejel vlasy a z doutníku prudčeji zatáhl.

"Chudák maminka, taková dobračka příčinlivá a pracovitá," zvolna se rozpovídávala Boučková, "kolikrát jsem slyšela, jak vás měla ráda a vy jí, že jste jí všechno pomohl, pořád byl kolem ní a co jste dělal, když vás opustila!" a vážně si kývala.

"No, jestli bude taky tak k ženě, ta bude mít nebe na zemi," hledě do prázdna a jako k sobě zahovořil Konopáč.

Vojta se plaše podíval na Karlu; ta zamyšlena hleděla k zemi a špičkou botky poklepávala do podlahy.

Tu Konopačka zvenčí přinášela misku rozkrájených velikých buchet, cukrem posypaných, nadívaných perníkem se skořicí.

"Vezměte si u nás, jste beztoho ušlí, a nedejte se pobízet, my to tak neumíme jako u vás," pobídla dost srdečně, ale její pohled zůstal pořád stejně mračiv. Byla Karle podobna, ale již ustaraná, udřená. Potom šla ke kamnům a zatápěla. Ve světnici bylo ticho, jenom staré, tmavé hodiny, visící vedle žluté police, hrkaly.

Hosté kouřili, jako by byli pobídky neslyšeli.

"Ale nedejte se pobízet," náhle se ozvala Karla, a prudce povstavši, misku s buchtami podávala Kalibovi, "berte si a toho kouření nechte. Nevím, jak vám budou chutnat, my to tak nedovedeme jako u vás v kraji, nám se buchty tak nerozsejpají."

"Vždyť my u nás na to taky nedržíme," usmál se Vojta. Byl jako na neklidné vodě.

"Berte si, strejčku, berte," pobízela i Smrže.

"I toť víš, že si vezmu; když to taková mladice člověku podává, kdo by si nevzal. A kdyby byly jako hlína, pojedou mi jako z mandlí a z hrozinek," breptal Smrž a jedl s chutí, až se mu kníry házely.

"To byste si, pane, dali, abyste si od Kadly nevzali," skoro výšklebně se usmál Konopáč a potměšile zamrkal.

"Tak je zlá, Kadlička, zlá?" sladce, čtverácky se tázal Smrž a stranou na ni zamhoural.

"I to Pánbůh chraň, strejčku, zlá nejsem," usmála se.

"Jakpak jste letos dopadli s ourodou?" Vojty se ptala Boučková, jež i když nemluvila, stále byla všechna živa; oči jí těkaly z jednoho na druhého a rty se pohybovaly, jako by mluvila.

"Chvála bohu, ještě to ušlo, jenom ovoce bylo poskrovnu, rez nám to na jaře všechno spálil," odpověděl.

"U nás byla trocha jablek a hrušek, ale než to dozraje, halanti polovičku snědí," pravil Konopáč.

Hospodyně u kamen mlela kávu; mlýnek cvrčel a pískal, takže ho musili překřikovat.

"A kdepak je máte, žádné tu nevidím," ptal se Smrž.

"I to víte, ve svátek se to rozběhne po vsi a domů se to přijde leda vyspat."

"Tatínka už máte na vejměnku?" na Kalibovi dále vyzvíдалa Boučková, ačkoli všechno dobře věděla.

"Ještě není, vedeme to tak spolu, ale šel by tuze rád, nemůže už kale na kříž," odpověděl, plaše přitom pohleděv na Karlu, jež zamyšlena hleděla ke dveřím.

"Pane, pane, tak je to s námi starými! Inu, léta jsou léta, pro nás už jen tak koutek za kamny a leda nějakou práci, kde se člověk nemusí tuze ohejbat," stará vážněji naříkala.

Konopáč zasykl, ale honem se vyplil pod stůl. Smrž naň bystře pohleděl a oči mu zasvítily.

"A to si kuchtíte sám?" rychle se ptal Konopáč, jako by se nic nebylo stalo.

"Něco zkuchíme s tatínkem a časem příběhne Nána, jako sestra," vypravoval Vojta; nesmělý, trochu tupý úsměv mu stále tkvěl na rtech.

"Časem, on řekne časem, a ta je tam zatím pořád. To je hospodářství, darmo mluvit, vidět to pořádná hospodyně, spráskla by ruce!" a Smrž se zachechtal.

Vojta se mírně usmál: "Ale - jen když se člověk nají!"

"To teda, až k vám přijde nějaká nevěsta, bude se muset notně točit," usmála se Boučková.

"Nevěsta," zachechtl se Smrž, "tať by musela přijít za ním, museli by mu ji přivést do domu, takový je tohle bubák!"

"Vždyť už mám léta!" vyčítavě se omlouval Vojta.

"Léta - pro pána krále! Jakápak léta, ale jste asi bojácný člověk. To jsou tak někteří lidé, tuhle naše Kadla má málo přes dvacet, ale je už taky jen pro sebe," mazlavě rozprávěla Boučková.

Karla rychle sklopila hlavu, tváře jí opět zahořely a botka klepala prudčeji.

"Tak žádného ženicha, Kadličko, žádného?" úlisně se šklíbil Smrž a vzal ji za bradu.

Rychle uškubla a rozpálena se zahleděla do okna.

"I kdepak ženicha," odpovídala za ní matka, "pravda, chodil k nám tuhle Rachotů, je jako druhý bratranec, má barák a je řemesník; třeba by se mi to bylo líbilo, ale v třetí třídě ho vzali a teď na podzim musel rukovat."

"Nevídáno, na tři roky," a Smrž pohodil hlavou, "Kadla tím nezmešká a pro něj bude taky dobře, že přišel do světa."

Karla stále zírala do okna a ňadra se jí prudce přitom zdvíhala.

"I vždyť holka kale nestála, byl jako vítr, kdopak ví, kde si kterou najde," již lhostejně vykládala Boučková.

Vojta při té řeči rozpačitě pohlížel z jednoho na druhého. Kdyby se byl neostýchal, byl by pohledem ulpěl jenom na Karle, na těch jejích planoucích tvářích, na širokých ramenou a vypjatých, živých ňadrech; ale tak ji jen přeletem pozoroval, a vida svěží, kypící tělo, myslil si, že není možno, co Smrž doma jistojistě tvrdil: že by Vojtu chtěla.

Karla citivši jeho pohledy, rychle odskočila od okna, chytla misku a již stála před ním. Až sebou škubl.

"Berte si, berte," pobízela.

"Zaplať Pánbůh, už jsem jedl," odpověděl a srdečně se na ni usmál. Skláněla se mu blízko k hlavě, několik jejích odpoutaných kadeří se dotklo jeho spánků, a jak k ní obrátil oči, viděl, že ty její planou a pleť se leskne.

"Na mou pravdu, holka, že se mu líbíš," Vojtu pozoruje, zařehotal se Smrž. Kaliba zčervenal.

"Jen si ještě berte," nutila ho.

"Děkuju hezky!"

"Neděkujte a vezměte si, nebo mě pohněvate," durdila se, a jak hovořila, dýchala mu do červené tváře.

"Nepovídal jsem to?" ušklíbl se Konopáč a plivl pod stůl.

"Musíte si vzít, když tolik pobízí, to naši Kadlu neznáte, ta mnoho řečí nenadělá," také Boučková pobízela.

"No, když to musí být -" bera si kousek, rozpačitě pravil Vojta, a pohlédnuv na ni zpod víček, ještě se usmál.

"Vy si také vezměte, strejčku!"

"I vezmu, vezmu, já se tolik pobízet nedám!"

"Bodejt' byste dal, vždy to jde ze srdce."

"Tuhle Vojtovi neměj za zlé," švagra omlouval Smrž, "je dobrák, ale prosím tě, z domu skoro nevyšel, pořád byl jen s tatínkem a hlavně s maminkou; se ženskými jaktěživ mnoho řečí nenadělal."

"I vždyť já nemám, dobráctví mu hledí z očí. Ale to bych mu přec nevěřila, že nikdy za žádnou nechodil," dívajíc se Vojtovi upřeně do očí, pravila Karla.

Rychle zamžikal a sklonil hlavu.

"Vidíte, že neumí zapírat," a dívala se naň zkoumavým pohledem.

"Nezapírám," klidně odpíral, "bylo mi tenkrát devatenáct roků." Pohleděl na ni, ale hned zas oči sklopil; na zardělých spáncích se mu zaleskly drobné krůpěje.

"Ještě neměl rozum," vesele prohodil Smrž.

"A proč jste se nevezali?" vyzvídala.

"I kdepak - byl konec, sotva to začalo. Zdálo se jim, že budu mít málo, a vdala se někam až k Hradci."

"Tak to byl konec a pak jste už žádnou nehledal, vidíte?" Sedíc ruce si opírala o kolena a hleděla na Kalibovu velkou, huňatou hlavu.

"Ne," krátce odpověděl.

"A proto se nechcete ženit?"

"Ne proto, ale jsem už v letech, než abych to sháněl; která by mne chtěla?"

Karla se zasmála: "Vás? Každá!"

"Tu to máš, neříkal jsem ti to celou cestu?" chechtaje se, breptal Smrž a Karle poklepal po zádech.

Zas bylo ticho; Karla se zahleděla ven a Vojta k zemi. Konopáč pokuřuje, líně mžoural; Boučková pomáhala dceři u kamen. Mladá již stavěla na stůl velké hliněné hrnky s kávou, z níž se kouřilo.

"Tak přísedněte a dejte se do ní," pobízela.

"Ale švaře, my jsme se usadili, jako bysme tady chtěli zůstat do rána," připomněl Vojta a povstal.

"A propánaboha, snad byste nechtěli odejít?" spustila Boučková.

"Musíme, panímámo, je to daleko."

"No, nespíchej, nespíchej," krotil ho Smrž, "vždyť znám každý kámen."

"Sedněte a jezte!" nutila panímáma a násilně Vojtu opět usadila.

Karla poposedla až za stůl, přímo proti Vojtovi, stará zůstala na lavici v čele světnice, hospodyně u kamen a všickni se dali do jídla.

"Přikusujte, nejzte to tak čisté," pobízela Karla.

Bylo již šero; plamen v kamnech praskající tvořil po stěně světlé šlehy. Horko tu bylo a plno čoudu.

"Poslouchejte, tetka, copak dostane vaše Kadla?" ústa maje plná, ptal se Smrž.

"Pane, už toho mnoho nebude, ale jaká pomoc; toť víte, v jakém jsem byla s Boučkem neštěstí, promarnil, co mohl, jen taktak že jsem něco zachránila. Tuhle Manča byla přec o něco šťastnější, ale na Kadlu zbylo už jen asi osm stojek."

Hospodář Konopáč zahrabal pod stolem nohama a přesedl.

"Hm, no, dobré jsou," klidně řekl Smrž.

"Dobré, dobré, ale kampak s tím, leda do baráku, nebo já dceru jinam nedám, nežli kde ji udělá poloviční zápisnicí. Každý vidí tuhle na mně a na mých dětech, jaké jsou pak

starostí, když je muž rozhazovač. To žádný neví, jakou jsem já měla štrafáci a trápení, než jsem to takhle dokázala!"

"Copak vy jste mistr!" ušklíbl se Konopáč a bafl.

"Taky že jsem, to musí uznat každý," zasmála se, ale Konopáčovi také neušlo, jak se naň podívala.

"Kolik vám na vaší chalupě zůstane?" obrátila se ke Kalibovi.

"Kolik? Počkejme, holky dostanou ještě každá po třech stech, tatínek tisíc, to je šestnáct stovek," odpověděl Vojta.

"Tatínek tisíc? A snad ne ještě vejměnek," náramně se zadivila.

"No, toť se rozumí, že taky vejměnek," místo Vojty kývl Smrž.

Boučková se tvářila velmi udivena.

"Tatínek říká: ‚Dítě jako dítě!‘ Holky dostaly po tisíci, až se ožením, dostane každá ještě tři sta, teď dostávaly intresy, to máme šestadvacet set, tisíc tatínkovi - je šestatřicet -a chalupa stojí bratru za pět tisíc," dále vykládal Vojta.

"Ale vždyť jste tolik roků doma dřel!"

Smrž nepokojně podupával a přesedal; teď se dal do smíchu: "Vždyť vám povídá, že chalupa stojí bratru za pět tisíc, každý nebratr dá rád šest, vždyť to má kolem patnácti korců polí!"

"Ale až se ožení, budou mít starostí dost," vážně, starostně kývala Boučková. Kaliba již nemluvil, byl tou řečí zaražen.

Jak v hrncích docházeli ke dnu, lžice drnčely a zvonily. Konopáč dojedl první, hned po něm položil lžici Smrž.

"Jen se nestarejte, panímámo, která se ke Kalibům dostane, dobře jí bude," hovořil, utíraje si ústa.

Do ticha, které opět nastalo, ozvala se Karla: "Nechtěl byste si prohlédnout švagrovo hospodářství? Je sic už šero, ale máte-li chuť, pojd'te, provedu vás, ještě jste u nás nebyl," pravila Vojtovi.

Vojtovi jako když poleje záda vlahou vodou; rozpačitě se usmál a podíval se na Smrže.

"Jdi, hochu, jdi, když tě tak hezky zve," pobídl ho Smrž a vztyčil kníry. "Na mou pravdu, kdyby Kadlička řekla mně, letěl bych jako čtyřmi!"

"Ukaž taky svou truhlu, aby viděl, že nejsi jenom lecjaká horačka, že máš nachystáno všeho!" dceři připomínala panímáma.

"Ale na mou milou - nežli půjdete, počkejte, málem bych byl zapomněl," zvolal Smrž, a sáhnuv do náprsní kapsy, vyndal lahvičku červené rozolky.

"Járku, švaříčková, máte-li pak nějakou skleničku?" obrátil se ke Konopačce.

Ta mu podala skleněný, červenozlatými kvítky zdobený kalíšek.

Naliv, podal ho Karle řka: "Tak, aby Pánbůh dal a vyplnilo se, co si všickni přejeme! Pij, holka!"

"Na dobré zdraví!" zvolala Karla a pohleděla na Vojtu.

"Na mou pravdu, totě nějaká rozolka, jen se lepí!" napivši se, dodala mazlavě a zamlaskla.

Smrž nalil po druhé a podal Vojtovi.

"Také na vaše zdraví!" řekl Vojta a dopil.

"Tak, a teď jděte, zbytek my starší už zmůžeme," chechtal se Smrž.

Karla šla napřed, Vojta dupal za ní. Ostatní patřili za nimi, Smrž a stará vesele, Konopačka zamračená, Konopáč mhouře oči.

"Tak, co myslíte," ozvala se Boučková, "bude z toho něco?"

"Proč by nebylo?" rychle odvětil Smrž. "Je to sic maličko do jeho chalupy, ale Vojta je dříc a Kadla se musí přičinit. Víte, řeknu vám zrovna, že kdybych s vámi nebyl v přátelství a kdybych nevěděl, že holka o to stojí, tuze bych ho k tomu neměl. A pak mě ta Nána dopaluje, je tam pečená vařená, jako bysme my nebyli nic, všecko tam komanduje sama!"

"Ale nezapomínejte taky, že Vojta není mladík, každá taková mladice, jako je naše Kadla, by za ním nešla," připomněla Boučková.

"Taky tomu nerozumím, proč ji tak najednou ženete," ledově promluvila Konopačka.

"Ženu - já že ji ženu? Jen jsem se jí zmínila a hned byla při tom. Má rozum, vždyť tuhle člověka známe, má pěknou

chalupu a není rozhazovač, to není každou chvíli. Kolik by se jich tam hnalo!"

"A taky požene! Nána bude mít sháněk až až; kdyby bylo záleželo na ní, dnes bysme tu nebyli. Ostatně, kdo ví, jak to ještě dopadne. Všecko arci záleží na Vojtovi," důrazně vykládal Smrž.

"I ten bude chtít," kysele se ušklíbl hospodář.

"Lidé se již budou starat, aby nás tam zostudili co nejvíc,

já vím, že Bouček bude popichovat kdekoho - kdepak on a dítě! - a jiní a jiní," hovořila panímáma a ke konci řeči se podívala na zetě.

"My ne, panímámo, to mi věřte, my budeme tuze rádi, povede-li se to," zvolna odvětil Konopáč a široce se na ni zasmál.

Zamračila se na něj a v očích se jí zablesklo.

"Inu, musíme se starat všichni!" dodal Smrž.

"Pánbůh vám to odplatí," vydychla stará, "takové ženské, jako jsme my, každý hledí všude odstrčit. Ale slyšíš, pojď se honem podívat ke mně do sedničky, ať taky vidíš, že má truhlu plnou."

"I třebaš," odpověděl a šli.

Ve světnici bylo chvílku ticho.

"No, nevím, nevím -" pobafuje, ozval se Konopáč.

Žena šukajíc kolem kamen, neodpověděla.

"Ale ani neceknu, ať máme jednu pokoj; zkoušela jsi dost a dost."

"Ta Kadla - kdo by to byl řekl, sotva odejde jeden, chytne druhého, ať je to kdo chce," ledově pravila žena.

"Vždyť má léta, a prosím tě, co s tím tam -" odpověděl a kývl dlaní směrem k oknu, naznačuje dálku - "tady by měla lepší časy. Tomu já zas, jak ji znám, rozumím dobře."

"Ale maminka si s tím strejcem rozumí, na ty dva je podívaná," ještě podotkla žena. Konopáč odplivl a již nemluvili.

Seděl, hlavu opíraje o ruce, a zdlouha bafal; žena umývala. Bylo již temno.

Karla vyšedší s Vojtou na zásep, pravila: "Tak pojd'te!" a vzala jej za ruku.

"Kam půjdem?" ptal se všecek zmaten.

"Pojd'me do zahrádky - bojím se, že se smeknete, zásep je už hrbolatá."

Otevřevši dřevěnou branku, nechala Vojtu u dveří a skočila na stezku mezi skloněnými trsy šalvěje, balšánu a božího dřevce. Utrhla z každého několik kousků, přidala asi tři měsíčky, které do plna rozvity mezi tmavou houští vyhlížely jasněji, a vrátivši se k Vojtovi, podala mu natrhanou, nesvitou kytku.

"Tu máte trochu vůně," a zasmála se.

"Děkuju hezky," odpověděl, "kam teď půjdeme?"

Zavedla jej ke dveřím chléva, a otevřevši, pojmenovala mu krávy, jež se velikýma, vlhkýma očima na ně zahleděly.

"Chodíte ráda ke kravám?" ptal se živě. Měl radost, že má zas o čem mluvit; pořád se strachoval, že v řeči nadobro uvázne, že nastane chvíle, kdy nebude vědět kudy kam.

"Ráda, ale Manča hned škaredí, bojí se, aby jí něčeho neubýlo. Nemají nás tuze rádi - pro ten vejměnek."

"Tak to bejvá," přisvědčil.

"Já bych zas přála každému."

"To jste hodná," pravil měkce a sám ji nenadále chytil za ruku. Pocítil, že se všecka zachvěla, pustil ji okamžitě. "Vy jste se lekla," řekl roztřesen.

"Trochu."

"Zatřásla jste se, jako když smrt na člověka sáhne."

Neodpověděla a svítícíma očima hleděla přes dvůr do temna. Vojta za ní stál všecek zmaten, zahanben.

"Pojďme," náhle promluvila, a jako by se nic nebylo stalo, vzala jej opět za ruku a vedla jej po záspi a vedle stodoly na zahradu. Staré štěpy tu trčely do tmy jako obří kostry, poslední lupeny na snětech a listy po zemi ostře ševelily a šustily. Obloha byla tmavá a dýchal z ní vlhký chlad.

"Nechtěl byste se tuhle trochu podívat - to je naše pole -jen kousek - máme cestu zrovna od zahrady."

Vojta jí sevřel ruku a horko mu proudilo do paží i do prsou. Tlapal ztěžka a nemluvil. Marně se snažil nějaký koneček rozprávky zachytit.

"Ale vy jste jako beran, ani nemluvíte," smála se.

"Co mám mluvit? Vždyť já nevím, co bych mluvil, nejsem člověk od řeči."

Opět šli mlčky. Cesta byla hrbolatá, vyjezděné kolejnice hluboké. Suchá tráva jim šustila pod nohama a oblázky rupaly a skřípěly.

"Poslouchejte, Kadličko, myslíváte ještě na toho vojáka?" spustil a slova se mu těžce drala z hrdla.

"Že mi vzpomínáte," prudce odpověděla.

"Tak na něj nebudete čekat?"

"Už jsem vám povídala!"

"Že se hned zlobíte."

"Nezlobím, ale nemluvte o tom."

Kolem bylo hluboké ticho a temno na všech stranách. Vojta šel kolejnicí, Karla po hrbolatém středu. Náhle křivě tlápla a noha se jí smekla do dolíka; chytla se přitom za jeho rameno. V té chvílce ji Kaliba chytil kolem boku a stiskl, až zajekla. Ani nevěděl, jak se stalo, že se toho odvážil.

Vytrhla se mu a odstoupila. Slyšela, jak zhluboka supe.

Všechno se v něm chvělo, cítil, jak se mu srdce bouří, a nebyl s to promluvit. Úzkostně čekal, že Karla hněvivě vybuchne.

Ale šla mlčky, trochu skloněna. Po chvílce pravila klidně: "Vrátíme se, ráda bych vám ještě ukázala tu svou vejnavu." Šel za ní skloněn a neodpověděl.

"Už zas nemluvíte," zasmála se a dlani ho pleskla do širokých zad. "Jste jako medvěd," chechtala se divoceji, "i pojd'te a nebručte!"

Bylo již k půlnoci, když se Kaliba se Smržem z Vidovic vraceli. Smrž celou cestu klopýtal a do vousů si vrčel. Konopáč také poslal pro zavdanou a tak se horák, jindy opatrný, zapomněl.

"Tak co, měl jsem dobře, že jsem tě vyved, vid', ať si teď Nána štěká!" těžko breptal. Vojta neodpověděl.

"No, povídám, bude to?" a chechtal se řehtavě. "Nesmějte se, švaře," Vojta prudce odpověděl.

"Po druhé tě nemusím vodit, vid', trefíš sám," a Smržův chechtot se rozléhal nad mrtvou plání.

Kaliba neodpověděl; supaje, dupal tmou, jako by měl nohy dřevěné.

Sníh se trousil a tmavé lány se počaly bělati - -

V té chvíli Karla ležela v komoře na lůžku až k lícím

ukryta a chvěla se zimou. Široce otevřené, do tmy svítící oči

ji pálily...

Tu neděli po císařském posvícení odpoledne seděl starý Kaliba doma za stolem a četl. Byl těch věcí milovník.

Skráň měl opřenu o pravou dlaň, brejle se širokými kostěnými okraji na špičce nosu, a jak na knize říkal, úzké rty se mu jemně pohybovaly.

Venku bylo slunečno, ale plno bláta a kalužin.

Jasně paprsky vnikající okny do světnice tvořily na lavici a na podlaze světlá místa, jichž do délky stále přibývalo.

Do světnice vešla Nána Nedomlelka a přinášela plnou dojačku.

"Tak přec letěl?" pravila, sotva vešla do dveří.

Otec pozdvihl hlavu, brejle posunul blíž k očím, a podívav se na dceru, přikývl.

"Ale dalo se to do toho člověka tak najednou!"

Starý se zahleděl k zemi a neodpovídal.

"Pořád takový rozumný a najednou se spráští a žene se jako beran," bublala, cedíc mléko do hrnka.

"I skoro mi to taky nejde do kotrby," zvolna odvětil otec.

"Tolik jsem mu domlouvala a nic a nic platno, letí přec. Ti ho dostali! A ten Smrž, ó já ho znám, je to podšitý horák, zchytralý, hrabavý, ten ho omámil. Cožpak tam ti - ti ho chytli jako žhaví, ta stará i mladá, takového dobráka dobrého, a přijdou a sednou pěkně do tepla. Já nevím, já nevím, tatínku, že na to dopustíte."

"A řekni mi, holka, co mám dělat? Copak vám to nenadělalo dost starostí, aby se Vojta přec oženil? Už jsem se sám bál, že to s ním nepůjde, a zatím se to povedlo docela

lehounce," klidně, ale s lítostivým přídechem hovořil otec.

"Povedlo, Kriste Ježíši, ale jak povedlo! Holka s osmi stojkami přijde do takové chalupy! Takoví cikáni, máma i dcera, s vlastním tátou se nemohly srovnat, musil od nich z domu, a vy se, tatínku, nebojíte?"

"I ságo, ságo, holka, tak zle snad nebude; tatík je tuze mučil, motá se, kudy chodí."

"I nevěřte, nevěřte - copak už nevíte, že ta stará je dcera bejvalého koňáře? Inu, peněz takový člověk nashání, ale jak se potom žije! Takovým lidem je všecko jedno, jsou zvyklí všemu. Já si jen myslím, kdyby to nebožka maminka viděla, jak by lamentovala. Ta by na to nedopustila! Takovou mladici nadělanou si chce přivést do domu - náš Vojta, ten náš Vojta, který na nás sotva promluvil, každé slovo vždycky vážil a o kterém byla jedna řeč, že se ženských bojí!"

A Nána se hořce rozesmála.

Starý šoupaje brejlemi po nose, přikyvoval, ale mlčel.

"I to věřím! Ten horák horácká si je tady pěkně usadí a potom bude komandýrovat. Já vím, že mu nasypou kapsy, jestli se to povede. Co jen ten hoch myslí? Já bych mu byla poradila, tamhle Líkačka je sice vdova, ale jaká vdova a má sama taky chalupu - hned by si ho vzala, ale hned! Ale toto, co řekne ten horák, to platí!"

"Nedal se držet," mírně zahovořil otec, kazatelsky rozloživ paže, "a taky si myslím, že přec už sám má kousek rozumu. Jakkak ho mám mocí zrzet, když vidím, že chodí jako ve snách a kale nemluví. No, ještě s ním musíme porozprávět!" a dopověděv, postrčil brejle na špičku nosu, opřel hlavu a dal se zas do čtení.

Nána ohrnula ret, pohodila hlavou a zvolna vyšla.

Starý potom seděl, do čtení všecek zahloubán.

Po návsi chodily skupiny hochů a děvčat, dováděli a smáli se. V hospodě u představených měla být muzika, proto se již chystali. Dospělí mužové, ženy, děti chvátali do Mlazov na požeňání. Mužové měli již teplé šosáky, ženské kalmuky a vlnáčky; děti byly v burnusech skoro širší než delší. -

Po třetí hodině starý Kaliba dostal novou návštěvu; byl to častý host, vejměník Kukelka. Staroch už chodil ztěžka, špičky

nohou stavěl jednu proti druhé, a jak staré nohy rychle zdvíhal, pořád poklusával. Byl malý, skrčený, líce měl plna velkých vrásek, ale zdravě červená, očka zalitá a plavé, probělené vlasy rozházeny kolem čela.

Přiběhl jen tak v kazajce, čepici v týle.

"Pánbůh dobry odpoledne," pozdravil, hrčivě se směje, a sedl na lavici ke stolu. "No tak, tentočky, jak jdou časy, jak?"

"Po vůli boží - dávno jsme se neviděli," usmál se Kaliba.

Kukelka usadiv se, sáhl do kapsy, vyndal krajíc chleba, zavírák a z druhé malou zelenou lahvičku, do které si k svačině kupoval za dva krejcare "čertoviny" pro posilu.

"Nechceš si zavdat?" ptal se.

"Nebudu," usmál se Kaliba.

"Neubude," zařehonil se Kukelka, "takový drobeček neublíží, ale drží člověka!"

Pustil se do jídla a každé sousto v bezzubých dásních dlouho mutlal. Očka mu vesele mrkala a byl pln pohybu.

"Tentočky, jaká je zas tohle kronika?" ptal se.

"Pořád ještě Poděbrad," odpovídal Kaliba, a postrčiv brejle k čelu, zadíval se na hosta.

"Ale, ale, pořád ještě?"

"Ságo, hochu, rozum jde člověku kolem!"

"Aha, aha," smál se host.

"To si zas jednou počtu," liboval si Kaliba.

"A co Vojta?" náhle se zeptal Kukelka.

"Šel zas do Vidovic."

"Tak se přec do toho pustil? Inu, je to potřeba, co byste takhle dělali."

"Ale, brachu, mám s tím starosti, Nána pořád straší, tak nevím, nevím," starostlivě vypravoval Kaliba.

"Jo, tohlečko jsou těžké věci," přisvědčoval Kukelka a poškraboval se za uchem.

"Holka je proti němu mladá a mnoho nemá, ale na druhé straně jsem zas rád, že se Vojta chytil, byl s ním těžký poříz."

"Jak jsou s tím starým, víš?"

"I povídala o tom Nána, ale kdopak ví, co a jak bylo; Smrž zas říká, že byl piják a outrata."

"Copak Smrž - ten to shání."

"Inu, je z přátelstva. Přes tu chvíli o tom přemejšším, mám toho hochu tolik rád a již taky kvůli sobě bych to měl rád v pořádku, ale jaká rada. Léta má - rozum má - co mám dělat? Sám už na to rozumem nestačím."

"Člověk slyší všelicos, ale kdopak ví, lidé toho našplechtají -"

Na záspi se ozvaly kroky a mužská postava se mihla kolem okna.

"Někdo jde," zabzučel Kukelka.

Příchozí stál chvíli v síni, otíral si boty a přešlapoval.

Kaliba šel pomalu ke dveřím a pootevřel.

Tu se již dral do světnice malý stařec, oděný širokým modrým pláštěm o třech límcích. Smekl mrazovku, a přihlazuje si bílé vlasy, bručivě pozdravil: "Pochválen buď!"

Kaliba přikývl.

Stařec měl snědé, skoro měděné vráscité tváře, bezzubá ústa a nad přivřenýma, chmurnýma očima dlouhé, ještě černé řasy.

"Co nám nesete?" ptal se Kaliba.

Staroch usedaje na lavici u kamen, poněkud se zapotácel.

"Tak vy mne tady už neznáte," mručel, "e at' - jsem přeci Bouček z Vidovic."

Kaliba sedl ke stolu, sundal brejle a klidně, upjatě patřil na nového hosta. Ten si rovnal vlasy, přisedával, oprašoval plášť a pobručoval.

"Kde máte syna?" ptal se náhle.

"Někam odešel," Kaliba chladně odpověděl.

"Někam odešel - do Vidovic letěl, za mou dcerou chodí, v týdnu tam taky byl," zlostně zahučel Bouček.

Kaliba přikývl a hleděl mrazivě.

"No, nedívejte se tak na mne, vy, tatínku, když máme být pantáty," a chrchlavě se rozesmál. Kaliba se nepohnul.

"E at' - tak zas půjdu," zabručel Bouček a povstával. "Co jste nám přinesl?" důtklivě se zeptal Kaliba. "Šel jsem se na vás podívat, když budeme pantáty," a ostře se zasmáv, znova usedl.

"No, a nelíbí se vám to?"

Bouček se hrabal v šedinách, hleděl k zemi a mlčel.

"Hoch je dobrák, chalupa pěkná," vmísil se Kukelka.

"Ba je, a tuhle starý taky, znám to," přisvědčil, stále patře k zemi. Ale náhle povstal, učinil tři kroky vpřed, natáhl ruku a bručivě vyprávěl:

"Já jsem její táta, ale s nimi nejsem. Abych řekl: vymlátily mě košťaty - už je tomu kolik roků - ještě že mi zeť dá kus toho vejměnku, tak se aspoň najím; no a dělám lidem, a já uměl dělat, kakra, korec žita hned byl na zádech a na půdě - teď už tuze nevydržím, jsem jen třaslavka. Tak jsem se chtěl zeptat, jestli to všecko víte - víc nic!"

Řeč svou přerýval, nejednou se zamyslíl, naplano pohvizdoval a opět spustil. Když dopovídal, couvl a usedl.

"Všecko to víme," klidně přisvědčil Kaliba.

"Víte? No tak!" broukl Bouček jako k sobě, a vstáváje, znova se zapotácel. "Trochu jsem se na to napil - e at', nemějte za zlé - když já se stydím, mně je taková hanba, jsem už takový starý--" a pustil se do pláče.

Slzy mu neproudily, ale celé tělo se chvělo, brada drkotala a duté zvuky vylétaly z hrdla.

Kaliba ho vzal za ruku, a veda jej k lavici, konejšil: "No, mlčte, mlčte!"

Bouček usedl, a hledě k zemi, kýval hlavou, stále vzlykaje.

"Vy mi nevěříte, jak mi je hanba, ale já za to nemůžu -vždyť já jsem na té zemi zkusil!" a vzlykal.

Starcům při tom jeho lítostivém a opilostí rozměklém pláči bylo úzko.

"A tak teď půjdu, jen když to víte - inu, je to dcera a hezká je - jenomže já - já tam nesmím, ale je to přeci dcera - ublížit jí nechci, to Pánbůh chraň, to ne - ne -"

"Povídal jste, že vás vymlátily?" ptal se Kukulka.

"No, vymlátily - krátce a dobře - už je to dávno, škoda na to myslet, ona byla koňarova, divák, dělala mi zle, že -e at' - piju, ale já nevím, já nepil, a bylo pořád zle, kde nic tu nic, nikde groše, korec za korcem prodávala -"

Mezi tou trhanou řečí se zastavoval, pohvizdoval, rozpomínal se, rozesmál se a opět spouštěl bolestně.

"Tentočky - kdo prodával, žena?" ptal se Kukulka.

"Žena, žena - jako moje - ani nevím, já přec dřel a pořád kde nic tu nic. Starší se pak vdala, byl vejměnek - no potom - už to ani nepamatuju. Tak vy to všechno víte - to jsem rád, já dceři ublížit nechci, mám ji rád a jsem rád, že tam váš chodí; chodil tam dřív Rachota, ale vzali ho na vojnu -dobře tak, jen když to víte!"

Nedíval se na ně, mluvil jen jako k sobě.

"Tak teď půjdu - no, pantáto, podejme si ruce - ale mně je hanba, jsem už takový starý -" stiskl Kalibovu ruku a odcházel.

"Aspoň si u nás chleba ukrojíte," zdržoval jej hospodář.

"Pánbůh naděl, spánembohem - nemějte mi za zlé!" a zamotav se, vyšel.

Kaliba ho doprovodil až na práh síně, ale Bouček již nepromluvil; neohlédl se a odkvapil.

"Inu, tohlečky je stafraholtsky!" pravil Kukulka, když se Kaliba vrátil.

"Je, brachu, je."

"Jináč to tam, jak jsem vyrozuměl, asi nebude, nežli že stará má na tom taky velkou vinu."

"Mluvívало se tak, něco jsem slejchal o nich, ale tomuhle taky kouká z očí, že si rád zavdá."

"Tak, tak - ale řekni mi, korec pole se tak hned nepropije!"

"Nevím, jak ten náš hoch dopadne," po chvíli ticha povzdechl Kaliba.

"Je to starost, je - mnoho dobrého slyšet nebejvalo, ale je to kus cesty, kdopak ví!"

"Smrž dává všecku vinu jemu, třebaže povídal taky, že se stará umí bránit!"

"Že tak hned přijechal, to se mi líbí, stará se, ale taky zas jako by chtěl popíchnout," sedě skrčen, šeptal Kukelka.

"Musím s Vojtou porozprávět - ságo, ságo, to jsou starosti s dítětem!" a Kaliba položil hlavu do dlaně.

"I brachu, nenaříkej, zlatě dokud se může člověk o své starat; podívej na mne, jsem tu jako toulavý pes, ke kterému se nikdo nehlásí, ve vlastním někdy stavení, ale me-

zi samými cizími lidmi. Hochu, hochu - vyprovázet svoje, jednoho za druhým, a zůstat pak sám, sám starý táta -" a Kukelka si rukávem rychle utřel zardělé oči, "a jaká pomoc, musí to taky být, co má člověk dělat! No, no, musím zas klopejnat k nám, dáš se beztoho zas do těch liter!" a krátce pozdraviv, odešel.

Starý Kaliba zůstal nad knihou do soumraku; když už neviděl, zatopil a ohříval si večeří. Sedě v koutku na špalíku před prskem, hlavu měl v dlaních a myslil na Vojtu. -

Ten se z Vidovic vrátil teprve k ránu, ale když se za jitra tatínek začal belhati kolem kamen, vyhoupl se z postele.

"I polež si, hochu, vždyť já to ukuchtím, tak málo jsi se vyspal."

Ale Vojta pohodil hlavou a dal se do strojení.

Bylo mezi šestou a sedmou, venku ještě tma; na kamnech hořela olejová lampička s knůtkem navrchu. Trochu světla bylo leda u kamen, dále do rohů temno. Otec zatopil, postavil vodu i mléko a mlel kávu. Syn ustrojiv se trochu, šel dát kravám. Když se vrátil, ustlal obě postele a dal se do úklidu.

"Tak, jak jsi se včera měl?" srdečně se ptal otec. "To víte, že dobře, tatínku," a trochu nejistě, rozpačitě se usmál.

"Jakpak na tom vlastně jsi?"

"Jak? Inu, bude to teda, jen co ty tři ohlášky projdou," odpověděl syn a suše se rozkašlal.

"I ságo, ságo! Ale že se tě ptám, ještě jednou mi pověz: Dobře jsi si to rozmyslil? Nebude tě to mrzet?"

Úsměvný pohled starcův zvažněl. Mírné oči hleděly na syna s lítostnou srdečností.

"Myslil jsem na to dost a dost, ale sami jste říkali, že to tak dál nejde; dá Pánbůh, že bude všecko dobře," upřímně, svým těžkopádným slovem, ale na otce se nedívaje, odpověděl Vojta.

"Mám s tebou starost, hochu," vzdechl tatík a přihnout přešel světnici.

Syn se zahleděl na otce a řekl měkce: "Měla tu bejt maminka!"

"Měla - milý brachu, ta uměla poradit a vždycky dobře!" Když pak seděli u stolu a jedli, otec začal zas: "Včera tu byl starý Bouček z Vidovic."

Vojta přestal jisti a vypoulenýma očima se otci zadíval do tváře.

"Přišel odpoledne, já tu seděl s kmotrem Kukelkou."

"Přišel schválně, aby vás zrážel, vidíte?" ptal se Vojta a bledl.

"Ani ne, byl trochu podnapilý, ale plakal tady; povídal, že se přišel ptát, víme-li, že ho před lety vyhnali." - Syn smutně přikyvoval.

"Řekl jsem, že víme; potom povídal, že je rád, že dceři nechce ublížit, ale že to povídá, abys nenaříkal."

"A neostouzel je?" divil se Vojta.

"Ne, jen tak ponaříkal, co na tom světě zkusil, ale to bylo všecko."

Vojta vrtěl hlavou.

"Vyrozuměli jsme, že jako stará bude žihavka."

"Ani se mi nezdá."

"Ba, mně se zdá, že bude - je z takového rodu. O Karle povídal, že je hezká a že ji má rád."

Vojtovy oči se zaleskly a rty se zachvěly.

"Člověk tomu nerozumí, ale buď opatrný, zvláště se starou."

"Je tam přec taky Konopáč a druhá dcera, snad by tátu jen tak nenechali, kdyby neměl viny!"

Všecku tu řeč vedli zvolna, s tichým klidem.

Za chvíli potom přiběhla Nána.

"Ale - náš ženich už vzhůru?" zasmála se již ve dveřích. "Že ti není hanba běhat mezi takové lidi!" dodala opovržlivě.

"Náno," Vojta spustil přísně. "Já se mezi tebe a Ne-domlela taky nepletu."

"I bože, Nedomlel a Boučkovi! Copak Nedomlelovi vyhnali vlastního otce z domu, aby musel zůstat u cizích lidí? Včera mi ho ukazovali a měla jsem tisíc chutí přivést vám ho sem!"

"Byl tady, Náno!" mírně podotkl starý.

"Byl! Tak jste slyšel!"

"Povídal, že má Kadlu rád a že jí nechce ublížit!" odpověděl Vojta.

"Přišel schválně?" "Schválně," kývl otec.

"Když takhle mluvil, sami ho na to navedli!"

"To bych ani nemyslil!" zvolna, břitce odpověděl a rukou záporně zamával.

"Inu, spánembohem, tatínku, když se vám to líbí, ať si ji Vojta vezme. Vy věříte jen tomu chytrému horákovi, na vlastní dceru nedbáte. Já to myslila upřímně. Jen abyste nenaříkal, do čeho jste syna přivedl!"

"Ságo, tohle mi neříkej, Náno! Já Vojtu do ničeho zlého nepřivedu, ale nutit ho a zrážet nemůžu. Hoch ví, že ho pořád chovám v hlavě, ale bude se ženit pro sebe a má snad už kapku rozumu!" vzpřimiv se, přísně jí odpovídal.

"A poslouchej, Vojto, pamatuj, že máš dát mně a Mance po třech stojkách!"

"Taky že dám, už je to všechno ujednáno," klidně přikývl.

"Ale? Už? Kolikpak teda dojista dostaneš?" Při těch řečech se šourala blíž ke stolu; teď už stála mezi bratrem a otcem.

"Jak jsem povídal - osm."

Nána zasykla.

"A vy, tatínku, si dáte ten tisíc do knih, vidíte?"

"Dám."

"Vejměnek si také udělejte pořádný, vždyť jste se tady dost nadřel."

"Udělám, právě takový, jako měl nebožtík otec," důrazně, jako když kladívkem tluče, odpovídal starý.

"Dělejte teda, jak rozumíte, ale Vojta mohl udělat jinačí štěstí. Přijde do naší chalupy divný rod. Pánbůh dej, aby vás to nemrzelo!" Tu již chytla dojačku a běžela do chléva.

Za maličko po ní i Vojta vyšel do stodoly.

Starý Kaliba maje ruce složený na zádech, sehnut přecházel po světnici.

Zatím se rozšířilo ...

Vojta jako omládlý udělal v chalupě pořádek ve všem. Z očí se mu stále dívala tichá radost, blažený úsměv nemizel s úst. Známí vidouce jej, volávali naň: "Hleďme ženicha - kdo by si byl pomyslíl!" Zčervenal, ale zpřima, bez studu se jim díval do očí a hlasitě se zasmál.

"Ty, ty, pořád že nic, a najednou si vybere takovou mladici!"

"I bodejť, snad jsem si neměl vzít starou?" vesele odpovídal.

"Pořád že se umí držet jen maminčiny sukně," smáli se v neděli v hospodě.

"Ó, takoví jsou ti praví!" kázala představená.

"Nono, nono, jen aby Vojt'ánek -" a představený zamrkal na ženu, až se všichni rozesmáli.

Tři dni před svátkem Všech svatých, kdy měla býti Kalibova a Karlina první ohláška, vydal se také starý Kaliba do Vidovic, aby ujednal svatební smlouvu.

Konopáč se tam zavázal, že Vojtovi hned po svatbě vyplatí osm set, jež měla Karla na chalupě.

"A jakpak ostatní vybytí, panímámo, nějakou tu jarmaru, a čeho je takovým mladým lidem potřeba?" ptal se starý, dívaje se přes brejle.

"Jaképak vybytí, pantáto, u vás v chalupě je beztoho všecko, a co můžu ze svého, ráda přidám; peřin dostane na hodné dvě postele!" odpověděla a rty se jí stáhly jako po trnkách.

"Ságo, ságo," usmál se, za uchem se poškrabuje, "to by po nás starých měli pěkné zboží, v celém Ostružině by se chechtali, jaké mají mladí hospodářství."

"Mladí -" ušklíbla se Boučková, "nevídáno, ať se smějou, vždyť Vojta není žádný mladík a žil v tom tolik let. Ostatně, až vyplatí sestry, ještě mu dvě stojky zbudou, ať si pak koupí, když budou chtít dělat velké."

"Tak, tak," zvolna pokýval starý, ale více neřekl. Ve světnici bylo potom ticho, jenom Konopáč brousil nohama pod stolem.

"A jakýpak vy si, pantáto, vlastně uděláte vejměnek?" náhle se optala Boučková.

"Zrovna takový, jaký jsem dával sám."

"Ale vy jste sám a tenkrát jste měl tatínka i maminku!" potměšile se smějíc, odpověděla.

Starý se na ni podíval přes brejle, ale hned klidně zahovořil:

"Sám, nesám, vejměnek jako vejměnek! Dají mi dva hektory žita, dva ječmene, hektor pšenice, dvacet liber másla, deset sýra, každý den půllitr mléka, jak se nadojí, kopu vajec, osm hektorů brambor, třetí díl ze všech stromů na zahradě, sáh dříví, kopu otýpek a toť se rozumí, že náš vejměnek k volnému obývání."

"Pánečku, pánečku, hodně - ale jaká pomoc, musím dětem svým vejměnkem pomáhat, sama ho beztoho nespotřebuju!"

"Já taky ne, panímámo, a budou-li ke mně, budu já k nim."

"Ale pak máte ještě ten tisíc, ten prý chcete dát do knih?"

"Ten dám do knih; do hrobu ho nevezmu," přisvědčil.

"Jemináčku, jemináčku!" spráskla rukama. "Ale holka musí hned bejt poloviční zápisnice! Nemá sic tolik, ale vy jste si taky pořádně napočítal, a pak je mladá, podívejte se na ni, zrovna kvete, každý se bude divit, jakou si váš syn přivedl nevěstu," živě rozkládala.

Starý neodpovídal.

"Prosím vás, tatínku," měkce se ozval Vojta.

"Inu, inu, jak myslíš, máš už rozum a budeš hospodařit ty, ne já," stále hledě k zemi, odpověděl otec.

"A copak vy, panímámo, vy míníte zůstat tady, vidíte?" po chvíli začal znova. Konopáč rychle přeseďal a hrabal nohama.

"Snad se nebojíte, že jim chalupu odnesu, když u dcery pobudu? Tady mám vejměnek, tady jsem doma, a u koho jsem, ten ze mne škody nemá, to se zeptejte tuhle Konopáče," tesklivě odpovídala Boučková.

"To musím říct," přikývl Konopáč, "panímáma má ruce jako mladice a rozumí všemu náramně."

"Ale nedělává to dobrotu, když se staří pletou mezi mladé," klidně podotkl otec.

"Vždyť vy tam, pantáto, taky budete a pořád budete! Snad byste nevyháněl matku, když přijde na nějaký den k dítěti? Nic na světě nemám a tolik jsem zkusila!" Líce se jí stahovala a oči měla přivřeny, jako by užuž chtěla vypuknouti v pláč.

"Inu, inu, když bude Vojta spokojen, mně je to konečně jedno, já už ten život doklepu!" Sundav brejle, ukládal je do kapsy, což bylo znamením, že jednání je u konce.

Vojta seděl za stolem vedle Karly, ruku její stále držel ve své a zářil.

Karla po celou dobu nepromluvila a chvílemi se tvářila, jako by ani neposlouchala.

Konopáčka přinesla na stůl mísu míchaných vajec, a držíc v rukou dva kusy cukru, jeden o druhý strouhala nad mísou, aby jídlo osladila. Potom přinesla každému lžici a pobídla, aby jedli.

Po jídle se starý Kaliba zdvihl a pravil: "Tak pozejtrí abyste přišli do Paky, dáme to u notára napsat a potvrdit; ten tisíc do knih a můžete se podívat, že je tam všecko v pořádku."

"Snad nechcete utíkat?" ptal se Konopáč, aby se ptal.

"Musíme k nám," přisvědčil pantáta. "Tak vy, nevěsto, svatby pěkně užijte a šťastně se k nám přistěhujte. Pánbůh dej, abysme u nás byli všichni tak v svatém pokoji živi, jako jsme bývali!" a upjatě jí hleděl do tváří.

Stála se sklopenou hlavou.

"Pánbůh dej," řekla, když ji pohladil.

"Cožpak nehodláte ani na svatbu přijít?" udivena vyhrkla Boučková.

"To mi už musíte odpustit, jsou tu leta, je to daleko a pro mne už žádné radovánky nejsou."

"Ale to snad přece mladým neuděláte, abyste nepřišel!"

Kaliba už neodpověděl; obléknuv kožich a zavázav si čepici na uši, podal všem ruku a řekl vážně: "Buďte tu všichni s Pánembohem!"

Matka s dcerou vyprovázely oba až za ves. Napřed šel starý s Boučkovou, za nimi se Vojta s Karlou vedli za ruce.

Byl pochmurný podzimkový den, nebe nízko a z mlhy.

V kolejnicích, v důlcích a v brázdách červených polí se bělely rozpraskané střeptiny prvního bílého ledu. Stromy a křoviny stály holé a vlhké, na jeřábech se houpaly pozůstalé kytice svraskaných korálí, ovlhklých bílým jíním. Z lesů na horách vylézaly chumle mlh a jako pláště duchů se ploužily po vrcholech stromů. Hřeben Krkonoš a všichni ti jejich kamenní, zachmuření obrové nadobro zmizeli v hlubinách mlh hustých, dalekých, tajemných ...

"Kdybyste vy, pantáto, věděl, co jsem já na tom světě zkusila, kronika by se o tom mohla napsat," cestou vyprávěla Boučková.

"Motá se to na tom světě všelijak, zvláště když se dostanou lidé, kteří se k sobě nehodí," odpověděl.

"Kdybych já byla Boučka tak znala," povzddechla - "a povídal Vojta, že byl taky u vás?"

"Byl - a je tuze sešlý."

"I božínku, jakpak by nebyl, toť bylo živobytí, které vedl. Ale podle všeho jde nějak do sebe, že na vás přišel s takovou."

"Kdož může do člověka nahlédnout," vážně připomněl, krče rameny.

"Ani nevíš, jak se těším, až už budeš u nás," za nimi povídal Vojta Karle.

Usmála se a přikývla.

Stáli na návrší obráceni k Zvičině a k jejímu lesnatému poddruží. Bílé domky dědin mezi holými stromy vyhlížely z dolíků jako uplakány. Lesy stály zamklé, jen ty mlhy vylézaly, plížily se a vláčely. Vlezlá vlhkost mrazila a prodírala se až do kostí.

Rozloučili se krátce, ale Vojta se ještě mnohokrát ohlédl...

Když se Boučková s dcerou s návrší loudaly zpátky, matka mrzutě zabublala:

"Ty jsi dnes zas neslaná nemastná."

Karla neodpověděla.

"Sedíš, kale nepromluvíš a koukáš jako kabous." Karla stále mlčela a mračivě hleděla k zemi. "Jenom pysky na všechno ohrnuješ, jako by tě byl někdo nutil."

"A proč zas do mne jedete," dcera náhle pronikavě vykřikla, až matka na krok couvla, "nic vám nedělám po vůli. Dřív jste pořád říkali: „Nech toho Rachotu, nech ho!“ a teď jsem ho nechala, držím se toho - chlapa starého - a zas -" poslední slova lámala v zubech.

Stará se sípavě zasmála a černé oči jí zablýskaly na dceru.

"Pořád jsi nic neříkala, sama jsi chtěla, až dnes tě to najednou posedlo!"

"I kdopak má být pořád jako vy," odbroukla Karla, a již nemluvíce, vešly do chalupy... Karla spávala vzadu ve výměnku, matka měla postel ve velké světnici; měla tak ujednáno, protože její jizba byla maličká.

Toho dne se Karla již ve velké světnici neukázala. V sedničce otevřela okénko, a sedíc na staré malované truhle, hleděla do polí, z nichž na ni dýchal vlhký chlad.

Když se lány počaly krátiti a charé šero se valilo blíž a blíž, položila hlavu na ruce, na okně opřené.

Po hodné chvíli vstala, zavřela okno a zástěrou si utírala lesklé tváře. Odhodila svrchnici, urovnala dva velké polštáře, a shodivši jupku i svrchní sukni, lehla.

Večer za ní přišla matka.

"Snad už nespíš?" šeptala ve dveřích.

"Nespím, ale už budu," odpověděla zívajíc.

"Přece mi, děvečko, pověz, co se ti tak najednou stalo," lichotila se stará a ruku jí ovinula kolem hrdla.

"Co by se mi bylo stalo? Hlava mě bolí."

"No, mlč, mlč, nebude ti zle, budeš pěkně svou paní a Manča s ním se na tě nebudou utrhovat."

"Budou rádi, že se nás zbudou."

"Jaképak zbytí, vejměnek dávat musí."

"Radši bych ze světa utekla -" Karla mrzutě i zlostně povzdechla.

"Jen mlč a nenaříkej, tam v kraji ti bude jináč, je tam jiný svět. Co bys tady měla i s Rachotou - v takovém baráku - a já vím, že ti ještě slova neposlal."

Karla pohodila hlavou a nesrozumitelně zabručela.

"Kdopak ví, kterou si na vojně najde -"

"Už budu spát," nevrle odpověděla a lehla si na levý bok.

"Dej ti Pánbůh dobrou noc," srdečně jí přála stará, a pohladivši dceru po čele, vyšourala se na síň.

U Kalibů přes dvorek stojí baráček, velmi skrčený. Má tlustou doškovou střechu, porostlou silnou mechovou vrstvou, a je v něm jediná nevelká světnice, jež má dvě okénka do malé zahrádky v průčelí a jedno do dvora. Ze světnice se vyjde do úzké komory, do níž proniká světlo drobným zamříženým okénkem. Přes síň je chlívek pro krávu, za chlévem kůlna. Venku na stěně baráčku visí hospodářova kosa i hrabice a nízký žebřík.

Ten baráček je výměnek a před synovou svatbou se do něho pomalu stěhoval nový obyvatel, starý Kaliba.

Z chalupy si odnesl šatstvo, peřiny s modrými cíchami, zelenou truhlu po nebožce ženě, pomalovanou bílými a modrými květy, na nichž stáli žlutí ptáci, a trochu nejpotřebnějšího nádobí. Ostatní tam zůstalo ještě po nebožtících rodičích starého Kaliby.

Nalevo u dveří byla stará kachlová kamna, hodně již skrčená, za nimi nízká, černá, prázdná postel, mezi okny v průčelí visel kříž, ovitý vetším věncem z papírových růží, plných prachu a pavučin; v pravém rohu stál hladký, nebarvený stůl a kolem něho lavičky i dvě židle s květy na srdčitých leno-chách, dále při stěně tmavá almárka a u dveří černá, rozvrtaná polička bez skla. Na stěně vedle poličky visely dřevěné hodiny s temně žlutým ciferníkem, ozdobeným malovanou růží, níže dřevěná slánka a cínová kropenka. Na stěnách z obílených, ale silně zažloutlých trámců visely malé obrázky na skle v rovných tmavých rámečkách.

Když si stařec nejdůležitější odstrachal, natáhl hodiny, oprášil ciferník, nařídil ručičky, a fouknuv několikrátě dovnitř, až se zahulilo, spustil repetitivé kyvadélko. Staré hodiny začaly po několika letech opět sloužiti...

Kaliba se zatím na vejměnku neusadil, přecházel ještě do chalupy, kde vařil a spal; syn byl beztoho pořád ve větru. Časem příklusal Kukelka, a spolu rovnali světnici i celý baráček.

"Tak vidíš, brachu, už jsi taky v tom předposledním jako já; až nás dají ještě do menšího, bude svatý pokoj," řehtal se Kukelka, když bylo vše v pořádku.

"Heleď, tuhle z okýnek můžeš od rána do večera vyhlížet - jako z kukaně; a kde já bych si tu našel místo? I třeba tuhle u kamen, dobře se tu sedí."--

Vojtova svatba by se byla málem zkazila.

Když ve středu před poslední ohláškou vcházel do Vidovic, letěla mu panímáma vstříc.

"Jen si považte, Vojtíšku, Bouček je na pravdě boží!" a sepjala ruce.

"Bouček?" zajektl Vojta.

"Bouček, Kadlin tatík! Včera se snad trochu napil, lehl si jakoby nic a dnes ráno bylo po něm. Umřel ve spaní. Pánbůh mu dal smrt, že si jí ani nezasloužil."

"Svatbu teda musíme odložit?" ptal se znepokojen.

"Snad bys neodkládal?" mrzutě se ozvala Karla. "To nám přec nikdo nebude mít za zlé, léta jsme s ním nebyly!"

"Však proto taky tak myslím," honem přisvědčil. "Půjdeme na funus, pomodlíme se za něj, a svatba přec může bejt, vždyť žádný hospodský rámus neděláme."

"Ale máte vy štěstí," spustila zase stará, "ještě nejste spolu a umře!"

Když se Vojta udiven na ni zadíval, pokračovala:

"To se divíte, inu, vejměnek budete teď brát celý, komupak bych ho dala než vám; tatínek se už nemusí bát, že vás vyjím, náš vejměnek je, panečku, jinačí nežli váš, my jsme z půlstatku!" a při té řeči jí oči zářily.

Vojta stál mlčky, zamyšlen.

"Ale do kapsy mi to všechno pořádně sáhne, kdopak jiný by mu vypravil funus nežli já; ale žádné flausy dělat nebudu, postaral se sám, aby nebylo z čeho!" -

Když o tom Vojta navečer vypravoval doma, tatík pravil zamyšlen: "Přece byste měli svatbu odložit, byl to otec!"

"Taky jsem to říkal, ale je to těžká věc, brzo-li pak nebude advent. Sám jste povídal, že měl Bouček Kadlu rád, jistě že jí to odpustí."

Starý pokrčil rameny a tiše se zahleděl na syna.

Vojta sklopil oči a rozpaky zakašlal.

"Povídám, tatínku, že to samy nechtějí odložit, a věřte mi, že jsem už ze všeho vrtohlavý."

"Inu, inu, dej mu Pánbůh věčnou slávu, na zemi mnoho radosti neměl; dělej, jak rozumíš!" -

Byl pochmurný den listopadový, mlha byla na horách i v úvalech, červená pole promoklá, kalnou vodou rozrytá, cesty rozbahněné a hustý, drobný déšť ještě stále crčel, když na obyčejném selském voze, taženém huňatým koníkem, odváželi Boučka do městečka na hřbitov. Měl prostou, černou rakev, natřenou bez lesku, a na ní přilepený papírový kříž s Kristem. Za vozem vykasaná tlapala Boučková s dcerou a s Vojtou, Konopáč s ní i s dětmi a za nimi trocha vidovických lidí, odříkávajících otčenáše. Nebylo slz, pláče, nářku, jenom déšť crčel, kamení skřípělo, voda šplachtala a jednotvárná modlitba letěla tesknou krajinou ...

Vojtova svatba byla v úterý, na sv. Řehoře. Z ostružínského přátelstva jel pouze Smrž, mělť býti družbou. Přijel pro Vojtu s vozem, do něhož byl zapřažen koník, ozdobený červenými stuhami a rozmarýnou. Smrž měl své svatební šaty, vlasy namazány, že se leskly v jedné hladině, u kabátu dlouhý prut rozmarýny a pentle až k boku.

Vojta, již ustrojený do nových černých šatů, přistřižený i oholený, starý Kaliba i Nedomlelka ve světnici čekali. Když Smrž vešel, tatík vzal syna kolem krku, a položiv mu starou hlavu na rámě, dal se do pláče. Nedomlelka také vzlykala a Smrž mrače se tahal navoskovaný knír.

"Můj synáčku, dej ti Pánbůh štěstí, byl jsi vždycky hodný, jen aby se ti dobře vedlo. Maminka tě vidí a jistě ti taky žehná. A kdybys někdy v sobě měl nějaké trápení, nezapomeň, že máš starého věrného otce. Kadle taky vyříd' mé požehnání!" Třásl se, vzlykal a těžce oddychával. Udělal synovi kříž a po tváři jej hladil; potom mu opět klesl na prsa a znovu zaplakal.

Přistoupila sestra; utírajíc si zástěrou oči, vzlykala:

"Můj bratříčku jedinej, tak už nám odcházíš! Pánbůh tě opatruj a dej ti své požehnání!"

"Ale, ale, lidé, nedělejte, jako by šel na smrt; Vojta jde na svatbu a vy ho tu rozbrečíte. Jdi, dětino, snad bys neplakal!" breptal Smrž.

Vojta stál jako bez vlády a po tvářích se mu koulely slzy.

Byl velmi dojat, otcův pláč jim silně zaklepal.

"Tak tu buďte s Pánembohem!" vyjekl a vyšel se Smrzem. Nána utírajíc si oči, vyprovázela je až k vozu; starý se díval oknem, dokud neusedli a nevyjeli. Kolem chalupy stáli muži i ženy a hloučky neustrojených dětí; všichni vyběhli z chalup i z baráků, aby viděli ženicha.

"Dej vám Pánbůh štěstí!" volali, když Smrž vyjížděl.

"Dej to Pánbůh!" odpovídal tento za Vojtu, jenž stále dusil pláč.

Když starý Kaliba osaměl, vyšel si do vejměnku. Otevřel nebožčinu truhlu a vyndal tlustý Zlatý nebeský klíč. Vrátil se do chalupy, našel si Modlitbu rodičů za dítky, kterou se nebožka tak často modlívala, a pokřižovav se, vroucně se modlil. -

Vojta byl po celou cestu zamlklý. Vzpomínal na maminku, jak u nich bývalo, dokud byla živa, a na vše, co se u nich zběhlo po její smrti. Mezi těmi vzpomínkami stavěla se mu před oči Karla, tak jak ji spatřil o své první návštěvě ve Vidovicích. Vzpomínal, jak spolu tenkrát vyšli do polí, jakou měla teplou měkkou ruku a jak ji po prvé k sobě přivinul. Ještě teď se sám sobě divil. Lekl se, když od něho odskočila, ale byla ticha, slovíčkem nezahubovala, sama si ho ještě vzala za ruku. A potom - jak ho měla ráda! Zato když k nim později přicházel, bývala stydlavější, jako by se mu bála podívat do očí. Teplo jej prolínalo při těch vzpomínkách, jež se znova a znova vracely...

Po té prvé návštěvě všecko ho již k ní hnalo, myslil jenom na ni, nemohl se dočkati chvíle, až ji zas uvidí a přitiskne.

Dnes bude jeho navždycky - jeho vlastní ženou!

Radostný úsměv rozlil se mu po celém obličejí.

V duchu již viděl, jak si ji stěhuje domů do hospodářství, ji, Kadlu, mladou hospodyní! Tam budou spolu žít jako dříve tatínek s maminkou. Dej Pánbůh, aby to bylo aspoň taky tak dlouho! -

Z Vidovic do městečka jela svatba na čtyřech vozech. Třebaže Konopačka zle hubovala, nedala si to Boučková vzít a pozvala kolikero přátelstvo ze své strany. V prvním voze jel mládenec s nevěstou, jež měla na hlavě, hladce učesané, kolem dokola věnec z umělých květin, a družba, v druhém ženich s družičkou a panímáma, dále ostatní přátelstvo.

Den byl pod mrakem, ale jinak příjemno. Hosté výskali, až se to v dolících a v úvalech rozléhalo. Lidé vybíhali ze stavení a křičeli: "Hod'te nám koláč!"

Boučková nešetřila, vždyť po dva dni nic jiného nedělala než ten boží dar.

Chalupník Syřiště, u něhož nebožtík Bouček zůstal a z jehož chalupy také byl vynesena, dívaje se za svatbou, povídal: "Je to, lidé, co říct, ani tejdě tomu není, co vynášeli tátu, a teď tak vejskají. Jenom aby nedovejskali!"

Při obědě bylo Konopáčovo stavení obléháno; tetky i děti se dívaly do oken, co všechno budou nosit na stůl.

Měli polévku s jaternými knedlíčky, hovězí maso s perníkovou omáčkou, vepřové se zelím a s bramborami, uzené s hrachem a husu.

Stará přes tu chvíli vyšla do síně, aby dětem a tetkám něco strčila; tváře jí hořely a sukně měla jako zvony, jen jen se kroutila.

Karla byla zamračená a nemluvila. Teprve když vypila několik skleniček piva, které Konopáč na síni vytácel, a zavdala si rozolky, rozpovídala se i tiše popěvovala.

Smržovy tváře a oči jen svítily. Mezi obědem pronesl k ženichovi a k nevěstě, k mláďenci a družičce, jakož i ke všem ostatním ctným pánům hostům dlouhou řeč:

"Když Pánbůh ráčil svět stvořiti, za dobré ráčil uznati, aby též člověka stvořil a ten aby mu sloužil. I učinil člověka k obrazu a podobnosti svému a dal Adam jméno jemu. Pak řekl: 'Není dobře býti člověku samému, učinmež pomocníci jemu.' I dopustil Pánbůh na Adama tvrdý sen a v tom snu vyňal z něho jedno žebro ven, z něhož učinil krásnou ženu Evu a dal jí za manželku jemu, a to byl první pár manželů. Toho zde dnes památka je ta, když pan ženich a panna nevěsta svůj svobodný stav proměnili a do stavu svatého manželstva vstoupili, s vůlí boží to učinili. Já pak na místě všech pánů hostů vinšuju jim s upřímností, aby v tom stavu, který před sebe vzali, ve víře, lásce a svornosti přebývali, upřímně se milovali, v chvalách božích setrvali a dítky šťastně vychovali. A po smrti aby se dostali do nebeského ráje, kdežto trvá svatba stále, kdež jest ženich nejkrásnější, Kristus Ježíš nejmilejší. Z jeho tváře tam patření jsou věrné duše syceny. Pro stálost pak zdraví a štěstí pana ženicha i panny nevěsty pijte tento trunek s uctivostí. Vivat!"

Všichni přitukávali; také Konopáč přiběhl ze síně, volaje: "Jářku, panímámo, ťukneme si taky spolu na dobré zdraví a na veselý život!"

Neodpověděla, ale přitukávajíc, zajiskřila naň očima; Konopáč se jen zacenil.

Vojta maje lokte na stole, takže široká záda jeho byla plně rozložena, tiše se usmívaje, stále hleděl stranou na Karlu.

Chvílemi ji štípl do tváře, až jí oči zaslzely, nebo ji objal a přivinul k sobě; ale vyvíjela se mu hned.

"Jako mladíček!" hrozil mu Smrž. "Že nemám pravdu, Kadličko?"

"Pořád jen zlobíte, strejčku!" odpověděla a honem se dala do řeči s někým jiným.

Píseň družiččina a mládencova, potom i ostatních svatebčanů rozlehla se světnicí a vylétala na dvůr, kdež kdo byl, počal pomáhati:

"Bůh vás žehnej, tatíčku můj tenkrát,

děkuju já vám, děkuju já vám stokrát.

Bůh vás žehnej, má matičko, tenkrát,

děkuju já vám, děkuju já vám stokrát."

Potom zpívali píseň nevěstinu a Karla se také rozezpívala; i Vojta s úsměvem pobručoval:

"Řehtej mi, řehtej, můj vraný koni,

přes pole běžící,

ať tě uslyší má nejmilejší

v okýnku sedící.

Hned se těšila, jak uslyšela

vraného koně hlas,

a pochválila hned Pánaboha,

že dnes bude u nás.

Když jsem já pro tě, můj nejmilejší,

všecko opustila,

co ty máš pro mne u své matičky,

bych se potěšila."

Tu Karla zamyšlena přestala a truchlým pohledem se zahleděla do prázdna.

"Já mám pro tebe u své matičky

pokojíček bílý;
tam budem bývat jako hrdličky
vždycky sobě milí.
já budu sekat, já budu mlátit
a já budu vorat,
když přijdu domů, tebe při stolu
zas budu milovat."

Vojta zpíval stále radostněji, kýval si hlavou a zalité oči se mu smály. Karla si náhle utřela oči, a naoko vesele vyskočivši, jako z upejpavého studu chvátala na síň a do výměnku. Ale tam klesla na lůžko a mezi starými stěnami se ozval vzlykavý pláč ...

Z velké světnice znělo dále:

"Kdybych věděla, můj nejmilejší,
že budeš takový,
dělala bych ti vždycky k večeři
koláček makový--"

Vojta nemoha se Karly dočkat, starostlivě šeptal panímámě: "Kde je Kadlička?"

"Jen ji nechte, zeťáčku," smála se ryčně, "to jinak není -však ona se vám neztratí!"

Hned ráno po svatbě Konopáč před svědky vyplatil Vojtovi sedm stovek.

"Osmou jsem dal panímámě na ten funus a potom na svatbu, snad vám to už povídala," pravil švagrovi.

Vojta maje oči zarudlé, zamyšlen hleděl na peníze a pokyvoval. Shrábl sedm stovek a nepromluvil.

Konopáč ušpulil rty a vlasy si přihladil do čela.

Rozletěly se chumle sněhových mraků a modré nebe se rozklenulo nad zemí. Slunce se na blankytě roztřásl, ale po kopcovité krajině bylo jediné bělo sněhové, jímž se země, opět na kost utuhlá, ještě obalila.

Hřbet bílých Krkonošů rýsoval se zředa na severozápadním nebi, jenom vrchol Sněžky byl obtočen mlhou jako starým bezbarvým turbanem. Bílé byly střechy chalup, běl se chvěla na řasných větvích lesních a kostry stromů mezi poli stály teď nehybně, jako ze sádry. Jenom

vrabci a strnadi skákali kolem stavení a kvíčaly s kropenatými náprsenkami přeletovaly nebo pohupovaly se na kytkách zmrzlých jeřabin...

Vojta Kaliba si stěhoval mladou ženu. Venku prudce mrzlo, ale jemu po zbrázděném čele a po široké zarudlé tváři tekly stružky potu. Velké modré oči jeho byly jasny a rty se usmívaly. Na hlavě měl beranici, na těle jen kazajku, vestu, nohavice do vysokých bot. Přijel sem po domácku jako hospodář. Skoro všecko naložil sám, ledaže mu Konopáč pomohl. Sama Boučková se divila, jakou tíhu si Vojta na široký hřbet nakládal; celou těžkou truhlu si položil na záda, a dupaje jako slon, odnášel ji na saně.

Konopáč byl vesel; chodil po síni, po záspi, na dvorku kolem saní a pohvizdoval si. Kdykoli se ukázala panímáma, poťouchle se na ni zasmál anebo prohodil: "To budou časy, vid'te!" nebo "Toho jsme se nenadáli, panímámo!" a vycenil obě řady zdravých bílých zubů, jež se v tmavé, černým strniskem porostlé tváři tím více bělely.

Panímáma mu nikdy neodpověděla, ani se naň nepodívala.

Karla chodila stavením jako z hvězd spadlá, jako by se ani nejednalo o ni. Měla červenou vlněnou sukni se životem, tuze k tělu, a Vojta, kdykoliv ji spatřil, stanul rozechvěn. Jednou potkav ji na síni, praštil uzlem o zem, chytil ji kolem boku a vesele se s ní zatočil.

"Děláš jako blázen," vyjekla a mrzutě, ani naň nepohlédnuvši, vešla do vejměnku.

Nezlobil se, ale hlasitě se zasmál...

Konopáč vešel do vejměnku, pravil tam panímámě:

"Ještě je ve světnici ta postel a jarmárka, pomozte mi s tím."

"To tam zůstane," klidně odpověděla.

"Co? Prázdna postel a prázdná jarmárka? Snad se nebojíte, že by se to rozsypalo, než bych to donesl na saně?" a vracel se do světnice. Boučková za ním.

"Už jsem povídala. Kdopak ví, jak dlouho tam vydržím."

Konopáč vycenil zuby a hrabal se v husté paruce.

"Nesmějte se," durdila se panímáma.

"Od teďka budete myslet na to, že tam nevydržíte," pokračoval vesele.

"Vydržím, nevydržím, snad vám tu ta postel nepřekáží? Mám to ve vejměnku uděláno, tady to zůstane."

Zeťovy rty se stáhly do kysela.

"Copak, panímámo, nevíte, že jsme tady jako v kukani? Dokud jste tu byla, nebylo jináč možná, ale proč by tady teď ta prázdná rachota stála, leda lidem pro smích; my na ní spát nebudeme!"

"Bodejt' byste spali! Ale co o tom budeme kázat, tady to stojí a tady to zůstane. A poslouchajte, aby vám nenapadlo vyhodit mi to na půdu, to byste se zmejlil, dovedla bych si najít právo!" hrozila.

"Chchch," zlostně i jedovatě zasmál se Konopáč, "vy se pěkně loučíte, to abysme nezapomněli, vid'íte; jak se na to harampátí podíváme, abysme si vzpomněli na vás - ó, vy jste zlatá panímáma!" a přecházejí po světnici, opět se tak zlostně chechtal. Boučková vyšla bez odpovědi.

Když bylo všecko naloženo, Vojta si vzal svůj starý a krátký kožich a pravil:

"Tak pojd'me, pojedeme!"

"Jen jed'te napřed, zeťáčku, my honem ještě hodíme něco na sebe a přijdeme za vámi, za pár kroků vás dohoníme," odpověděla tchyně.

Konopáč vyšel za svakem na dvůr.

"Buďte tu s Pánembohem a přijd'te k nám brzo," upřímně se loučil Vojta.

"Spánembohem, brachu, dobře se tam mějte," odpovídal Konopáč, a velikou ruku Vojtovu svíraje ve své, hleděl k zemi.

Chvilku mlčeli; Vojta viděl, že Konopáč chce ještě něco říci, ale ten jen přešlapoval.

"Poslouchajte, švaře, něco vám řeknu," spustil konečně, ale hned se zase zamlčel. "Ale ani nevím - víte, aby se vám dobře vedlo - ženské jsou někdy palice, tak jen vy pěkně dělejte všecko po svém."

Vojta se usmíval.

Vtom na Konopáče volala žena.

"No, mějte se dobře a přijd'te k nám taky!" dodal ještě. Vojta vyjel.

Po chvílce se loučily Boučková a dcera. "Tak co, panímámo, ta postel a jarmárka tu opravdu mají tak zůstat?" vlídně se usmívaje, ptal se Konopáč. "Proč se ještě ptáte?"

"Protože se mi to nelíbí, musíme se krčit, a to haraburdí tu bude stát naprázdno."

"Cožpak vám odjakživa překáželo všecko, co bylo naše a ne vaše," odvětila ostřeji.

"Jářku, panímámo, aby vás to nemrzelo," výstražně zamrkal a lehce pohrozil.

"Jen vy dejte pozor a vejměnek pěkně odvádějte, abysme se nemuseli soudit. Spánembohem!" a podala mu ruku.

"No - spánembohem!" také podal ruku, vyprovodil obě ze síně, ale již nepromluvil.

Žena si zástěrou utírala oči a panímámě také stékaly slzy po tvářích; Karla odcházela chladně.

Boučková šla trochu sehnuta, ale šlapala statně. Sukní měla celou almaru, na hlavě malý salup, na těle teplý špenzr

duhových pruhů, na nohou těžké telecí botky a červené vlněné punčochy. Karla měla tu červenou vlnačku a dlouhý žlutavý salup na hlavě i ovázaný kolem těla.

"Neběžme, je to do kopce," povídala matce, když vycházely ze vrat, "ještě bysme ho předhony, a co tam dřív!"

Šly po vsi nemluvíce.

Stará hleděla napravo nalevo, brzo-li někdo z chalup vyběhne, aby se rozloučil, ale nevyšel nikdo. V některých oknech se ukázaly hlavy, ale ven do třesuté zimy se snad nikomu nechtělo.

Staré topoly stály u cesty jako zachumlaní vojáci na stráži. Planina, povlečená sněhovou korou, zářila ostrým svitem, jenom kolejnice na vozové cestě byly temny a bez lesku. Nahoře na pláni bylo viděti naložené sáně a vedle nich Vojtu, velikého, širokoramenného, jak ztěžka tlupal a bičem popráskával. Každou chvilku se zastaviv, hleděl zpátky, nejde-li již Karla; když poznal, že jsou nedaleko, vykračoval si veseleji a pohvizdoval.

Když projel lesy na podzvíčinské pláni, když se před ním ukázala širá kotlina, celá bílá a lesklá, v ní rodná ves, jejíž chalupy stály skrčeny podél silnice na hodný kus cesty, Vojta zastavil koně a čekal.

Karla s matkou došly.

"Copak stojíte, zeťáčku? Takový hospodář a zůstane s upoceným koněm stát zrovna u Větrovských a ještě ke všemu kůň není jeho!" úlisně ho kárala panímáma.

Vojta se usmál.

"Podívej, Kadličko, tady vidíš celý ten náš dolík; že bys naše stavení odtud nepoznala?"

"Ale je to blázen, lidé, mrzne, až to pálí, tady zvlášť to leze do těla, a on bude chtít, abych hledala jejich stavení!" smějíc se, hlučně odvětila Karla.

"Jdi, pro chvilku, jen se podívej a hledej! Je vybileno jako žádné jiné, a zrovna jako by tě čekalo!"

"Tak vidíš, stavení čeká a ty nás držíš! Kdopak by ho nepoznal, vždyť je skoro u kraje," řekla mrzutě a ukázala.

"Tam, tam, holka zlatá," zasmál se, a rychle ji objal kolem boků, přitiskl ji k sobě.

"Ne, tenhle zeťáček!" široce se zasmála panímáma, "v největším sněhu a mrazu se zastaví a miloval by se tu. I pobídněte koně, vždyť nás zebe a hlad už taky máme."

"Bje!" křikl Vojta rozjařen, a hnuli se. "Podívej se, Kadličko, když jsem k vám chodíval, vždycky jsem si myslíval, jak bude, až si tě tadyhle povezu. Tak se mi ta naše vesnice odtud

líbivala! A tamhle u mlazovského kostela je vidět hřbitov; vidíš, pod tím oknem, co se tak blýští, leží naše maminka, tam jsme ji zahrabali. Ó, milá zlatá, ta kdyby byla živa, ta by tě vyhlížela a nevydržela by to doma, pořád by vybíhala za zahradu, jestli už nejedeme. Možná, že by teď už byla tady, že by nám až sem doklusala naproti!" A při těch slovech si rukávem starého kožichu utřel oči.

Karla neodpovídala.

"Ale zeťáčku, jak odpřáhnete, nejdřív musíme zatopit a něco ukuchtit,, abysme se trochu po té cestě zahřáli," pravila panímáma.

"Jen aby se ti u nás nestejskalo," opět začal Vojta. "Podívej se, tamhle máme pole, tam říkáme Na kamenci, tamhle Na pasekách, tuhle v té padolině je Nouzov, tam jsou také asi dva korce naše, ty jsou nejhorší, je tam na jaře tuze mokro, ale na podzim jsem tam navezl asi třicet truhlíků hlíny, snad to bude letos lepší. Na pasekách je žito po bramborách, u Podhrází dám řepu, v Nouzově je ječmen, na Kamenci bandory, u Remízku bude po půldruhém korci jetele; rád bych nadělal trochu semínka, řepa a semínko nám ještě tak nejspíš pomůžou, pšenice šly tuze dolů. Rád bych koupil ještě jednu krávu, bulíka bych prodal, ale nevím, až jak bude hodně zeleného. Jestlipak se trochu těšíš?" a srdečně se na ženu podíval.

Zasmála se. "I propána, ty se ptáš, jako bych v tom byla jakživa nebyvala, vždyť z toho jedu!"

"Ale tady budeš hospodyně, bude to tvé, co nadojíš, prodáš; v hospodářství si uděláš všecko po své chuti. U nás je teď práce potřeba, toť víte, maminka byla stará, nemohla už, ač vedla všecko tuze dobře, ale na takové chalupě může být všeho víc, v chlévě i na hřádě."

Žádná neodpověděla.

Dojížděli ke vsi. Vojta také již nemluvil, ale měkce se usmíval. Když dojeli k stavení, zastavil se a vešel do dvora otevřít brány v prkenném plotě; panímáma a Karla šly hned po záspi do světnice.

Tam u stolu seděl starý Kaliba a Kukelka na svém obyčejném místě u okna pobafoval z krátké dřevěnky. Když uslyšeli dupot, Kukelka rychle vstal a honem povídal: "Sakulente, ti si pospíšili, už jsem měl bejt doma!"

"Teď počkej, copak by řekli," bránil domácí vejměník.

Obě ženštiny vešly, panímáma napřed, dcera za ní.

"Dej Pánbůh dobrý odpoledne, tak jsme tady, pantáto," lichotně se smějíc, pozdravovala stará.

"Pěkně vás vítám, zvláště vás, nevěsto, abyste tady byla ráda a aby se vám tady všem dobře vedlo," upřímně je přivítal Kaliba a podával jim ruku. Brejle měl na špičce nosu a hleděl přes ně.

"Pánbůh dej!" přisvědčila matka.

"Já vás taky pěkně vítám," breptavě začal Kukelka, "my jsme tuhle s Kalibou kamarádi od malička, tak se někdy sejdeme a trochu popovídáme."

Stará podávajíc mu ruku, odvětila: "Je to štěstí, když má člověk na vejměnku pokoj, já jsem ho neměla!"

Výměník zakašlal.

"No, teď ho můžete mít," a plaše se usmál.

"I co vám napadá, každý k tomu není, někomu to nedá, aby pořád nedřel. Já jsem kolikrát už jako rozlámaná a honím se přec ještě z jednoho do druhého. Někdo si na světě pěkně odpočine, ale já vím, že nebudu mít pokoje, až leda jednou v hrobě."

"Tak jen to se sebe hod'ťe dolů a odpočiňte si, jste beztoho hodně uhnány," mírně pobízeli Kaliba.

Ženské odkládající salupy a jupky, rozhlížely se po světnici; Karla zdlouha, plaše, matka rychlým, těkavým pohledem.

"A já abych běžel k nám, no, opatruj vás tu Pánbůh," pravil Kukulka a rychle, na žádnou už nepohleděv, odcupal.

Sotva byl ze dveří, povídala panímáma: "Ten má zdraví, tváře mu zrovna svítí, ale hodně vám tu načudil."

Kaliba usednuv, neodpověděl.

"Ale skoro tu máte zimu, pantáto," a dupala po světnici, "zatrápeně jsme promrzly."

"Zimu? A topil jsem, uvažil jsem si v poledne vodovku a trochu bandor," klidně odpověděl. "No, zatopíme!" a šoural se ke kamnům.

"I jen to, pantáto, nechte, teď už, když jsme tady, uděláme to samy," zasmála se, "leda byste nám nanesl trochu dříví."

Starý příkyvuje, šel ke stolu, sundal brejle, uložil je do pouzdra a pouzdro opatrně strčil do kapsy. Potom se vyšoural ze světnice.

"Brr, to je zima," zabroukla Karla, a foukajíc si do červených dlaní, rychle přecházela.

"Ten nás přivítal," smála se matka, "ve světnici zima a kamna jako led. Bude on tenhle starý zázvorka šetrná!"

"Světnice je pěkná a velká," spíš k sobě povídala Karla.

"Kamna taky budou v pořádku, plotna je dobrá a trouba snad taky bude péct," a matka popocházejíc kolem kamen, nahlížela do prsku i do trouby.

"Kde ten člověk pro to dříví je," zabublala Karla.

"Prosím tě, jemu není zima, nevymrzl jako my, proč by si nedal na čas. Podívej se na něj, tamhle stojí před chlévem a něco káže Vojtovi."

Při té řeči hleděla oknem na zásep.

Když starý Kaliba přinesl dříví, Boučková sedla ke kamnům a dala se do práce.

"Jak jste pěkně tím mrazem zčervenala," usmívaje se, povídal Karle.

"Pane, je mi zima," odvětila.

"Ságo, ságo, jste horáci, ale zmrzlejší než my. Tuhle Vojta si nezanařikal, koně dal do stodoly, nasypal mu a již to na saních odvazuje."

"I copak Vojta, mráz na něj ani nemůže, kožich má jako prkno," smála se Karla.

"Třicet roků ten kožich máme a oba jsme se v něm pořádně ohřáli," liboval si.

Panímáma vyběhla k Vojtovi.

"Poslouchejte, zeťáčku, nejdřív abyste nám odnesl tuhle

truhlu, máme v ní kafe a cukr, abych honem uvařila trochu bryndy, zahřejete se!"

"Musím hochovi drobet pomoci," pantáta pravil Karle a šel také.

Karla prohlížejíc si stěny i nábytek, loudala se světnici. Zastavivši se u okna, němě se zahleděla na náves. Líce jí dosud planula, ústa majíc pootevřena, rychle dýchala a ty velké, obyčejně zamračené oči její byly v té chvíli jinačí -tuze smutny. Vojta již přinášel truhlu.

"Tak, tu máš, holka, už si můžeš vybrat, co potřebuješ," povídal hřmotně.

"I vždyť já to všechno udělám, ať jen si odpočine, tuze se uhnala," horlivě hlásala stará a již byla v truhle.

Před plotem stály hloučky lidu velkého i drobného; přiběhli, aby viděli, jak se mladá Kalibka přistěhovala. Byli jen tak, jak byli doma ve stavení, někteří bez kabátů i bez čepic. Děti si otevřely branku na zásep a pomalu se šouraly až do dvorka. Velcí, skupení do hloučků, si povídali.

"Inu, mnoho toho nemá, leda budou-li ještě jedny sáně."

"Bodejt', budou, to by byly obě nepřijely."

"Ale je! - No, počkej, Vojto, ty se budeš točit!"

Několik mužských se zachechtalo.

"Už se točí, odedře to sám, podívejte na něj, je to obr, hodí to na záda a jde jako jenerál."

"Všecko je to staré - aha, tamhle jarmara, ta je nová, tři židle taky."

"Ale peřin má!"

"Vždyť je taky stará!"

"Má-li pak skleník?"

"I co vám napadá, ten by byl navrchu!"

"To je pěkná nevěsta, teď už má skleník každá."

"Tady, ale kde by ho tam taková horačka vzala!"

"Už kuchtí, z komína se kouří."

Jak se sáně prázdnily, diváků ubývalo.

Do světnice zatím přiběhl Smrž; přinesl uzlík, a když ho rozbaloval, hlásil: "Zabíjeli jsme, přinesl jsem vám na přivítanou trochu masa."

"I to jsi hodný, hochu, že jsi pamatoval. Vymrzli jsme a

hlad taky máme. Pantáta nechal v hrnku několik bandorů. Tak si sedni za stůl a sněz s námi trochu kafe," pobízela ho Boučková.

"Zaplať Pánbůh, přijdu, ale dřív si dovedu domů koně." -

Toho podvečera i večer se po vsi hovořilo jenom o Kalibových. Povídali si, jak se mladá přistěhovala, jak Vojta odtahal všechno sám, ledaže mu tatík trochu pomohl, jak Smrž běhal z domu ke Kalibům jako vítr. Všude si řekli, že má mladá vybytí málo a skoro všechno staré.

Kalibova sestra Nedomlelka byla toho dne také jako splašená. Běhala z chalupy do chalupy, vyptávala se a hubovala.

"Mně se zdá, že si ten náš Vojta dal, vždyť nemá, lidičky, kde nic tu nic; sama je, což o to, jenom jsem ji zahlédla, ale jde jako husar. Tomu bláznu je to jedno, ještě si přivezl mámu do stavení! Viděla jsem ji chodit po záspi, ale prohlížela se kolem a měřila to všechno jako komendant."

Lidé ve staveních se tomu jenom usmívali a přikyvovali: "Tak to bejvá!" Nebo Nedomlelku trochu popíchlí: "Ale tělo má, tomu Vojta rozuměl."

U Kalibů bylo večer veselo. Ze síně vonělo jako na faře, kdo šel kolem, dýchal plným nosem.

Smrž, Vojta i Karla seděli za stolem a panímáma jim z plného pekáče předkládala. Tváře Smržovy se jen leskly.

"No, hochu, teď se mi poděkuj!" smál se, plácaje Vojtovi do zad. "Ty jsi pěkný, ani do hospody nepošleš."

Vojta rychle vstal, šel k polici, vzal velký hliněný džbán, na lesklých oblinách zdobený bílými vypouklými květy, a hodiv čepici na hlavu, chtěl jít.

"Snad byste sám neběžel," bránila mu panímáma, "dejte sem peníze, skočím vám sama, ať toho prvního večera užijete, abyste do smrti nezapomněli!"

Jak po návsi šla k hospodě, vpravo vlevo patřila do osvětlených okének. U Nedomlelových postála; viděla, jak tam všichni sedí kolem stolu, loupají brambory a mažou tvarohem. Slyšela, jak Nanka, ústa majíc plna, rozkládá:

"U Vojty ona je dnes traktace, z komína se tam pořád kouřilo; já vím, že stará běhá kolem kamen jako posedlá. Smrže tam mají, běžel tam s uzlem. No, jsem žádostivá!"

Boučková smějíc se, chvátala k hospodě...

"Tak," povídala, když všecka udýchána přiběhla zpět, "tady máte pivo a tuhle jsem ještě vzala na zavdanou," a postavila na stůl červenou lahvičku.

Přes dvorek ve výminku také mrkalo světlo. Starý Kaliba seděl u stolu, brejle na nose, knihu před sebou, ale nečetl. Hleděl do prázdna ...

Na kamnech měl kastrol s kusem masa; přinesla mu to večer sama Karla, ale ani se nedotkl, neměl dnes chuti. Chvilkami povstal, přešel světnici a hleděl k chalupě.

Vzpomínal si na nebožtíky vejměníky a na svou ženu. Aspoň ta kdyby tu byla - ale tak byl tu první večer sám a sám ...

Panímáma Boučková konala v novém hospodářství prohlídky. Prozkoumala polici, almaru i truhlu ve světnici, prolezla komoru i půdu. Když se odtamtud vrátila, spráskla ruce a spustila. "Ale poslouchejte, zeťáčku, to přece není možné, aby po mamince nebylo nic víc zůstalo!"

Vojta sedě u kamen, zálibně pozoroval, jak si Karla rozvěšovala šaty.

"I zůstalo," usmál se, "naše maminka měla všeho, ale hned po smrti si to holky rozdělily."

Panímáma rychle zamrkala a tváře se jí stáhly k trpkému úsměvu.

"Toť jsem jaktěživa neviděla takového člověka, jako jste vy. Sestry jsou dávno vybyty, ale dostanou ještě všecko. Že je Nána hladová, to jsem slyšela, ale že vy jste na to dopustil!"

"I vždyť to ani za řeč nestojí," odpovídal, stále se usmívaje, "rozdělily si jenom šatstvo, z nádobí ne všecko; tatínek sám jim k tomu svolil, povídaly, co bych já s tím dělal."

"Co byste s tím dělal - tak tak," smála se, "arci Nána asi počítala, že vám sem přivede tu Líkačku, ta má toho mamonu hromady, ale sama je stvoření! To by se tu bylo hos-

poďarilo! Podívejme, pro vás by to bylo všecko nebylo, ale jim se to hodilo. Jste vy bloudek, zeťáčku!" Poslední slovo mazavě protáhla a zapleskala si do čela.

Vojta neodpověděv, počal přecházeti po světnici, stále zalíbeně patře na Karlu.

"Ale máš ty, Kadličko, šatstva jako hraběnka, a jedno hezčí než druhé," povídal jí všecek záře.

"Snad jsi, propánička, nemyslíš, že ti přijdu nahá do stavení?"

"Holečku, naše Kadla, když se ustrojila, mohla jít všude a každému se líbila," velebila matka.

Vojta neodpověděl, zvolna zašel do komory.

"Jen si, Kadlo, všechno pěkně urovnej, šatstvo rozvěš a prádlo vylož v truhle, když někdo přijde, aby viděl, že se stydět nemusíme," nabádala ji panímáma.

Karla neodpověděla.

"Ale tu polici vybrakovali, kloudného kouska tu není; musíte spolu někam na jarmark nakoupit trochu skla a porculánu, aby to tu nestálo jako rachotina," radila dále, a chodíc po světnici, všechno obhlížela.

"Tyhle cejchy už taky mnoho parády nedělají, je to jenom bavlněné, vyndej naše kanafasové, budu povlékat."

Tu se Vojta vracel, a přinášeje loktušku po mamince, ukazoval ji ženě:

"Podívej se, tohle jsem si nechal po mamince, chodívala v tom do kostela; kdyby se ti líbila, mohla bys ji taky někdy nosit."

Karla vzavši loktušku, srdečně se rozesmála, a držíc ji roztaženou proti světlu, pravila:

"Podívejte, co mi dává, abych v tom prej chodila do kostela!"

Panímáma se také zasmála:

"Ne, vy, zeťáčku, rozumíte nynějšímu světu! Co měla nebožka lepšího, to dal jiným, prastarou loktuši si nechal. Vždyť by v tom byla lidem pro smích!"

Vojta byl rozpaký a studem zardělý.

"Inu, že je stará, vím, ale myslil jsem proto, že je po mamince."

"Ale pro mladou osobu přec není, ledaže bych já ji někdy vzala, když sem tam odskočím," a hodila ji do truhly.

"Tak jsem si myslil udělat radost, ale nepochodil jsem," pravil, smutně se usmívaje.

Když se ženské opět smály, vyšel do stodoly chystat kravám. -

Panímáma si vaření a chlív vzala sama na starost; všude jí bylo plno. Karla jí přitom jen málo pomáhala: umyla nádobí, vyprala, udělala pořádek ve světnici, sedala u okna pletouc anebo spravujíc.

Dříví a vody nanosil Vojta, sám také dělal paření dobytku, chystal mu pití, řezal řezanku, nosil seno a slámu, kydal a podestýlal. Byl tomu všemu zvyklý; nebožka maminka takové práce dělati nesměla, Vojta nedopustil.

Sám také každou sobotu tloukl máslo; snesl másnici, vypařil ji, a když panímáma nalila smetanu, dal se do práce.

Byla naň, na obra, podívaná, jak bez kazajky a bez vesty stál u másnice a hrál si s tím. Když bylo stlučeno, pomohl slévat, a když panímáma měla máslo v hrudě, spolu je vážili.

Nebylo-li právě práce s dobyt看em, sekal slámu, řezal a štípal dříví, na půdě přehazoval obilí, nadělal loučí, ale také zatopil i zametl.

Zato se na stravě měl dobře; nejídal už jenom vodovky, zapraženky, brambory, kyselo, jáhly zavařené do vody, ale k snídani hrnek dobré kávy z nesbíraného mléka, v poledne polévku a nějakou kaši, v mlčce zavařenou, nebo dolky, lívance, peciválky, knedlíky i maso a buchty; jahelníku se švestkami, s křížalami nebo se suchými houbami panímáma vždycky upekla dva pekáče, jeden veliký pro sebe a pro dceru, druhý o něco menší pro Vojtu. I když udělala vodovku nebo kyselo, bývaly jinačí, než jakým byl zvyklý, nešetřilat' kouskem másla a nějakým vajíčkem.

Oči jí při jídle vždycky jen hrály a rýhy mezi bradou a tvářemi se leskly.

"Tak nás, zeťáčku, přece taky pochvalte, jestli vám vaříme k chuti," pravila jednou při obědě.

"I copak já," smál se, "já jen když se najím, mně je to jedno."

"Tak, a my jsme myslely, jak dobře vám všechno děláme."

"No dobře, dobře, mám radost, jen když vám chutná; a chutná ti, Kadličko, vid', jsi pořád zdravá a červená."

"Snad bys nechtěl, aby mi tu bylo hůř než doma, to jsem se nepotřebovala vdávat," odpověděla.

"I bodejť bysme se nenajedly," chytla se toho matka,, "vejměnek teď máme celý, a než ho sníme, něco se najíme. Jenom vaše mléko přidáme, ale zato za mé mi Konopáč dá peníze, je to teda jedno."

"Naše maminka mnoho nevařila, nebývalo na to pořádně kdy, leda když jsme měli lidi na práci," klidně vypravoval Vojta. "To víte, když jsou lidé na stravě, musí se jim přát, a maminka lidem tuze přála, za to u nás rádi dělali. My jsme byli jen tak o těch vodovkách, o kyselu, o bramborách, v neděli byly placky nebo buchty, maso jenom ve svátky."

"I taky jsme mívali lidi na stravu, a mívali jsme jich kolikrát hodně, u nás to bylo větší, ale to musím říct, že mne pro jídlo taky nikdo nepomluvil. Přála jsem jim, vařila jsem, aby vždycky ještě zbylo, ale víte, jak tomu rozumím, myslím, že tady v kraji a na takovéhle nevelké chalupě je lepší jednat lidi beze stravy, máte to aspoň bez starostí a nikdo vás nepomluví. Přivede si to s sebou vždycky hromady dětí, porad' abyste na to na všechno dával pozor a abyste je všechny krmil."

Vojta poslouchaje, přikyvoval.

"Když máte na zahradě něco na stromech, všechno vám to ta chasa otluče, neuhlídáte se jí."
"To je pravda," zasmál se.

"Tak vidíte, a když vám jdou ženské z práce, ještě abyste každé dal do klína nebo do hrnka; inu, kde to jde, ať to dělají."

"Tady po vsi všude jednájí ke stravě," připomenul. "Inu, když budete chtít, budeme jednat taky." V klidných chvílích Vojta usedal na pecinku, a záda tiskna ke kamnům, se ženou i s panímámou hovořil o přátelstvech,

o vesnických lidech, o posvíceních a poutech, o svatbách

i o pohřbech. Sdělovali se tak se svými zkušenostmi; panímáma měla řečí proudy, ale Karla skoro vždycky jen poslouchala.

Na černou hodinku přicházeli Smržovi nebo Kalibovi zašli k nim. Tu se hovořilo víc i živěji a Vojta míval ty chvíle odpočinku rád; už před svatbou se na ně těšival, líce si je nejkrásnějšími barvami. Teď byly tu, ale něco mu v nich přece scházívало, něco, co mělo rozehřát, rozradostnit, osvětlit starou světnici jasným štěstím.

To tu scházelo a Vojta na to marně čekal. Tichý stesk mu počínal prolínati hlavu i hrud'. Někdy začal dovádět, vypravoval historky pro smích, škádlil ženu, ale tuze nepochodil. Snad se i zasmála, pověděla také něco veselého, ale plná radost se po světnici přece nerozlila. Jindy Karla jenom mrzutě zabroukla: "Zas už blázníš?" A Vojta odcházeje schlíplý, říkal si: "Je to pravda, jsem blázen, jsem starý blázen! Co pořád chci - vždyť je všechno dobře!"

Ale ten tichý stesk v prsou zůstával...

V neděli panímáma s Karlou chodívaly na ranní a Vojta na velkou. Povídala sice panímáma, aby mladí chodili spolu, že sama ten oběd nějak ukuchtí, ale Karla jí odpověděla: "Kdyby to bylo u nás, chodila bych, ale tady ti lidé člověka div nesnědí, jak si od hlavy do paty prohlížejí."

"Snad se za mne nestydíš?" usmál se s mírnou výčitkou. "Inu, tobě je jedno, ať se dívají, jak chtějí, ty jsi z nich!" "Máš pravdu, ať se dívají, mám radost, že si tě prohlížejí, a jsem rád, že tě mám." Karla naň pohlédla úkosem.

"Tenhle zeťáček, tenhle zeťáček, pořád jako dvacetiletý," řehťavě se smála panímáma.

V neděli odpoledne přicházívал Smrž, někdy i s ní.

"Tak jak dělá Kadlička dobrotu?" mna rukama, jednou se ptal Vojty.

Ten vlídně pohleděl na ženu, usmál se a odpověděl: "I ani nevím, jestli se jí přec u nás líbí, pořád se mi zdá nějak smutná a skoro nemluví."

Karla se zasmála. "Bodejť, mám snad vejskat anebo pořád chválit!"

"Inu, pořád ne, ale trochu," odvětil.

"I to, brachu, jinak není, jen počkej, však ona se rozesměje," pod vousy se šklíbil Smrž a potměšile mrkal.

"Copak náš zít'á, ten je pořád jako o svatbě," mazlavě povídala panímáma.

"Máš ty, Kadličko, časy, od rána do noci abys mi děkovala, jakého jsem ti přivedl muže!"

"Nechvalte, švaře, až bude sama chválit," přitřpkle mu řekl Vojta.

Někdy, když ženské bývaly u Smržů, Vojta si zašel k tatínkovi do vejměnku. Hned po druhé takové návštěvě mu panímáma pravila:

"Byl jste u tatínka? Dobře on k nám nepřijde."

"Nechodí nikam, leda do kostela," odpověděl.

"Ale mohl by přijít, poradit, popovídat."

"I tatínek nikdy mnoho řečí nenadělal, a kdyby bylo něčeho zvlášť potřeba, přišel by, všímá si všeho."

"Toť vím, ale on s námi tuze nejedná, jenom s tím Ku-keľkou."

"Ale slova špatného jistě o vás neřekne!"

"Vždyť snad nemůže!" -

Přišel advent s roráty, na které do Mlazov putovali staří mladí. Kraj býval ještě v černé tmě, ale po cestách zasněženými poli se kmitaly lucerny jako bludice. Starý Kaliba s Kukulkou nevynechali ani jednou. Uši beranic si podvázali pod bradou, zachumlali se do širokých plášťů a chodili vážně jako proroci. V šerém kostele, ozářeném pouze svícemi na oltáři, na skleněném třpytivém lustru a svíčkami i sloupky na lavicích pobožných kolaturníků, zvučely písně, doprovázené slabými, dudlavými varhanami.

Kaliba a Kukulka si zvláště dopřávali písně "Ejhle, Hospodin přijde" a "Poslán jest od Boha anděl, jehož jméno bylo Gabriel", kteráž píseň je svým veselým, svižným nápěvem již od dětinství těšivala.

Po roráte se zastavili na hřbitově, udělali kříže na zapadaných rovech svých milých a zas klidně vážně táhli k domovu.

Vojta jiná léta jediného roráte nevynechal, ale letos zůstával doma, protože chodila panímáma. Karla ještě leživala, když měl již chlév v pořádku, v kamnech zatopeno, a stoje v koutku před prskem, o zed' opřen, ruce maje založeny, vařil

snidání. Ve světnici bylo temné šero, jímž šlehaly proudy světla, vyrážející štěrbinami na plotně a otvorem u dvířek u prsku. Někdy červenavý pruh světelný zašlehl i na Vojtu a osvětlil jeho tvář i velké oči, jež hleděly k loži ženinu. Ne-bylo-li nebezpečí, že vyběhne voda nebo mléko, tichounce se šoural k posteli, sedl na okraji, a byla-li Karla již vzhůru, velikou dlaní ji hladil po vlasech i po plné tváři.

Když se panímáma z kostela vrátila, shodila loktuši a slila kávu; tu již také Karla vstávala a snídali společně.

Večer Vojta nahlas předčítal kalendář, nejdřív svůj, potom jiný, jež si po vsi za svůj vyměnil; Karla, sedíc u stolu, pletla nebo šila, hodně často zívala a panímáma buď u kamen podřimovala nebo byla na pobytce po chalupách. Když se vracela, Karla obyčejně již na rukou, na stole položených, spala, ale Vojta svým klidným hlasem četl vytrvale.

Panímáma pak honem ještě uvařila čaj, "aby se dobře spalo".

V pondělí po druhé neděli adventní Vojta posnídav, pravil ženě: "Mám tam ještě trochu pšenice na mlat, jiná práce není, nepomohly byste mi trochu?"

"Proč by vám Karla nepomohla, proto je hospodyně," odpověděla panímáma. "Na mně toho nežádejte, když je už člověk na vejměnku, špatně se ten cep zdvíhá, jsem beztoho samou sháňkou celá zmlácená, dá takové hospodářství starosti, a pak musím k máslačce, jede zejtra do Hořic."

"Tak pojď, Kadličko, pojď! To se mi to bude mlátit, jak se mi jaktěživo nemlátilo!" tklivě se usmál Vojta, a vzav Karlu za ruku, chtěl s ní jíti do stodoly. Bývaloť mu nejednou smutno, že pro jeho práci žádné účasti neprojevuje.

"Přijdu hned, jdi napřed, jenom jinou sukni si přehodím!"

Když po chvilce do stodoly přiběhla, byla tam již vrata dokořán, vůz, na němž bylo naloženo ruchadlo a brány, stál na dvoře, mlat se leskl a Vojta stál na patře.

"Tak se tu pěkně rozhlédni," volal, "beztoho jsi sem dosud nevešla."

A již chytil veliký snop a hodil jej na mlat, kde klasy zašustily a zrní se drolilo. Ale hned se svalil druhý, za ním třetí.

"Dobře že jsem si vzala vlnáčku a tenhle šátek, mrzne pořádně!"

"Jen počkej, na mlatě se zapotíš," smál se, a shodiv šestý snop, po žebříku sestupoval.

Měl jenom těžké pantofle na bosou nohu, kalhoty řemenem spoutané, starou lámasovou kazajku a na hlavě placatou čepici, prachem šedivou.

"Podívej se, tuhle jsem ti uchystal cep, je lehký, ale nemusíš se bát, že cepovka odletí, a můžeš notně uhodit."

"I vždyť já umím mlátit," zasmála se, "a cep je mi jako cep."

"Jen počkej - slyšíš, jak bouchá?"

Stojíce proti sobě, mlátili do plných snopů a Vojtova rána vždycky jen jen zaduněla.

Ve výměnku seděl za stolem starý Kaliba a u kamen Kukulka. Když prvé rány cepů dopadly, nahlédl domácí do okna a usmál se. "Ságo, ságo, Vojta s Kadlou mlátí!"

Kukelka postaviv se opodál okna, pobafuje, patřil do stodoly.

"Umí to," pochvaloval, "inu, je ženská šikovná, jen co je pravda."

"Kdyby jenom pořád tolik nekabousila; všichni kozli vědí, proč pořád morousí."

"Až si zvykne, bude jiná, uhlídáš. Ale copak asi dělá panímáma?"

Kaliba neodpověděl; ale tu právě Boučková, majíc košík na ruce, vyrazila na zásep a chvátala na náves.

"Vidíš ji, zas někam běží. Ta osoba se za den nadělá kroků, to je zdraví!" -

Panímáma nešla potom od překupnice rovnou domů, ale stavila se u Smržů a potom ještě leckde ve stavení. Měla už řadu známostí, jenom u Nedomlelů byla teprve jednou, to když Vojta dával Náně tři stovky pretence. Tenkrát jí Nedomlelka povídala:

"Jenom, panímámo, s tím naším Vojtou pěkně dělejte, je dobrák, udělá všecko. Mohl dostat ženskou s penězi, ale Kadla se mu tuze líbila, musí se teda přičinit. Tatínka taky opatrujte, má už léta a je chatrný."

Boučková se po té řeči zachechtla:

"Snad byste si nemyslela, že já se jim budu v chalupě do něčeho plést, vždyť jsem stará osoba a u dcery jsem, protože si myslím, že jí můžu se svým vejměnkem trochu pomoci. Byla jsem u druhé dcery tolik roků, ale špatného slova jsme si neřekly, to se zeptejte Smrže."

"I copak Smrž," a Nána pohodila hlavou, "ten chválí všecko, z čeho cítí něco pro sebe."

Od té doby panímáma k Nedomlelovým nevšlala a Nána k mladým také nepřišla, ačkoliv k tatínkovi leckdy vklouzla.

Kde se panímáma ve stavení stavila, všude tuze pospíchala, naříkajíc, že je doma plno práce, že chce mladým polehčit, aspoň aby za novoty měli trochu pokoje; ale všude se přec usadila a pořádně popovídala.

Ve vsi si také všímali, co se u Kalibů děje, a povídali si, co slychali od Nedomlelky nebo zas od Smrže; Boučkové se už také ledakdo zašitil a opakoval její vejklady i smál se jejím věčným sháňkám. -

Mladí Kalibovi mlátili dvěma asi do deseti hodin; tu přišla podruhně Hloušková pro mléko a Karla musila do sklepa. Potom zatopila a chystala oběd.

"Podívejme, mladá měla nějak brzo dost," na výměnku upozornil Kukelka.

"Půjdu hochovi trochu pomoci, nemůžu to slyšet, když klepe jedním," odvětil Kaliba, a hodiv čepici na hlavu, šel do stodoly; Kukelka klusal domů.

A tu se na návsi potkal s Boučkovou.

"Byl jste u nás, pantáto?" ptala se velmi vlídně.

"Byl, byl."

"A copak že tak brzo utíkáte?"

"I vždyť jsem se naseděl - a kmotr šel pomoci Vojtovi, aby neklepal jedním."

"Zato vy máte časy, vidíte; jen takhle od rána do večera cupete z domu do domu a pobafujete," a již ubíhala.

Hleděl za ní, dokud v chalupě nezmizela. I kouřiti zapomněl.

Panímáma vkročivši do světnice, pravila dceři:

"Proč nejsi na mlatě? Snad nemáš hnedle dost?"

"I byla tu Hloušková pro mléko, a když jste nešla, zatopila jsem a postavila na oběd - jste pořád z domu," Karla mrzutě odpověděla.

"Nevídáno, abys neumřela hlady," zahubovala matka a rychle strhovala svrchní oděv, "ten starý na to zrovna číhá a pak se jen vysmějou."

A již honem letěla do stodoly.

"Co by vám to, pantáto, napadlo, abyste snad na stará kolena mlátil; to by bylo pěkné, snad bysme těch pár snopů nevymlátili! Holka musela na chvílku odskočit a byla by se vrátila, ale pak ji mrzelo, že jste tak honem pospíšil místo ní, a styděla se!"

Kalibové při té hlučné řeči přestali.

"I ságo, pro několik snopů - to mne nestrhne!" smál se pantáta.

"Jen vy se šetřte a pěkně si hovte," sladce ho kárala a vzala mu cep z ruky.

"To mám najednou pomocníků," usmál se Vojta.

"Ještě by lidé řekli, že vás honíme do práce," starému vykládala panímáma. "Kukelka mi to zrovna tak nadhodil, chodí od stavení k stavení a ještě by nás roznášel."

"Inu, jak chcete," pokývl pantáta a vrátil se do výměnku.

Když byla Karla s matkou v poledne sama, ptala se nevrle: "Proč jste nenechala pantátu mlátit, když se tak do toho hnal?"

"Buď ráda, když se ti do ničeho neplete; dáš mu, co mu patří, a dál se nepotřebuješ starat."

"To bych nevěděla, když se někomu chce mlátit, proč bych ho nenechala," smála se dcera.

"Nemluv a jdi na mlat, nebuď jako zavázaná, jenom chodíš a zíváš. Až to umyju, přijdu taky a půjde to třemi." -

O Štědrý večer starý Kaliba seděl s mladými v chalupě.

Panímáma připravila večeri pořádnou: houbovou polévku, jáhelník se švestkami, spařené peciválky, maštěné máslem a sirubem. kávu, vařené suché švestky, křížaly a hrušky, vrchovatý talíř ořechů.

Vejměník jim přinesl zvláštnost: dvě snětěvky švestky

s listím i s ovocem posud čerstvým, což na ten účel od podzimku uchovával v hromadě žita na půdě. Líbilo se jim to všem.

Pod okny jim zpívali chudí pastuškové: "Co to znamená, medle, nového", "Pastuškové, vstávejte, v Betlémě se svítí", "Pochválen bud Ježíš Kristus, bratře Matěji!" Panímáma jim tam nosila něco od večere a přidala jablko nebo ořech. Ode všeho uložili také kravám, aby věděly, že je Štědrý večer. Rozkrajovali jablka, ukáže-li se hvězdička nebo křížek, a také dle jamek ořechů hádali na budoucnost.

"Já vím, nevěsto, že dneska rok jste všelijak hádala, kam se dostanete," usmívaje se pravil starý.

"Toť víte, pantáto, lily olovo a chodily k studni," smála se panímáma.

"Dnes už to víte," pokračoval, "a Pánbůh dej, abyste nikdy, jeden ani druhý nelitovali, ale abyste jako dnes při stole ve svaté svornosti byli živi. Tuze se mi dnes u vás líbí!"

A pantáta se usměvavě rozhlížel světnicí, jež osvětlena byla velmi vlídná.

Vojta drže Karlu za ruku, jen zářil; měl radost, že se usmívala i hovořila.

"Napřesrok, dá Pánbůh, bude tu ještě veseleji," zas povídal pantáta.

V té chvíli Karla ruku Vojtovu pustila, zachvěla se a zakrývala oči. Pantáta se rozesmál hlasitě...

Po desáté hodině panímáma uvařila čaj. Když popíjeli, pravila:

"Vidíte, pantáto, málokdy se tu ukážete a jak pěkně jsme si popovídali!"

"Vždyť vy u mne taky ne!" odpověděl s úsměvem.

"Ale to je něco jiného, u nás je plno práce, ale vy máte kdy - a potom tam pořád sedí ten Kukelka."

"I což Kukelka, ten také tuze rád povídá."

"Nemá co dělat a starosti žádné; je to ku podivu, člověk ještě jako suk, ale ruku na nic nevztáhne."

"Tak, tak - milá panímámo, kdybyste se byla jakživa tak nadřela jako Jozef! A po všem dření a starostech zůstane tady jako vyhnílý pařízek, o kterého nikdo nestojí. Kdyby to

byl jiný, dávno by tu nebyl, toť je nějakého trápení! Nemoc k nim táhla jedna za druhou, oči zatlačoval jednomu po druhém, všecko se v stavení vystřídalo, do cizích rukou všecko přišlo, jenom on zůstal, pantatik starý, aby to všecko viděl," teple, soucitně vypravoval.

"Ale tuze si to snad nebere, povídala mi hospodyně Kosačka, že jak je doma, přes tu chvíli zpívá."

"I to věřím, to má Jozef v krvi, třebaže to už nejde jako jindy. Ságo, když on se jindy po mši rozkřikl: ‚Všichni svatí a světice boží!‘ div to okny neřinčelo, celý kostel přezpíval," smál se starý.

"Je ho troška, kde se to v něm nabere! A povídala Kosačka, že v tom vejměnku žije jako jezovec, že kdyby je lidé neznali, co by si o nich pomyslili. Nechá prý všecko, jak to stojí a leží, a se vším smetím a nepořádkem; sám si stele a kuchtí, ale to je prej hospodářství! Kafe si navaří hrnec a pak žije třeba čtyři pět dní jenom o něm; kolikrát je to prej už sedlé, ale jemu je to jedno, nic jiného navaří, dokud není u dna. Jindy navaří náramný hrnec brambor a pak to jí studené; člověk by nevěřil, kde se v něm nabere toho zdraví. Jednomu je nedobře, když si na to pomyslí!"

"Inu - inu, ale srdce je přeupřímné, kdyby takových na světě bylo!"

"I to se u takových povídalu zdá, ale mrzutostí někdy nadělají až hrůza; běhají od stavení k stavení, trousí řeči a rozvádějí lidi."

"Holečku, to Jozefa neznáte, nejde nikam, jenom ke mně a do kostela a jakživo mu nenapadne, aby se pletl mezi lidi!"

"Nána k vám taky dobíhá jako zloděj; před námi přede všemi utíká, jako by se nás bála," s lítostným nádechem v řeči pokračovala panímáma.

"I to ani ne, příběhne někdy na slovíčko, trošku mi poklidí, někdy ustele a to je všecko," mírně vysvětloval otec.

"Tak vidíte, jako bysme my vám to neudělaly, ale člověk neví, jak by vám přišel vhod, nic neřeknete ani nepřijdete. Jste vy vejměníci všichni stejní, Kukulka taky dělá, jako by hospodyně nebyla ve stavení, spíše se jí vyhne."

"Ale slova špatného o ní neřekl."

"A pak Nána je tuze neupřímná, u nás ještě ani nebyla, ale s kým se sejde, tomu nás pomlouvá."

"To snad ne - řeči se povídají, když lidé poslouchají," odpovídal stále klidně a přitom mu napadlo, že si Nána nedávno naříkala na Boučkovou a na Smržovy. Vypravovala, že jí panímáma i Smrž po vesnici nadávají hladových, že leze do vejměnku, aby jenom na pantátovi ještě něco uškrábla, že mu přinese kousek černé placky, aby se zalichotila, ale odnáší plné klíny.

"Kdyby to řekli jenom na jednom místě, nic bych si z toho nedělala," pokračovala panímáma, "ale to jsem to slyšela na kolika."

"To je nejlépe nevšimnout si takových řečí, jinak člověk nemá doma pokoje!" a řekl to rozhodně, aby naznačil, že si přeje konec takových řečí. Po chvilce vstal a pravil: "No, no, Kukelka bude čekat, pomalu abych se připravil na půlnoční. Zaplat' vám Pánbůh a naděl stokrát víc!"

"Rádo se stalo, tatínku," Vojta radostně odpověděl.

Výminkář zašel do svého baráčku. Ve světničce bylo pološero, svítit' tam lampička před betlémem, jež si na polici vystavěl. Byl to již starý betlém, začoudlý, ale u Kalibů stával každoročně; pantáta ani letos nemohl býti bez něho.

Oblékl plášť, zavázal si čepici, a zhasiv, vyšel.

Za nějakou chvíli po otci šli také Karla s Vojtou. Když vycházeli ze vsi, širým zasněženým krajem zazvučely hlaholy mlazovských zvonů. Nebe bylo jasno, plno drobounkých hvězd. Tichem ostrého, mrazivého vzduchu letěl ten hlahol jako požehnání nadoblačných výšin staré, teď ztuhlé zemi.

Sem tam šerým tichem noci kmitala žlutá světélka, a když vzduchem zatáhlo, bylo slyšet i lidské hlasy.

Karla šla napřed, Vojta na tuhé stezce za ní; ona šla lehce a při chůzi se trochu kroutila, on kráčel zpřímá a těžce dupal do tvrdých zmrazků.

"To jsem rád, holka, že jdeme; loni jsem šel s maminkou, nikdy půlnoční nevynechala, letos jdeme spolu," živě zahovořil.

"Taky jsem ráda, v Mlazovech jsem o půlnoční ještě nebyla."

"Je to pěkné; o půl dvanácté začnou hodinky, ve dvanáct je mše. Varhany hrajou jako dudy, muzikant odtroubí dvanáct, a jaké zpěvy provádějí. Mně je vždycky nejmilejší, když při hodinkách celý kostel zpívá ‚Narodil se Kristus Pán!‘ To je krása, tu si zazpívá každý. A vždycky si tak myslím, jaká je v nebi radost, když tam od země ta píseň letí z kostelů všech!"

Potom šli chvíli nemluvíce.

"Vidíš, Kadličko," spustil zase, "takhle jsem rád, když jsi, jako jsi byla dnes večer, když jsi veselá a mluvná."

"Člověku není vždycky stejně," odpověděla.

"Když nemluvíš a mračíš se, nejraději bych z domu utekl, všecko na mne padá, smutno mi je; ale já bych utéct nemohl, protože bez tebe nemůžu být - člověk ani neví, co se s ním děje a jak se to stalo!"

Karla neodpovídala.

"Pak mně napadá, že tě to u nás mrzí, že se ti něco nelíbí a že tě snad trápí, že jsi se k nám vdala. Ale zase si myslím, že tě nikdo nenutil, žeš to mohla říct hned, když jsem k vám přišel po prvé." Zamlčel se a čekal, co řekne; ale mlčela.

Šel chvilku zticha a nesměle se zeptal: "Posloucháš?"

"Poslouchám."

"A co teda tomu říkáš?"

"Čemu?"

"Tomu, co jsem povídal, že jsi k nám snad šla nerada a že tě nikdo nenutil."

Karla prve neposlouchala, myslila na něco jiného.

"Bodejť by mne nutil, ani bych se nedala. Ale radši mne nech, pomysli si, že mám taky starosti; jsem ještě mladá, nedávno jsem se vdala a potom - vždyť víš -"

Vojta jí chytil ruku a sevřel ji vroucně...

Nedomlelka také byla na půlnoční a z Karly a z Vojty oči nespustila. Ještě v noci, když se vrátila domů, povídala muži: "Páne - Vojta byl s mladou taky, to na ně byla podívaná. Všecky oči se k nim obracely. Ta dělá jinačí paní než já, a máme větší chalupu. Pořád se jen dívala do knížek, ale já vím, že nic neviděla a jen ty nové knížky nad lidi ukazovala. Nastrojena je - kabát má nový, sametem lemo-

vaný, jen se v něm kroutí. Povídala Hloušková, že jí ho koupil v Hořicích, a jak se prej navybíral, žádný se mu dost nelíbil. Tatínek tam dnes byl na trachtě a povídal, jaký je tam pořádek, co všechno mají na polici. Je to blázen ten náš Vojta, dřel se, a dvě cizí ženské mu to rozházejí. Kdyby to nebožka maminka viděla, ta by litovala těch mozolů, které si pro cizí lidi nadělala!"

"Mlč, nebruč, mohla bys mít taky všechno, jen kdybys chtěla," už leže a zívaje, breptal muž.

"Že tě, člověče! Abych snad vlastní děti okradla, ne?" "É jo - no tak -" líně odpovídal, "ono se tento a - pak se řekne -" zívá, obrátil se na bok a spal opět jako buk.

O třetí neděli masopustní měli v Ostružině v hospodě u představených muziku. Bývaly tu sice taneční zábavy přes tu chvíli, ale masopustní bývala hned po posvícenské. Již v pondělí před ní představený přivezl z Pecky plný vůz vědárek s pivem a v úterý jel do Hořic pro kořalky. V pátek i v sobotu se v hospodě drhlo, smýčilo a umývalo. Ve světnici pověsili nad okny půlkruhy chvojových věnců, okrášlené mašlemi z malovaného papíru. V čele světnice, mezi okny, pod zrcadlem se zlatým, ale již rozvrzaným rámem, přibili velký papír s modrým nápisem: "Pěkně vás vítáme!" Na sloup, který stojí uprostřed tančírny, byly nalepeny nejrozličnější obrázky z časopisů, z kalendářů i z jiných knih, obrázky poutové a domovní požeňání. Ze stropu visela dvojramenná petrolejová lampa. Pro hudebníky byla upravena vysoká posada a postavena v čele, v levém koutě. V neděli, kolem čtvrté hodiny odpolední se šest hudebníků před hospodou postavilo do kroužku, kapelník, krejčí Stěhula, se postavil uprostřed, a břeškná polka zazvučela. Od všech stavení se sbíhaly děti, ustrojené i

neustrojené. Některý klouček měl jen bídné štruksky a čepici v týle nebo na uchu, děvčátka byla třeba jen o jedné sukničce, ale po zdupaných místech na návsi se točili a výskali jako v máji. Hudebníci

po prvním kousku spustili druhý, kapelník pískaje, uprostřed hry povznesl klarinet otvorem k výši, a páni kamarádi po tom znamení vcházeli do hospody. Hned nalevo u dveří, za vysokou a širokou katedrou, na níž byly narovnané řady sklenic a stály košíky s rohlíky a s uzenicemi, byl představený s představenou, on jenom ve vestě, v košili se širokými, svislými rukávy, ona v krátké sukni se životem nadmutých, nabíraných rukávů, v bílých punčochách a v sametových střevíčkách. "Banda" se usadila na své místo, uchystala si partesy a spustila hovor i smích. Děti zaběhly do síně, stavěly se mezi dveře, některé se usadily i u kamen na lavičce, jež byla přichystána pro starší ženské. V tančírně byl ještě jeden větší stůl v pravém rohu průčelním, ostatní byly vedle ve světničce. Se soumrakem se hosté počali scházeti. Přicházeli tatíci i sousedky se syny i s dcerami, všichni sváteční.

Muži téměř všichni kouřili doutníky, z dýmek leda starší pantátové, kteří kromě při jídle od rána do večera nedali dýmky z úst a jimž doutník nebyl žádným kouřením. Starší se usadili ve světnici vedlejší, představený jim nosil číslované sklenice a na tabulce u dveří dělal k číslům čárky. Kdo sem přišel pro tanec, sedali na lavice podél zdi tančírny.

Hudebníci hráli, a ještě než představený rozsvítil, bylo slušné kolo. Vojta s Karlou také přišli; panímáma se dívala za nimi do temna, dokud u hospody nezmizeli. Slíbila, že se také za nimi podívá, ale jenom na skok, aby snad někdo chalupu nevykradl.

Karla měla nové polohedvábné šaty barvy tmavé, ale drobnými růžičkami v látce poseté, na hlavě bílý hedvábný šátek s modrými květy a s dlouhým třepením. To jí koupil Vojta. Stěžovali si nedávno panímámě, že je naň Karla nemluvná, že mu odsekává, jako by ani muž nebyl, a panímáma mu odpověděla:

"Ale vy jí taky žádnou radost neuděláte! Kabát jste jí sic koupil, ale ten tuze potřebovala, kdybyste jí koupil něco na masopust, jistě by obrátila."

Vojta nic neříkal, ale za dva dni potom, poradiv se s švadlenou mlazovskou, byl v Hořicích a koupil látku, přípravy i šátek.

Když švadlena hotové šaty přinesla a Karla se do nich oblékla, panímáma se smála: "No, pěkně se zeťáček ukázal! Dobře mně nic nekoupí, třebaže se mu tu od rána do noci dře a celý svůj vejměnek přidávám."

Karla podívavši se na matku, ohrnula ret.

"No, co se ohrnuješ, není to pravda?" stále se kysele smějíc, šlehla jí matka.

"Jestli je chcete, dám vám je, mně je to jedno," mrzutě odvětila dcera.

Panímáma neodpověděla, ale Vojta rozmrzen, mrače se, odešel ze světnice. -

Všichni v hospodě přítomní z Vojty a z Karly oči nespustili. Tetky u kamen a holky kolem stěn si je mlčky prohlédly od hlavy k patám. Karle tváře planuly a oči měla sklopeny; Vojta u svatebním šosáku klidně na obě strany pozdravoval.

Ve světničce si sedli ke stolu v koutě, a když představený přinesl pivo, Vojta je vzal, otřel, podíval se na ně proti světlu a povídal upřímně: "Tak se napij, Kadličko!"

V té chvílce bylo tam takové ticho, že všichni ta slova slyšeli.

Pantatíci majíce dýmky v koutcích úst, dívali se na ně stranou, po očku, chasníci si ji prohlíželi směle. Již tu také byl Smrž, a potahuje knír, nabízel Karle zavdanou. Napila se maličko a řekla: "Děkuju pěkně!" Smrž si sedl k nim a živě spustil:

"To mám radost, že jste přišli, jen tak dál; milá Kadlo, tohohle bubáka musíš vodit sama, jinak by ti z domu nevylezl!"

Všecko se tlumeně zasmálo.

"A copak panímáma, pročpak jste ji nechávali doma?" "Je potřeba, aby někdo hlídal," odvětila Karla, ale očí nepozvedla; bylo jí mezi neznámými úzko, vědělat' o sobě, že je hezká, zdravá, silná, ale Vojta starší i hranatější a že lidé to přetřásají.

"Aby vám někdo do chalupy nevlezl - vždyť tam máte pantátu!" smál se Smrž. "A ty jdeš do hospody a ani cikáro nemáš!" a odběhl.

Hudebníci spustili kvapík a mladí se hrnuli ke dveřím. Kalibovic manželé seděli mlčky.

"No, Vojtíšku, teď nesmíte takhle sedět, to by se vám mladá žena pěkně poděkovala," potměšile mžouraje, ozval se chalupník Pětioký.

"Jen do kola, do kola!" vybízela představená, sbírajíc prázdné sklenice.

"Tak půjdem, Kadličko?" ptal se Vojta, vstávaje.

Když Karla zvolna vstala, nadouvnuté šaty si urovnávala a šla za Vojtou do tančírny, tatíkům se stahovaly rty a očka jen zářila.

"Podívejte, nepovídala jsem to, že bude tancovat jako blázen? Pořád jste říkala, že ho znáte, ten že do kola nepůjde," tetka Svěračka šeptala vejměnici Vydrové.

"Inu, dělá to kvůli ní."

"Toť se ví, že kvůli ní, ale koukejte, koukejte -"

Kolem kamen zasyčel smích bezzubých nebo polobezzubých starších ženských.

Mladší i starší se stavěli kolem dokola tancujících a hleděli na Kalibovy.

Ona skákala dobře, ale Vojta hodně dupal a tlapal skoro naplno. Tančících rychle ubývalo a ti, kteří zůstali, zvolna se loudali po kraji kola, pozorující Vojtu s Karlou. Vojta neviděl, měl na mysli jen své nohy, ale čím byl opatrnější, tím hůře tančil a ženě tlapal po nohou.

Byl zardělý a silně se potil, na čele a pod očima měl celé stružky. Zato Karla viděla, jak se celá hospoda dívá jenom na ně, jak se všichni šklíbí, jak se klarinetistovi natahují koutky rtů a trubač že ani troubiti nemůže.

"Už dost," zahučela do Vojty, ale tak, že to slyšeli všichni.

Vojta ji pustil a zmaten, omámen motal se k dveřím světničky. Karla chtěla za ním, ale už tu byl Smrž; chytiv ji, točil se s ní jako mladík. Tancujících opět rychle přibývalo.

Vojta již seděl na svém místě a držel se stolu. Židle se s ním houpala a v hlavě vířilo. Neviděl, jak se mu prve smáli a jak se naň teď útrpně dívají.

Vzpamatoval se teprve, když hudba přestala a když Smrž Karlu vedle něho posadil.

"Jsi ty mi pěkný tanečník, Vojto," smál se.

"Ba, tolik dupe, tlape a supe," mrzutě se smějíc, také Karla zabručela.

"Echeche," šklíbil se baráčník Pištora, "kdepak Vojta a tanec, ten jen aby dupal hroudy na jetelišti!"

Vojta se usmíval, ačkoliv mu bylo hodně stydno a trpko. Byl by se raději viděl na deset honů odtud.

"No, mlč, mlč, netrap se, všechno se poddá," zvučně ho těšil Smrž, "zaspal jsi mnoho, teď musíš dohánět. Kadlička musí mít trpělivost a musí tě učit!"

"Kdybyste to byl vy," podotkl půlstatník Kosák, a rozkousaný doutník maje v koutku úst, vypouštěl lehké kotouče, "ale Vojta se už, myslím, nepoddá!"

"Copak Smrž, ten by ještě všechny mladší uhonil," řekl jiný.

Všichni se smáli a na tvářích jim bylo vidět, že Smrže nemají rádi.

Vztyčiv knír, pohleděl na ně úkosem a obrátil se k Vojtovi.

"Snad si z toho něco neděláš," hučel do něho, "nevidáno, odvykl jsi. Vždyť Kadlička se nezlobí - povídám, Kadličko, že se nezlobíš? Copak za to může, že neumí tancovat?"

"Bodejt' bych se zlobila," smála se.

"Tak se napij!" řekl Vojta a hlas se mu třásl.

Napila se více než prve, vidělat', jak ho ten tanec sklíčil.

V tančírně se dosud povídalo jenom o nich.

Ženy u kamen rozbíraly, dobře-li Vojta udělal, že si Karlu vzal, dívky se jí závistně smály, přály jí, že vzbudili výsměch, mladíci se jí zastávali, že je hezká, že jí to sluší a za Vojtu že nemůže.

Při dalších kouscích byla Karla pořád v kole. Vojta sedl blíže k sousedům, pustil se s nimi do rozprávky o hospodářství a nabyt tak trochu klidu. Pokuřoval a popíjel.

Všichni se stavěli, jako by byli zapomněli, o čem prve mluvili, ale zatím ještě mysleli jenom na Vojtu a na jeho ženu.

Když se Karla od tance vracela, Vojta jí podal sklenici, promluvil několik slov, ona vesele odpověděla a šla zas. Po desáté hodině přiběhla panímáma Boučková. Nepřiběhla však jako na chvílku, ale přišla vystrojena jako o svatbě; byly jí plné dveře.

"No tak, zeťáčku, jakpak hodně tancujete?" ptala se Vojty.

Opět zrudl, podíval se na ni jako vyjeven a mlčel.

Sousedé se smáli.

"I se mnou už dejte pokoj, kdepak já se už mám v kole motat," broukl podrážděn.

"Tak aspoň podej zavdanou," štiplavě volal Pištora, "jsi ty pěkný zeťáček, panímáma přijde za ním, ale on kouska utřenosti nemá!"

Vojta jí podal sklenici.

Jenom lízla a řekla: "Děkuju pěkně."

"Zato dcera se vám vytrdluje, můžete mít radost, tetka," opět pravil Pištora.

Jak se naň podívala, zeleno jí zasvitlo v očích.

"Nevídáno, vždyť je mladá a dlouho-li pak bude tancovat, ať si užije, zít'ra jí to přeje," rázně ho odbývala.

Tu ji Smrž odváděl k tanci.

"Pane, pane, Vojto, ty bys měl ještě s touhle panímámou co dělat, podívej, jak tancuje!" smál se Pětioký.

"Ještě by očima vypálila," ušklíbl se Pištora.

"I jen vy dejte Kalibovi pokoj," káral je Kosák, "hezkou ženu si vybral, může z ní mít radost, ať je panímáma jaká je."

Myslíl to dobře, ale rozvířené mysli Vojtovy neutišil.

"Vždyť mu žádný nic nedělá, ví, že ho máme všickni rádi, je náš člověk, ale řeč se mluví a pivo se pije," podotkl jiný.

"Však on si to doma spraví sám, snad by se od nich nedal vodit na provázku!"

Panímáma potancovavši, vmísila se mezi ženy, aby porozprávěla.

Po chvíli přišla zas k Vojtovi a vlídně pravila: "Jen si pobuďte, zeťáčku, já zas musím domů. Kadla se ještě trochu vyskáče a pak přijďte. I vždyť ono ji to brzy přejde, přejte jí to!" a potměšile naň zamrkala.

Vojta přisvědčil a panímáma chvátala domů.

Hostí dost rychle ubývalo. Tančírna i světnice byly plny

šedého, dusivého kouře, jímž se mdlé rozlévalo žluté světlo, plny kyselého pivního zápachu a celých mračen prachu, jenž se kolem lamp tetelil. Představená již po několikráte kropila, ale pomohlo to leda na chvíli.

Stařeny, jež kolem kamen ještě zbyly, dřímaly, s pece bylo slyšeti zdravý dětský dech a vedle ve světnici také již nejedna hlava zmožena klesala na stůl.

Když bylo půl noci, představený vylezl na okno a otevřel, aby provětralo. Šedé mlžné proudy, dýchající vlhký chlad, valily se do světnice, ale tanečníci nedbali.

"Tak půjdem, teď už můžeš mít dost!" povídal Vojta Karle, jež se rozehrátá přišla napít.

"Snad bys neutíkal," lísala se a měkkou rukou mu hrábla do vlasů, "copak by po vsi řekli? Teď bude volená, musím přec jít pro všechny, jež mě hned napoprvé tak provedli; můžeš z toho mít radost, jakou máš u nich vážnost!"

"Smrž je už taky doma!" broukl a mračil se.

"Snad by ses neřídil podle Smrže? Až nám bude tolik jako jemu, ani z domu nevyjdeme, a pak má hromadu dětí," lichotila se a po zádech ho popleskávala.

"I jen už pojd'me!" řekl mírněji.

"Hned, hned," smála se a běžela do tančírny.

"Ňák neposlouchá, nezdá se vám, Vojtíšku?" šklebil se Pištora.

Vojta se zhluboka napil.

"Zas už začínáš?" zahuboval Kosák.

"Protože ho mám rád," těžkým jazykem breptal Pištora, "je dobrák, a ty by ho omámily."

"Však neomámí!" zdvihnuv pěst, vykřikl Vojta, a vstav, posadil si klobouk na hlavu, vzal Karlin šátek a šel do tančírny. Ale u dveří nemohl dále, tanec byl v největším víru.

Karla jej viděla, ale schválně mu blízko nepřišla; sotva pustila jednoho, byla v kole s jiným.

Teprve když hudba přestala, přiběhla a smějíc se řekla: "Tak pojd'me!" a vedla Vojtu tančírnou.

Šlo se mu těžko. U dveří se zastavil, aby zaplatil.

"Tak vidíš, pospícháš a zaplaceno nemáš!" smála se mu do očí.

"I nechte to až ráno, nač byste čekali, a to vám povídám, Vojtíšku, ať tuhle mladé něco přejete, a ne abyste jí dělal očistec na zemi," vlídně, ale důtklivě hrozila mu představená.

Potom vyšli, Karla napřed, Vojta těžce dupaje za ní. Když ze síně vystoupili do sněhu, zatočila se mu hlava, zamotal se a musil se chytiti stěny.

"I kdopak by se s tebou coural, vždyť jsi se opil," zlostně zahubovala a sama chvátala k chalupě.

Vojta zvolna, klátě se, dupal za ní.

Panímáma otevřevši Karle, čekala ho na záspi.

"A vy jdete krásně, to je pravda," vítala ho, "pak má dcera s vámi někam vyjít, necháte ji cizím lidem, sednete za stůl mezi takové nedopity a ležete to do sebe jako bez rozumu! Snad nezačínáte jako Bouček?"

"Mlčte a nekřičte, kdopak mě tam hnal!" zahučel.

"Snad ještě řeknete, že jsem vám radila, abyste se opil?" hubovala, zamykajíc za ním. Oči jí přitom svítily, mělat' radost, že si mohla takto vyjeti; věděla, že se tím v chalupě upevňuje.

Když se Vojta ve světnici svlékal, panímáma pořád ještě kázala.

"Je tu mezi vámi život! Ten nám jenom dělá ostudu a druzí po nás jedou. Nedomlelka zas seděla u tatínka kdovíjak dlouho; ta mu toho asi nahučela! Ale já tomu udělám krátký konec, kdopak si bude pouštět cizí lidi do stavení, aby nás jen ostouzeli. Ten Kukulka taky pořád kouká jako vejř, mrzí ono ho, že může jenom do vejměnku a ne sem jako dřív!"

"Nehulákejte, panímámo," bručel Vojta.

"Nevídáno, ať to slyší celá vesnice. Po prvé jste dceru vyvedl do světa a již jste se opil, vždyť jen bručíte. O tomhle nám Smrž neříkal!"

"I lehněte si už, člověk pro vás spát nemůže!" mrzutě se ozvala Karla a na posteli se obrátila.

"Bodejt', do půlnoci na spaní nepomyslíš a pak najednou nebudu smět na tebe promluvit!" odbyla ji matka, ale dál přestala.

Zhasla a za malou chvíli se světnicí ozýval několikerý chrůpot.

Následujícího dne Vojta chodil jako schlíplý; styděl se za včerejšek.

Zato Boučková byla všecka hybna. V poledne pekla placky a mazala je povidly. Před obědem dala dvě na talíř a běžela s nimi do vejměnku.

"Vemte si s námi placku, pantáto," lichotila se k starému.

"Naděl vám Pánbůh, copak že si děláte škodu?" odpověděl udiven.

"Jakoupak škodu! Nepotřebujete nic?"

"Nic, nic, děkuju pěkně."

"Jestlipak jste, pantáto, slyšel, kdy mladí přišli od muziky?" ptala se tuze srdečně.

"I kdepak já, dávno jsem chrůpal," odvětil, na Boučkovou nepohlédnuv.

"Ale to byste nevěřil, že se Vojta opil!" přitlumeně vypravovala, tváříc se tuze vážně. Pohlédl na ni zaražen. Kývala, že je to pravda.

"Sedl vám za stůl, zapálil si a jen s těmi nejhoršími pil. S Kadlou šel do kola jen jednou a to se prej motal, až to bylo lidem pro smích."

Starý vstal a sehnut přecházel. Po chvílce se zastavil před Boučkovou a řekl: "Abych vám krátce pověděl, myslím, že takovýchle radovánky pro hochy už nejsou. Nemáte ho k tomu ani mít!"

Boučková si pokyvovala: "Vždyť jsem si myslila, že se ho zastanete," smála se, ale vlídně, "a proč byste se ho nezastal, vždyť je váš syn; to však musíte uznat, že já jsem taky matka. Dcera je mladá, chce ještě trošku do světa, dlouho jí to beztoho trvat nebude; a proč by s ní nešel, vždyť mají nedávno po svatbě? Ale opíjet se nemusí!" a zase si posvědčovala.

"Snad to nebylo tak zlé," usmál se.

"Inu, v sněhu se neválel, ale vidět to na něm bylo notně; Kadla přiběhla od hospody sama, mrzelo ji to. Já mu to za zlé nemám, to Pánbůh chraň, není tomu zvyklý a teď má

radost ze ženy - no, trochu se zapomněl. Nemyslete si, že jsem chtěla na něj žalovat, řekla jsem to radši sama, protože vím, jak vám jiní všecko za tepla donesou a jenom na nás přidávají."

"Už jsem vám povídal, že na lidské řeči nedám a do ničeho se nepletu; teď jsem na vejměnku a hospodaří syn - má už rozum!" a opět sedl za stůl.

"Však proto, však proto, a sám musíte taky vidět, že jsem od rána do noci jako v kole, dělám, jak můžu."

Neodpověděl.

"Co ze svého vejměnku dostanu, všecko přidám."

"Mn-no, když se na naší chalupě dobře hospodaří, může z ní být živ," rozhodně odvětil a podíval se na ni, takže honem sklopila oči.

Chtěla něco rychle odpovědět, ale neřekla slova.

"Ještě bych vás o něco prosil, panímámo," vzpomněl si, "ten salup, v kterém běháte, nosila má nebožka jen v neděli, nosila ho tolik let a byl pořád pěkný; trochu mě mrzí, že v tom běháte pořád - a víte, nemůžu to vidět -"

Zčervenala a ruce se jí zatřáslly.

"I dával ho Kadle, ale ta ho nechtěla, chtěla jsem ho teda aspoň já ještě užít; ale když myslíte, víckrát ho nevezmu!" všecka poplašená odpovídala.

"Buďte tak dobrá -"

"Tak spánembohem a nenechte ty placky ztvrdnout," řekla ještě a odběhla.

Na dvorku se potkala s Kukelkou. "Kmotr k obědu, k obědu?" usmála se. "Už jsem po něm," krátce odvětil.

"To je pravda, kmotr jen lžici položí a již běží k nám!" a smějíc se, vběhla do chalupy.

"Jestlipak, lidičky, věříte," volala již na prahu světlice, "že mi pantáta vyčetl ten starý salup! Nemůže se prý na to dívat, že v něm běhám, nebožka ho prý tolik šetřila! Taky jste ho mohl nechat, kde byl, je to beztoho hadr," přidala zeťovi.

Vojta mlčel. I běžela k truhle, a vyndavši salup, hodila mu ho: "Tu máte, aby se pantáta netrápil!"

Vojta položil salup na postel, a přešed světlici, pravil rozhorlen:

"Vzal jsem si jen ten salup, holky si vzaly ostatní, snad přece s ním můžu dělat, co chci?"

"O, holečku, kdyby to byly holky, pantáta by ani necekl, ale to víte, my jim nejsme po chuti, závidějí vám, že se vám dobře vede, Smržka ani ne, nemá na to kdy, ale Nedomlelka je na vejměnku pečená vařená. Ta asi na vás přidává!"

"Na mne by si nepřišla!"

Pohodila hlavou. "Teď tam zas letěl Kukelka; donesla jsem pantátovi placky, ale já vím, že je sní ten dotěra, nadarmo tam pořád neběhá. Prosím vás, kam by pantáta všecko dal, kdyby se nedělil s jinými, sám celý vejměnek nespotřebuje - inu, je tu Nána a Kukelka taky pomáhá vařit. Dobře já jsem se nabízela, že mu na vejměnku všecko udělám, a dělala bych to ráda, ale když vidím, jak všecko strčí jiným a na člověka se kale nepodívá, je to jednomu líto!"

Vojta zamyšlen zvolna přecházel a nemluvil.

"Já vím, že tam Nána hned časně ráno donesla, že jste se včera podnapil -"

"Já bych ji -"

"Ta osoba nemá jinou starost, než aby pantátu dostala jenom na svou stranu, vždyt' ví, že má vejměnek a ten tisíc zlatých. Páne, to by si Nedomlelovi pomohli, kdyby jim tisíčka znenadání padla do klína."

Vojtovi bylo hořko. Hlava jej po zlé noci brněla a teď mu panímáma sypala řečí celé proudy.

"Nebojte se, panímámo!" po chvíli jen zahučel.

"I vždyť já ne, copak mi konečně na tom záleží, vždyť mám svoje!" Trochu se zamlčevši, pokračovala živěji: "A povídala Kadla, že jste včera neplatil, ukažte peníze, dám to tam do pořádku."

Vojta jí hodil zlatku a panímáma chvátala do hospody.

Setkala se tam s Kosačkou.

"I pozdrav vás Pánbůh," švitořila, "jakpak jste se vyspala? Ten váš pantáta Kukulka má časy, od božího rána do večera sedí u nás na vejměnku. Pranic se nedivím, že jak

jste povídala, doma tak divně kuchtí; nač by to dělal, nají se u nás, pantátovi se vším pomůže."

"To snad ne," překvapena se podivila Kosačka.

Boučková pokrčila rameny a řehtavě se zasmála.

Když přiběhla domů, obrátila se k Vojtovi: "No, hezky jste toho, zeťáčku, vysmolil!" A příkyvujíc si, štiplavě se smála.

"I vždyť jsem nepil sám!" odpověděl nevrle.

"Snad neřekneš, že jsem já ti polovičku upila?" hněvivě se ozvala Karla.

Vojta neodpověděl, ale tuze se mračil.

"Inu, pilo se dohromady, zeťáček přeje, a kdo by nebral, když dávají!"

Vojta byl ale rozmrzen; s tím včerejškem se naň všeho sesypalo trochu mnoho, nebyl tomu zvyklý a nevěděl kudy z toho ven. Tatínek, Nána, panímáma - ze všech stran se to hrne. Jaktěživ v ničem takovém nebyl!

Chodil, nemluvil a na žádného se nepodíval.

Asi dva dni potom panímáma majíc salup po nebožce opět na hlavě, potkala se na návsi se starým Kalibou.

"Už se, pantáto, nezlobte, že mne zas vidíte v tom salupu; dala jsem ho Vojtovi, ale ten se zle rozkřikl, že dcerám jste dal všechno, jemu jenom ten salup a že mu nikdo nemá co poroučet! Nebylo pomoci, musela jsem ho zas vzít!" upřímně vyprávěla, tváříc se tuze dobrácky, a honem zas ubíhala.

Starý zaražen hleděl za ní.

Loudal se den za dnem...

U Kalibů bylo klidno - bez okázalého hněvu, ale i bez radosti. Panímáma se sice vynasnažila, aby rozvlněnou domácnost opět uhladila, byla zas přátelská a sladká, ale Vojtovi jako by bylo v hlavě zůstalo kus toho těžkého šera po muzice a Karla byla lhostejná.

Mluvili, žili jako dřív, ale toužný stesk ve Vojtově hrudi

zhtutněl. Cítil, že jasna a tepla je v jeho domácnosti ještě

méně než dřív.

Před poslední nedělí masopustní mu panímáma povídala: "Zeťáčku, chceme se v neděli podívat do Vidovic," a znělo

to srdečně.

"Do Vidovic? Copak jste si tak najednou vzpomněly?" "Tak najednou? Vždyť jsme tam, propáníčka, ještě nebyly!

Já vím, že si tam o nás povídají, jak jsme zapomněly, že se

ani domů nepodíváme." Vojta se usmál.

"I vždyť jste tam mnoho radostí neměly, počkejte do jara, jakpak bysme v tom velkém sněhu šli?"

"Toť jsme věděly hned, že se vám tuze chtít nebude, říkála jsem proto Smržovi, aby nás dovezl," usmála se.

"A mne chcete nechat doma?"

"Snad byste se proto nemrzeli? Někdo tu přec být musí, a já doma zůstat nemůžu, musím promluvit s Konopáčem; uběhlo půl roku a ještě mi mléko nezaplátil."

"Pro měsíc taky nebude zle," odpověděl rozduřen a šel na půdu.

Když v poledne byl se ženou ve světnici sám, ptal se jí: "Chceš prej zejtra do Vidovic?" "Pojedeme s maminkou," odpověděla lhostejně. "Vida, vida, já vím, že si o tom dávno povídáte, ale já jsem o tom zvěděl teprv dnes."

"A máš to jedno, ne?" zasmála se.

"Povídal jsem, abyste počkaly do jara, ale kdepak vy dáte na mne; se Smržem jste jednaly!"

"Vždyť nemáš koně a Smrž nás rád doveze, každý není takový bručák jako ty!"

"Ale já nechci, abyste jely!" pravil rozhodně.

Karla hned neodpověděla, šila klidně, jako by byl přisvědčil.

"Vid', že nepojedete?" ptal se tepleji.

"Ale jsi ty člověk, co ti na tom záleží? Chceme se na konci masopustu podívat domů, ještě jsme tam nebyly, a už nám to nepřeje!"

Vojtovy oči se rozevřely široce.

"Tak na konec masopustu! Snad nechcete naposledy k muzice?"

"A nevidáno, kdybysme šly, snad by se tahle chalupa zbořila!" smála se.

"Kadličko, proboha tě prosím, nezlob mne a netrap. Mohla bys to udělat a jít k muzice beze mne?" ptal se vroucně a ruce se mu třásly.

"Ještě jsem neřekla, že půjdu, ale co by bylo, kdybych šla? Víš, jak to tady v hospodě dopadlo," dodala mrzutěji.

Vojta prudce zadýchal. "Ale když tě prosím -"

"Už s tím přestaň, sedím celé dni doma, nehnu se ti, a když chci s maminkou k sestře, ještě bys bránil. Kdybys měl jinou v mých letech, chvíli by ti neposeděla; já nemám krev jako ty!"

Při těch posledních slovech se panímáma vracela z chlěva; přinesla plnou dojačku pěnivého mléka, vzala síto a cedila do hrnka.

"Snad ti zít'á nevyčítal, že chceme domů?" ptala se naoko lhostejně.

"Domů - proč říkáte domů, teď máte tady doma!" odpověděl.

"Ale vy se taky, zeťáčku, staráte, abysme tady měly doma, vždyť to jedna i druhá stále cítíme, že tady doma nejsme!" a vyčítavě na něj kývala.

"Poslouchejte, panímámo, ještě jsem vám zlého slova neřek, ale vy pořád a pořád něco vyhledáváte!" mrzel se.

"Jen zas na mne spust'te, pořád máte tu panímámu na jazyku, pořád vám něco dobře nedělá. Naposledy mi budete zakazovat, že nesmím domů? Kdo to, lidičky zlatí, jaktěživ slyšel, chci domů pro peníze za vejměnek a ještě mu to není vhod!"

"A mě by taky nechtěl pustit! Za všechno - že se mu z domu nehnu! Povídala jsem: jiná by pořád sháněla a běhala, ale kdežpak on tomu rozumí! Už jsem si kolikrát myslila, že si radši měl vzít tu Líkařku," přidala se také Karla.

"Holka, tohle mi neříkej!" řekl prudce a počal chodit po světnici. Bylo mu dusně žalně.

"Je to pravda, nemáš se mnou uznání, dokud jsi k nám chodil, mluvíval jsi jinak!"

Vojta nevěděl honem z místa. Sám si nejednou myslíval: když jsem tam chodil, bývala jiná, a teď mu skoro totéž zavýčítala ona.

"Nemusíte jezdit, všechno mi nemůže být jedno!" odvětil mírněji.

"Prosím tě, už s tím přestaň. Až zas budeme pořád doma, bude tě samotného mrzet, že jsi teď kázal!"

Poznával, že by musil spustiti prudce, a toho, co by snad potom přišlo, se bál; proto již mlčel.

V neděli, ještě za tmy, se Karla vystrojila jako tehdy k muzice u představených; také panímáma oblékla, co měla nejlepšího.

Když zvonky Smržova koně před stavením zaklinkaly, pravila:

"Tak už si nestejskejte, nevidáno, snad bez ní den vydržíte!"

"Kadlo, nejezdi!" srdečně prosil.

"Vidíte ho, pořád vede jen svou!" smála se a pleskala mu do širokých zad.

Když viděl, že odcházejí ke dveřím, řekl trpce: "Pánbůh vám to odpust'!"

"I toť víš, že odpustí, vždyť nic zlého nedělám," smála se Karla. "Tak spánembohem!"

Vojta nepovstal a z chalupy nevyšel. Seděl u stolu a vlasatou hlavu opíral o pěsti.

Venku zacinkaly zvonky, kůň frkl a sáně zaskřípěly...

Položil hlavu na dlaně a tupě se zahleděl do okna, za nímž bylo ještě úplné šero.

Proč jela, proč jela! znělo mu hlavou. Pravda, je proti němu mladá, ale což ji někdo nutil? Vtom mu zas napadlo, jak se k němu měla, když chodíval do Vidovic, jak jej tenkrát hned napoprvé škrtila, jak přišel domů zpola bez sebe. I potom jej ráda vídala, dováděla, smála se - - Co byli svoji, nebyla taková ani jednou. Tenkrát sama říkala, že není starý, sama že už není ztřeštěná mladice, po žádných radovánkách že netouží. Inu, pravda, mnoho těch radovánek ještě

neměla, ale jaké shánky na vsi? Dělal jí, co jí na očích viděl, kupoval, až mu bývalo úzko.

Proč, proč jen je taková? Panímáma, panímáma to dělá, ta je taková shánělka, šplechtačka, pořád má nějaké starosti, ryje do lidí a vysmívá se.

Zda se to délkou času změní, zda Karla přece lépe uvykne? Zda bude srdečnější a upřímnější?

Když se mu zas hlavou kmitla myšlenka, že přece dnes jely, srdce se znova rozbouřilo ...

Dopoledne mu ubíhalo bídně. Přecházel po světlici, sedal u stolu, díval se oknem na náves, po které chodili lidé do kostela i z kostela; ven vyšel jenom do chléva a do stodoly pro krmivo. Nebyl svůj.

Teprv odpoledne zašel k tatínkovi do výměnku. Když docházel, byl by se s chutí zas vrátil, spatřit tam sestru Nedomlelku. Nic si spolu neudělali, ale Vojtovi bylo dnes úzko a stydno, že doma osaměl. Připadalo mu, že každý ví, jak jej to mrzí, jak prosil, aby nejezdily, a že neposlechly.

"I hele, hele, Vojtíšek, to je dost, že se přec ukážeš," vítala ho sestra, sotvaže dveře pootevřel.

Tatínek také kýval na přivítanou a usmíval se.

"Copak - snad nejsi sám doma?" ptala se úlisně, sotva čepici odhodil a u kamen se posadil.

"Sám!" krátce odvětil.

"Ale bodejt'", bodejt', vždyť povídala Hloušková, že povídal Smrž, že s vámi pojedete do Vidovic k muzice," hovořila Nána.

"K muzice že povídala?" vzkřikl Vojta, a povstav, šel blíže ke stolu.

"Povídala," odpověděla udivena, "ještě jsem si myslila, jak jsi se do těch muzik tak najednou dal!" a usmála se. Vojta přešed, opět sedl u kamen.

"Nejeli k muzice, ale kvůli vejměnku. Konopáč teď mléko nedává, musí je tedy zaplatit."

Nedomlelka se usmála a pohodila hlavou.

"A že jela taky Kadla?" podotkl starý.

"Taky jsem se zlobil, ale chce se prej zas jednou podívat domů."

Ve světnici bylo pak ticho; otec hleděl k zemi, Nedomlelka zamračená ke dveřím, Vojta tupě patřil k oknu.

"Víš, když jsi ty, milý Vojto, hrozný blázen," z myšlenek začala zas Nedomlelka. Vojta snad ani neslyšel.

"Když to člověk vidí, plakal by nad touhle naší chalupou i nad tebou."

"No, no, není tak zle," káravě se ozval otec.

"Vy to taky, tatínku, nevidíte, protože nechcete vidět, ale já slyším a vidím, co se děje. Vojta je jenom dříc a nic jiného a ty dvě vědí jak na něj. Vždyť dělá jedna větší paní než druhá, sedí to pořád jako hraběnky a strojí jako na faře," vykládala Nána.

"Mlč, Náno, a nehubuj, pořád něco máš, já ti taky dám pokoj," podrážděně se ozval bratr.

"I to třeba jsi se zlobil, řeknu pravdu, právě proto ji řeknu, vždyť vidím, jak tě mají na nitce a dělají s tebou, co chtějí. Nedělají nic, stará jenom shání a klepe, mladá sedí jako kvočna, jedí jen buchtu, dolky a placky, a tenhle blázen jim ještě nosí rozolky. Povídala představená, jak si je předcházíš, každou chvilku že jim něco neseš. Za šaty vyhazuješ zrovna desítky, jako bys už neměl rozum; strojíš si ji, jako by ses na ní zhlížel. Po vsi se už smějou!"

Vojta mlčel.

"Všecko jsi dal té staré do moci - no, počkej, počkej, ta není od včerejška!"

"Mlč už, nebo zas půjdu!" vybuchl.

"Jen se hned nehněvej," vmísil se do řeči otec, "víš, že já na řeči nedám, ale bude dobře, když si dáš trochu lepší pozor na všecko. Je pravda, Kadla je tvá žena, ale na nás přec taky nadobro nezapomeň!"

Vojta neodpověděl, ale byl rozmrzen a pln lítosti; nebylť si vědom, že by byl někomu ze svých nějak ublížil.

"Bodejť, bodejť, ale to jen Smržovi věří jako desateru," dále kázala Nána. "U nás ještě nebyli, ale tam běhají každou chvíli."

"Nehubuj, vždyť jsi k nám také nevkročila; na vejměnku sedíš pořád, ale k nám jako by bylo ještě deset mil!" Vojta mrzutě odvětil.

"To ono je to pálí, jenom nezapírej, že tohle máš od panímámy! Po celé vesnici roztrubuje, jaké si odtud nosím klíny. Inu, toť víme, že by nejraději schlamstla všecko - a je cizí, my jsme přece tatínkovi."

"Ale teď už dost výčitek," na podiv rázně a ostře promluvil tatík, "jsem rád, že jste sem přišli, a budete se mi tu o takové věci přít! Kde se tohle ve vás vzalo!"

"I vždyť já to, tatínku, zle nemyslím, ale vím, co se člověk na groš nadře, a Vojta je přec náš," řekla srdečněji.

"No, však proto," kývl starý.

Potom bylo na chvíli ticho, až se zas Vojta ozval: "Copak Kukelka dělá?"

"I nevím, proč nejde, nic neříká, ale nebyl tu už kolik dní; že by taky dal na nějaké řeči, ani nevěřím."

"Prosím vás, kdopak ví, co stará sklepala, pálí ji každý, kdo sem do stavení vejde," pravila Nána, jdouc už ke dveřím.

"Copak že utíkáš?" ptal se otec.

"I musím zas k nám, nemůžu na chvíli z domu, buďte tu s Pánembohem!" a odešla.

Vojta potom přecházel domů a znova se vracel do výměnku. Byl všecek nepokojný, kolem srdce měl stálý mrazivý neklid. Zastavil se i na zahradě, zašel až nazad k plotu, za nímž se rozkládaly širé, osněžené lány, pusté a smutné. Hleděl na stráň k rozlehlému hvozdů, jenž byl sněhem zabalen, takže jen černé vrcholky a krajní šedé i rudé kmeny vynikaly. Nad bílou plání a nad zmrtvělým, zledovatělým hvozdem se valily bělavé, šedé a černavé chuchvalcovité mraky; valily se, plovaly i koulely jako ty myšlenky ve Vojtově hlavě...

Když se setmělo, šel nadobro domů, rozsvítil, zatopil, sedl za stůl, a vzav starý kalendář, hledal v listech, pouštěl se do čtení, ale po několika řádcích nevěděl, co čte.

Čekal, naslouchal, brzo-li se ozve cvinkot zvonků a sáně zasviští před domem.

Starý tatík přišel také posedět, aby synovi nebyla dlouhá chvíle, ale když Vojta kale nemluvil, otec se dal do čtení.

Když bilo deset, pravil: "Teď už, hochu, musím domů, pro mou hlavu to dlouhé ponocování není!"

Vojta osaměv, přecházel světnicí. Trocha klidu, která se mu za odpoledne vrátila, ulétala. Nepřijížděly.

"Šly k muzice - jistě šly k muzice," jezdilo mu hlavou. "Proč by se nevracely, totě doba od rána!" Zašel k oknu a díval se ven.

Byla tam tma, všude černo a černo; po hvězdičce nebylo ani památky, vše bylo jako pytel.

Prudce si přešel po vrásčitém čele a rychle usedl. Zlá myšlenka mu projela hlavou.

"Snad je tam ten voják Rachota - proč by se nevracely?" Již si naň dávno ani dost málo nevzpomněl - ale proč, proč by se nevracely?

Při té myšlence zařal pěsti, prudce dýchal a na jednom místě vydržeti nemohl; přecházel po světnici, ale nohy se mu chvěly, usedl, ale srdce buchalo, že vydechnouti nemohl.

Opět zašel na zahradu a temnem hleděl proniknouti do dále - ale po širých lánách, po strání a hvozďe nebylo památky. Za plotem se bělal sněhový pás, dále bylo šedo, až úplně temno. Naklonil hlavu a naslouchal, neuslyší-li zvonků, ale bylo hluboké, mrazivé ticho. Ticho a tma hustá, nekonečná. Jako honěn ubíhal domů. Je-li tam ten Rachota! A zuby mu drkotaly.

Proto ona Karla chtěla - proto - věděla, že tam bude, snad jí vzkázal!

A Vojta by byl nejraději křičel, aby ten stesk vyrazil, aby si polevil...

Ale kde by se tam vzal Rachota - jistě si na něj ani nevzpomněla, dávno o něm nevěděla slovíčka! Čím se ta hloupá palice trápí...

Položil hlavu na stůl - Štkavé zvuky projely šerou světnicí ...

Boučková s dcerou se vrátily až po jedné s půlnoci. Vojta leže posud na stole, rachot zvonců slyšel jako ve snu, ale dupot na záspi ho přivedl k sobě. Jda otevřít, zatřásl se zimou.

"To jste nám nemohl posvítit?" přivítala ho Boučková, prudce se hrnouc do světnice.

"Brr, ten tu má zimu!" hubovala, sotva vešla přes práh. "Jestlipak jste nám uvařil trochu bryndy? Ale kdepak vy si vzpomenete, že cestou vymrzeme, jen když sám je v teple!"

"Je to tam všecko ještě od rána i od poledne, ohřeju to, chcete-li," temně odpověděl.

Panímáma naň stranou pohleděla a zamlčela se.

Karla se rychle odstrojovala.

"Byly jste u muziky?" ptal se chraplavě.

"Vidíte, co jsem povídala!" smějíc se, pravila Karla matce.

"Tot' víte, že jsme se tam podívaly, copak by lidé řekli? Nebyly jsme doma takovou dobu a kdepak máme se známými promluvit?" vykládala stará.

"O já to věděl - dostaly jste vzkaz, vid'te, proto jste honem jely!" křičel a chytil Karlu za rameno.

"Blázníš?" a zamračena naň pohlédla.

"Nebylo by divu! Vid', že ti vzkázal, že tam bude?" a ještě ji svíral.

"Pust' mne a nehulákej!"

"Ten voják Rachota - však ty rozumíš - vid', že tam byl?"

Karla všecka zahořela a vyjevenýma očima pohlédla na Vojtu; ale náhle se rozesmála, a plesknuvši jej přes záda, pravila vesele:

"Jdi, blázne, já myslila, bůhvíco se stalo!"

"Nesměj se a pověz -"

"Ne, co vy, zeťáčku, spletete dohromady!" vysmívala se i Boučková.

"Tak vidíte, jaká hloupost ho napadne," pořád se smála Karla.

"Nebyl -" vydechl zhluboka, a sednuv ke stolu, opřel hlavu.

Karla majíc rty zaťaty, ze strany naň zaskvítila očima.

"Jak povídám, pořád jako o svatbě," smála se Boučková.

Karla v malé chvíli byla v posteli a panímáma se také uchystala; na jídlo již nemyslila.

"Jděte si lehnout a neburcujte!" a zahýbala Vojtovým ramenem.

Když se odstrojoval, zhasila.

Vojta ulehl, ale ještě dlouho se převaloval... Kolik dní chodil potom nemluvě a Karla s matkou také nezačínaly.

Až k neděli panímáma spustila, a to úlisně: "Poslouchejte, Vojtíšku, pojd'te se mnou do Pak k notárovi, mně se zdá, že se budu muset s Konopáčem soudit; to byste neřekl, jaký je to rejpoň, věříte-li pak, že mi za všecko mléko dával polovičku?"

Vojta poslouchal na půl ucha a jenom hlavu rozkýval.

"Polovičku! A kázal vám, že celou částku zaplatit nemůže, že by přišel k náramné škodě, protože mu prej mléko zůstane. Víte, taky jsem tam hospodařila, ale jen kdybych ho byla měla, všechno by se bylo dobře odbylo, ale to máte palici!"

"Berte si teda mléko, můžete prodávat tady," ledabylo zabručel.

"Vy jste taky zlatý rádce! Mám tam snad každé dva dni běhat!?"

"Pravda, pro mléko je to skoro daleko," nuceně se usmál, až jí oči zajiskřily.

"Když jsem se měla stěhovat, sám povídal, že co se mléka týče, vyrovnáme se penězi, a teď takhle dělá! Povídala jsem: ‚Někdy si sem pro ně přiběhnu, někdy si pošlu mlékařku a jindy mi to přineste!‘ Ale toto, povídal, že si takové starosti dělat nebude, chci-li, abych si tam každý den chodila, aby nosil nebo posílal, to že mu nikdo neporučí!"

"Skoro nevím, co pořídíte, když to ve vejměnku nestojí," a zamyšlen si pokyvoval.

"A tohle by bylo pěkné! Má mi všechno pořádně dodat, ať jsem kde jsem. No, však je na to na světě ještě spravedlnost. Kdybyste ho byl viděl, jak se cenil! Dobře, že jste tam nebyl, buďte rád, ušetřil jste si zlosti. Má on vztek, že to musí dodávat sem a neshltne to sám."

"Měli byste se přece srovnat, Konopáč by přidal, kdepak hned soudy," konejšil ji, ačkoliv mu to vše bylo skoro lhostejno.

"No, jestli vám je líno jít se mnou do Paky, skočím si tam sama. Vy už jste takový, že byste každému všechno strčil

a všechno si dal líbit, ale já ne. Jsem chudák vejměnice, zkusila jsem na světě tolik, a teď mě ještě bude chtít pronásledovat?" A panímáma se rozplakala.

"Líbit, nelíbit," hučel si Vojta, "ale byl by to kříž, aby sem každou chvíli běhali s mlékem; teď je to zlé pro lidi, v létě pro mléko, jsou to přec dvě notné hodiny cesty."

"Ať teda zaplatí, jak mléko platí, víc na něm nechci; ale to že by prej měl škodu, že jim to všechno zůstane a musel to prej zkažené vylít; ale nač bysme o tom dlouho mluvili, vy Konopáče neznáte, je to zchejtralec a myslí si: ‚Počkej, však já tě natáhnu!‘ Ale na mne si nepřijde, dám to notárovi a nadělám mu outrat, že se bude ošívat!"

"Ale soudy to kolikrát divně zobracejí -"

"Tohle nemůže žádný zobrátit, tady je spravedlnost! Vždyť, propánaboha, mám vejměnek a tak zle na světě přece není, aby dali za pravdu jemu proti mně, staré ženě, která se bránit neumí!"

"Nevím, nevím -"

"Inu, vy to soudit nebudete! Vždyť on se Konopáč přestane smát; má na mne zlost pro tu postel." Vojta už neposlouchal.

Nitro jeho bylo plno kyselosti, jež se již počala měniti v nenávisť proti panímámě. Teď už mu přicházivalo na mysl, jaký má Konopáč rozum a že dobře věděl, proč nemluvil anebo všechno chválil. Vzpomínal, jak se vždycky za stolem potutelně šklíbil a ve vlasech se poškraboval. Teď mu rozuměl. -

Panímáma opravdu začala soudy. Vojta ji vždy do Paky doprovodil, ale jinak se do celé věci nemíchal.

Jenom když se tam setkal s Konopáčem, domlouval mu: "Snad jste to, švaře, přece mohli vzít po dobrém a nehnat to až na soudy!"

Vidovický šoupl beranici k uchu, zpod víček se podíval na Vojtu a řekl jen: "Už ji to pálí, ne?"

"Nic neříká, ale hezké to není, co lidé tomu řeknou," odpověděl.

Konopáč se na něj podíval zamyšlen.

"Švaře, počkejte ještě s takovou řečí; až za nějaký čas

budeme o tom snad moci mluvit," a špičatě se usmíval.

"Ale jestli panímáma prohraje, odstěhuje se třeba k vám," usmál se Vojta.

"Neodstěhuje, švaře, věřte mi, že ne, ta se teď od vás nehne!" cenil se vidovický.

"I jenom nemyslete, po Vidovicích se jí stejská, tuhle na konec masopustu nedala jináč a musela tam bejt," odpověděl Vojta.

"O, holenku, to dělá muzika! Kdyby byli lidé blázni, chodila by od muziky k muzice."

"Tancovala, vidíte?" vyzvídal a srdce v něm počalo bušiti.

"Jako divá, lidé se smáli, že shání vdavky." "A co Karla?"

Konopáč naň zamžoural a dušeně se zachechl. "Inu, taky tancovala, ale je mladá, jí to nikdo nemá za zlé."

"Ale beze mne -"

Ušklíbl se a pokrčil rameny.

"Poslouchejte, švaře, neměla tam toho vojáka?" Při té otázce by byl Vojta švagra zrakem probodl a rameno mu svíral jako v kleštích.

Konopáč couval: "Inu, u nich by nebylo divu, ale kdepak, to by už bylo tuze -"

Vojta jej pustil a všecek rozechvěn se zahleděl k zemi.

"Nebylo by divu - Proč by nebylo divu?" znělo mu pod spánky. Proč, proč - že je mladá? Pořád jen slyší, že je mladá - mladá - mladá - Což je tak stár? Nevídáno, osmatřicet! A pomýšlení jí dělá, snáší, kupuje, lichotí - ale ona je pořád stejná. Usměje se, ale nuceně, promluví, ale kysele, sama o nic neřekne.

Nebylo by divu - Ale vždyť se tomu smála i s panímámou! Jsou to pořád nápady, hloupé nápady! Inu, panímáma je, jak sestra Nána říká; Konopáč ji také zná, ale jaká už pomoc! -

Rozsudek o sporu panímámy Boučkové se zetěm Konopáčem zněl, že povinností Konopáčovou není mléko do Ostružina dodávat nebo je tam posílat, ale že je musí doma uschovávat, ať si Boučková pro ně přijde nebo pošle kdykoliv.

Soudní útraty byly přiřčeny prohrávající.

Jak to uslyšela, spustila křik a pláč: "Ale není možná, to musí bejt mýlka, to by už na světě žádná spravedlnost nebyla! Jednostpane, ráčejí to uvážit ještě jednou, vždyť já jsem nebohá ženská, ráčejí se podívat, jak se mi ten člověk směje a teprva se mi vysměje. Jednostpane, smilujou se!"

Křičela a lamentovala, až jí soudce ukázal na dveře.

"Ježíš Marja, takhle to přec zůstat nemůže, zeťáčku, budeme regurýrovat, kdopak by to takhle nechal!"

Na náměstí se sbíhali lidé. Vojta kráčeje za panímámou, byl by se hanbou propadl. Všecka zmatena se ohlížela po Konopáčovi, ale ten maje hlavu v ramenou, postranní uličkou uháněl k domovu, až mu třapce žlutého kožichu poletovaly kolem boků.

Notář sám radil, aby dalších soudů nechala a hleděla se se zetěm srovnati po dobrém, ale Boučková křičela: "Jaképak rovnání, když zaplatit nechce a chce mě jen okrást; mám ještě sama říci: Tak dobře, okrádejte mě dál!?"

"Dělejte, jak rozumíte," odvětil a již s panímámou nemluvil.

"I tohle dovede každý," před domem křičela, "nejdřív to prohraje, potom dělá pána!"

V Ostružině běhala potom od chalupy k baráku a bědovala: "Lidičky, to je neštěstí, když je člověk jako já! Nikoho nemám, kdo by se mne zastal, a tak mě svět pronásleduje. Každý se mi jenom usměje a vlastní zít'á se mne neujme. Všecko mu dám, ani vlákná si nenechám, ale ještě mu není vhod, že se mu o to soudím!"

Lidé poslouchali, vrtěli hlavami, ale neporadili; ještě se stranou štířili.

"Jen regurs, jen regurs!" radil jí Smrž. "Snad byste to Konopáčovi jen tak nestrčila do chřtánu? A že vám notář radil, abyste toho nechala? Bodejt' by neradil, copak tomu nerozumíte? Tomu on vidovický namazal, aby takhle mluvil. Potřebujete vy notára, tamhle jděte do Mlazov k Rusovi, všecko mu pěkně vypovězte a ten sto takových notárů a advokátů strčí do kapsy."

"Kdyby Pánbůh dal - a skočíš tam se mnou, vid'?" "Proč bych neskočil?"

"Kdyby s tím naším člověkem co bylo, ale tomu by mohl vzít hroudu pod nohama, bude mu to taky jedno!"

Smrž se zasmál, až se mu špičky kníru vzpřičily.

"Vždyť jsem vám nelhal, jaký je, ne? Ale chalupa se vám taky líbila..."

Z kraje zafoukaly vlahé větry; led pukal a roztával.

Z lesů na stráních se hrnuly špinavé stružky a rozlévaly se v lukách i v brázdách polí, na nichž se poslední křupavá kůra rozsypávala. Rozedrané kusy bílých, vleklých oblaků se přeháněly po nebi a každou chvilku měnily své podivné podoby.

Děti se brodily v příkopech a staří odvažovali slaměné obaly s kmenů ovocných a spravovali budky pro špačky. Byl nejvyšší čas: než se nadáli, byl tu kropenatý, hvízdal před budkou a zobákem měřil, je-li všecko v pořádku.

Obzor byl velmi vysoký a čistý.

Nad měkkými hrudami polí tejnořili skřivani," vznášela se hejna bílých, rusých i tmavých holubů, jejichž křídla se svitem slunečním jen leskla. Po mezích si vykračovaly popelavé vrány a černí krkavčící bílých odřených zobanů se hrabali v prsti.

Vlahý východní vítr promočenou ornici, cesty i louky rychle vysoušel a rozčechrával prořídlý les.

Slunce hřálo do šindelových a doškových střech, až se z nich kouřilo. Mezi kostrami starých štěpů stály holé baráky a chalupy, jako by se styděly; nikdy jindy nebylo kolem nich tak světlo a volno jako teď, kdy se slunce plnou září opíralo o jejich bílé nebo tmavé a bílé roubení a okna drobných třpytivých tabulek. Nepřekážely mu ani chuchvalce sněhu po stromech na zahrádkách, ani tmavé listí na větvích.

Na dvorcích, v nichž ještě svítily kalužiny a rybníčky, bylo živo: hospodáři spravovali vozy, ruchadla a brány, nakládali hnůj, opravovali ploty a na střeše nahrazovali zpuchřelé, vypadané šindele novými, bílými. V polích se zelenal ozim a řídké obilí, na podzim vytroušené, rozvíjely se žluté devětsily a orseje; blatouchy na vlhkých lukách rozevřely máslové květy.

Z vysokých hruší a osamělých topolů se rozléhal táhlý hvízd starých špačků; bukot rozradovaného dobytka, skřípot a drnkot vozů i koleček ruchadel rozrývaly jarní větrný šum.

Vojta Kaliba byl od rána do noci v práci. Umazané štruksky, odřená kazajka, rozbitý klobouk bez stuhy, naražený na huňatou hlavu až do dna, slušely mu lépe nežli šaty svatební. Široké tváře se mu zardívaly a podívaná byla na mocná ramena, jež samojediná jasně povídala, jaké dření tento člověk dokáže. Letos byl shrbenější a lopatky se mu nekulatěly jako jiná léta. V obličejí mu také přibylo vrásek.

Celou zimu se těšil na jarní práce, na chvíle, až opět vyjede do polí, z nichž se ještě bude kouřit a jejichž hlínu bude cítiti v celé dolině; těšil se na palouky, na stráně i na meze, jež budou obrůstati svěží travou, z níž počne zaváněti mateřídouška; těšil se na aleje stromů, jež budou plny nalitých pupenů, z nichž vytrysknou světle zelené lístky a bílé kvítky, na

rozklenutou, vysokou boží oblohu, pomněnkově modrou, bezoblačnou, i na skřivání jásavou píseň, jež s výše bude zurčeti a rozlévati se v celém dolu...

Usmíval se, když po prvé s kravkami vyjížděl, maje na voze naloženo staré ruchadlo s radlicí dosud ušpiněnou, bez lesku; když je nakládal a na radlici pohleděl, usmál se z jistoty, že se ta zkalená plocha brzy zaleskne stříbrem.

Krávy červinka a ploska jednotvárně dupaly a z tlam se jim kouřilo; když vyjely ze vsi a lány polí a lučin se jim rozkládaly před očima, jedna po druhé zabučely, až se to rozlehlo.

Vojta kráčel vedle nich; oprat' drže v levici, starý bič v pravici, lehce jím do vzduchu pošlehával. Oči měl jasny a rty sešpuleny, to jak si stále potichu pohvizdoval.

Na poli ruchadlo složil, připravil je na kolečka, připráhl krávy, a když radlice zakrojila a on mozolnýma rukama o kleče opřen kráčel novou brázdou vyhlazeného, lesklého

dna, padala s něho tíže mnohých útrap, jež v zimě procítil, padala s něho jako ta hlína, jež se s radlice rozsypala.

Červené brázdy vlhké, vonné země se pojily v jediný celek měkkoty, po níž poskakovaly bělošedivé cácorcky, třesoucí klínovitým ocáskem a vrtící hlavičkami. Vrány, letící z lesa, volaly krajem: Orá! Orá!

Když měl zoráno, vláčel; tu bylo ještě veseleji. Vedle kravek si vykračoval svým těžkým krokem a přes tu chvíli kopl do úlomku pudy zvláště tvrdého, až se rozletěl a rozsypal.

Ze sousedních polí dolétal k němu bukot dobytka, hlasy rolníků, hvizdot i veselá píseň zdravého, silného hrdla a ze stráně vlahý dech ševelícího lesa, jenž se pestřil žlutavou zelení mladých lístků, červení bučin, svěžestí březových větvic, plných květných třapců, šedomodrymi borovicemi a temnem smrčín a jedlí.

Když přijížděl domů, dovedl krávy do chléva, nasypal jim, a vracaje se do světnice, vypravoval: "Tak Kadličko, půl Pasek je zděláno; jde to dobře, třebaže se to ještě trochu maže."

Nebo řekl: "To bys nevěřila, jak to v pár dnech ztuhne, na Nouzovském se lámou hrudy jako skály; budu na ně muset s motykou."

Jindy: "Dnes dělám jeteliště a nestačím honit myši; tolik sněhu bylo, zima pořádná, a přece vydržely - ty mají živobyті!" a srdečně se zasmál.

Pracuje v poli, myslíval, co doma ženě poví, a nejednou se při těch myšlenkách hlasitě rozesmál. Od té vidovické muziky byla zas trochu vlídnější a mluvnější. Domníval se tedy, že bude také ze všeho mít radost, ale Karla ty zprávy přijímala bez účasti, ledaže někdy řekla: "Ale?" nebo: "Ještě tam pojeděš?" Někdy jenom přikývla, jindy to vyslechla docela mlčky.

Také ji vybízela: "Přijď se přec podívat, uhlídáš, že budeš mít radost, vždyť jsi na našem ještě nebyla."

Přikývla, ale nikdy nepřišla.

Zamrzelo jej to a pravil jí vyčítavě: "Ty jsi pěkná hospodyně, polí si ani nevšimneš!"

"Bodejt', pěkná hospodyně," odpovídala, "copak doma nic nedělám? Jako bys mne neviděl a nerozuměl, že nemůžu lítat jako ty! A kdybych nakrásně přišla, platna ti tam nejsem nic!"

"Potěšila by ses a jakou já bych měl radost, že se hospodyně přišla podívat do polí, že se přec taky stará, jak to v hospodářství dopadá; i ty krávy by měly radost, kdyby tě viděly. Ale tak jsem tě dosud nadarmo vyhlížíval -"

"I kdopak má pořád takové myšlenky jako ty!" zasmála se.

"Ty se mi naodsekáváš," smutně odvětil.

"Protože pořád na mne zalézáš; už bys mohl mít rozum a nedělat jako malé dítě, léta na to máš!"

"Vždyť jsi si mne nemusela brát!" křikl již hněvivě. "Pořád mi to vyčítáte!"

"Jaké vyčítání, když je to pravda!"

"Mohla jsi si vzít mladšího, ale to jste samy vzkazovaly; teď nestojím za nic, dřív jste o mne stály."

"Zas už začínej, pořád tě to posedává, měj přec se mnou uznání," jeho slovy překvapena, pravila teď na podiv mírně.

V takové chvílce se v něm zase všecko bolestně rozchvělo, že by byl nejraději utíkal do neznáma...

Panímáma Boučková měla právě rozběháno, chodit k mlazovskému pokoutníkovi Rusovi.

Vojta k tomu mlčel, zdálo se mu, že je lépe, když je panímáma z domu.

Rus býval kdysi v náramné slávě, všechny soudy v kraji vodíval sám; ale když se na Pace a v Hořicích usadili advokáti a zákony pokoutníkům sestřihly křídla, bylo po všem.

V těch bývalých zlatých dobách míval, ačkoliv jen chalupník, pár koní a kočár: chodil zdlouha, vážně jako pan děkan, zlaté brejle nosil na špičce nosu, šaty dle módy a zvláště jeho sametová, květovaná vesta byla známa široko daleko. Když přišel do vsi, sbíhaly se za ním děti a volaly: "Hod'te nám krejcar!"

Rus se mezi nimi zastavoval, dal si políbit ruku, hladil je po vlasech a po tvářích, lahodně se vyptáváje: "Čípak ty jsi, hošíčku? Copak dělá tatínek? Kdepak zůstáváte?" Přitom

přes brejle mžoural do oken stavení, vyhlíží-li otec vděčně se usmívající nebo matka.

Sametová vesta mu zůstala i v zlých dobách, jenomže v ní už chodíval i do polí tlouci hroudy a sbírat pejřavku. Tu byl již také velmi přepadlý, ani polovice ho nebylo. Brejle, nitkami svážené, nechával doma na starém psacím stole, jehož hlubiny byly plny starých svázaných lejster.

Ale když přece někdo přišel na poradu, Rus sedl za stůl, nadouval se a odfukoval jako za doby slávy.

Kdykoliv se panímáma se Smržem z Mlazov vrátila, byla plna chvály.

"Páne, to je člověk, nikdo by si nepomyslil. Takový notár tolik roků študýroval, ale tak pojednat s člověkem a všecko chytit za pravý konec neumí. To byste, zeťáčku, koukal, jak mi to všecko sepsal, uhlídáte, jak se bude Konopáč krčit!"

"No, nevím, nevím; nejlepší je, když člověk nemá ani s jedním ani s druhým co dělat," odpovídal Vojta.

"Lepší je nechat se okrást, vid'te," zasmála se.

Výsledkem dvojí cesty do Jičina bylo, že krajský soud potvrdil rozsudek soudu okresního.

Panímáma přišla domů tuze schlíplá; když se Vojta z pole vrátil, ani sama nezačínala.

"Tak jak to prasklo?" ptal se jí.

"Inu, Rus dělal, co mohl, sám tomu kolik cest obětoval, ale všecko nic platno. Ten lotras vidovický, vychejtralý, všecko si to předešel, ale já vím, že ho to stojí víc než celý vejměnek."

"Vždyť jsem vám povídal, abyste toho radši nechala, kdopak jakživ se soudy někam došel," pravil klidně.

Zatřásla sebou, jako by ji byl bodl; chvíli nemohla ani promluvíti, jenom rychle mrkala a rty se jí křečovitě svíraly.

"To je člověk, lidičky zlatí, to je člověk!" zasténala. "Všecko mu strčím, celé své živobytí mu sypu, a teď, když mne ten šklíbil okrade, tenhle snad ještě řekne, že se mi dobře stalo. Ach, já mám zastání! Místo aby se proti té nepravosti sám postavil a staré mámy se ujal, ještě vyčítá. Je to - je to! Bože dobrý, kam jsem se to dostala! Všecko by sami shrabali, s člověka by kůži stáhli a ještě se jednomu

vysmějou! Inu, jsem cizí máma, nejsem jeho; ty má dcero ubohá, takhle jsem tě provdala, že se musíš teď sama dívat, co tvá vlastní máma, která tě perně vychovala, zkouší!"

Utajený vztek nezdaru ze soudu našed prvou příležitostí, vybuchl z ní plným proudem.

"Nekřičte, vždyť se celá vesnice sběhne!" sama dcera ji napomenula. Seděla na špalíčku u kamen, hlavu měla opřenu o pěst, ale nepodívala se na matku ani na muže.

"A tak vyčítat byste, panímámo, pořád nemusila, vždyť jsem vás ještě o nic nepřipravil," trpce dodal Vojta.

Sedě za stolem a hlavu opíraje o dlaň, patřil na ni, jak rozdrážděna běhala po světnici a přes tu chvíli lomila rukama.

"Nepřipravil, a já jsem vás připravila? Nedávám vám celý vejměnek z půlstatku? Nestarám se, aby se vám dobře vedlo, aby vás ten Vidovák neokrádal?"

"I vždyť to s tím vejměnkem ještě tak zlé nebylo, vždyť jste toho tak mnoho nepřivezla!" chladně odvětil.

Panímáma se místo odpovědi zlostně rozesmála.

"Copak vám je všechno málo," po chvílce spustila znova, "ale abyste se staral se mnou, to se nestaráte, jenom hubujete. Ale počkejte, budete se divně tvářit, až budete všechny ty outraty na Pace i v Jičíně platit!"

"Já že je budu platit?" ptal se rudna a dal se do sípavého smíchu.

"Já - kdopak jiný? Snad je mám platit já? Z čeho bych je platila, vždyť jsem si jediného zrna nenechala, všechno jsem dala vám. Snad nebudete chtít, aby mi poslední sukni s těla prodali? Pro kohopak jsem se soudila? Tolik nocí jsem starostí nespala, naběhala jsem se, až nohy otékaly, a on se teď ptá: Já že budu platit?"

Mluvila stále ostřeji, ruce se jí házely i spínaly, nakonec pak zlostně napodobila Vojtovu otázku.

"A to by v tom byli všichni čerti, abych já tohle platil!" vykřikl, jak ho ještě jedna ani druhá neslyšely, a pěstí udeřil do stolu.

Karla udivena pozdvihla hlavu.

"Inu, neplat'te si teda, neplat'te, ale já se seberu a vrátím

se do Vidovic; když mám platit, budu brát sama!" řekla mírněji, ale břitce.

"Spánembohem, živi budeme, nebude-li víc, méně nebude," klidně jí odvětil, a mávnul rukou, chtěl odejít.

Panímáma spustila vřískavý pláč.

"Tak tohle jsem si za všechnu starost vysloužila, že mi už i to sousto, které sním, vyčítá!"

"Snad byste proto nekřičela," ledově se ozvala Karla, "půjdeme obě a taky živy budeme, jako jsme byly!"

Vojta již bral za kliku těžkých dveří, ale při těch slovech se obrátil a zaražen se ohlédl na ženu. Ale ta již měla hlavu v dlani a odvrácena dělala, jako by se nic nebylo stalo.

Stál chvílku tiše, tupě - čekal, ale potom, nepromluviv, vyšel.

Všecko se v něm hořkem obracelo. Jaká divá ženská je ta panímáma! Jaktěživ by byl nevěřil, vždyť znal jenom starostlivou dobrotu nebožky maminky. Svádí bouřku za bouřkou a Karlu má vždycky na své straně. "Půjdeme obě a taky živy budeme, jako jsme byly!" divně mu zaburácelo hlavou.

Za všechno dření, lopocení, starost, za to, že ji obskakoval jako pes a sloužil jí jako hraběnce! Co to v té její hlavě je, že v ničem není s ním, ve všem proti němu. Copak to dělá jen pro sebe, když za panímámino bláznovství nechce vyhazovat peníze?

Nemyslí, že by snad Karla opravdu byla s to s matkou odejít, ale rozhněvalo jej, že vůbec ta slova mohla pronést. Co má dále činit? Cítil, jak ho tím jednáním svazují, že musí ke všemu jen kývat, činit po panímámině vůli, nebo že by musil hrozně zabouřit. A co by bylo potom?

Když po chvíli na dvoře zapřáhal, tatík výminkář vyšel z baráčku a mlčky se díval.

Vojta jde kolem, ani naň kale nepohlédl, jenom zakýval na pozdrav. Byl ještě zle roztřesen, v skráních mu bouchalo.

"Pojedeš vláčet?" vlídně se ptal otec.

Vojta přikývl a házel brány na vůz, až řinčely.

Otec chvíli mlčel, až když se syn ohlédl, pravil mu vlídně: "To byl zas u vás křik, až ve světlici jsem to slyšel. Máš ty, hochu, časy!" a smutně kýval.

Vojta mrzutě hodil hlavou: "I prosím vás, ani mi nevzpomínejte, darmo byste přidával!"

Sedl na vůz, švihl bičem a vyjel z brány.

Otec zůstal jako zařezán; sotva pochytil slova, jakých od syna dřív nikdy neslyšel, nemohl se hned vzpamatovat.

Teprve když rachot vozu nadobro zmlkl a kolem bylo úplné ticho, ustrašen se rozhlédl a šoural se zavřít bránu.

Když se skláněl, aby přivalil kámen ke branám, slzy mu vyhrkly do očí.

Vtom panímáma letěla ke Smržům.

Pohleděvši na starého, ušklíbla se: "Taky jste trochu přidával, taky? I vždyť my víme, odkud věje!" a ubíhala jako vítr. Neodpověděv, sehnut se loudal do baráčku.

Vojta potom celý týden se ženskými nepromluvil a ty také nezačínaly.

Až v neděli po ranní pravil panímámě: "Dejte mi ten rozsudek."

Všecka živa chvátala k truhle a podala mu listy. "Tak vidíte, zeťáčku, nemohlo to jít v dobrém a bez křiku?" ptala se mazavě a pohladila jej po hlavě. Uhnul se a nepromluvil.

"Jen nebručte, vždyť já vám to všechno vynahradím!"

V pondělí ráno šel do Paky, v úterý do Jičina...

V polích bylo zaseto a počaly sazby brambor a řep.

Tu dobu bylo ve vsi i v polích nejživěji a nejveseleji, vždyť si do kypré, rozsypavé půdy chystali pokrm, který v zimě mnohým býval jediným. Nad brázdami zvučel hovor a vznášely se písně, jako by se sazeči a sazečky již těšili na novou úrodu, jako by již viděli ty nové, velké bandory, obalené rozpukanou slupkou, jejímiž štěrbinami vyhlíží moučnatý, živný obsah.

U Kalibů měli své dávné dělníky: tetky Kukaňku, Pešku a Vojtíškovou i malého ramenáče Vozába, který se v brázdách jen krčil, chrochtal povídačky a dělal vtipy, že se všickni tuze nasmáli.

Měli je na stravu a panímáma dělala obědy, že nestačili pochvalovati. Po krupičné polévce dostali pekáč jahelníku a ještě každý dvě velké placky, hruškovými povidly namazané.

Z Vozába se při jídle jen cedilo a brada mu zrovna svítila.

Pochvalovali panímámu a lichotili Vojtovi, jaké má hospodyně, ty že se starají o lidi jako v žádném jiném stavení.

K svačině dostali po dvou krajících, máslem a tvarohem tlustě namazaných, a každý skleničku.

Panímáma všecko sama přinášela na pole a byla vždy ustrojena, že mohla tak směle jít do kostela; bílá kartonka s drobnými kvítky jen jí chrastila a na nohou, obutých do sametových střevíců, svítily bílé punčochy.

Chodila kolem pole, a tváříc se vážně i moudře, všecko obhlížela; nesehnula se však ani jednou...

Ale když se po čase měly protrhávati řepy a okopávati brambory, povídala Vojtovi:

"Jednejte, zeťáčku, beze stravy, nadřeme se s tím, že stačit nemůžeme, a nevyplatí se to, vyjedli by vám chalupu."

"Ale co řeknou lidé," připomněl Vojta, "samy nepomůžete a vařit taky nechcete."

"Nevídáno, aby vás ty baby nebo ten skrčený Vozáb nepomluvili; zkuste to jednou a točte se půl dne kolem rozpálených kamen jako já, uvidíte!"

Oblečena pouze v odřenou modračku, rozcuchána stála u necek a ždímalá.

"Nám vyčítá, že nepomůžeme," ozvala se Karla, "jako by mne neviděl a nerozuměl, že kale dělat nemůžu."

"Prosím tě, prosím tě, já se tě tak nahoním do práce! Neudřete se tady jedna ani druhá," usmál se.

"I vždyť pantáta taky nepomůže," odvětila panímáma.

"Ba pomohl by, přes tu chvíli se nabízí, ale může-li ještě pomáhat, když jste ho tenkrát ze stodoly skoro vyhnala?" otce bránil Vojta.

"Podívejme, podívejme, jak je u vás hned oheň na střeše, nevidáno, aby pantáty pro pár slov neubýlo. Divím se mu, jak v té zahálce vydrží, sám a sám tam pořád dřepí -"

"Ba, ba, Kukulku jste mu taky pomalu vyštípala."

"Snad vás to nemrzí? Potřebuje pořád chodit obhlížet stavení a načumovat do světnice!"

"Chodil sem tolik roků a nic se nestalo, jen vy jste se bála, aby tatínka nevyjedl."

"I vzkažte si pro něj, spánembohem, beztoho vám je milejší než my."

"A jak milejší," svědčila Karla, "každého se tisíckrát radši zastane než nás; cizímu udělá všecko, ale my jsme ty poslední."

Byla vyzáblejší, než bývala, oči měla více navrchu, lícní kosti jí vysedaly a kůže prohnědala; byla stále zamračená a mluvila líně a mrzutě.

"I s vámi je řeč," zahučel a odplivl, "škoda slova."

Stalo se, jak si ženské přály, Kalibovi jediní ve vsi jednali pak beze stravy.

Hněv panímámin proti Konopáčovi poněkud zchladl, takže se jednou sebrala a vypravila se do Vidovic.

"Má nařízeno, že mi musí mléko schovávat, musí se teda dojednat jak a co, snad bych mu ho nadobro nenechávala?" pravila před odchodem.

S večerem přiletěla však domů všecka rozkacena. Ani šátku nesundavši, běhala po světnici, a sípajíc, vyprávěla:

"Lidičky, to byste nevěřili! Že je Konopáč semínko, jsem věděla, ale o tomhle, co dělá, jaktěživo se mi nezdálo. Přišla jsem, dost pěkně mne uvítali, musila jsem si sednout, chleba podali, tuze nutili, ale když jsem začala o rozsudku a o mléce, povídal mi: ‚Žádnou starost, panímámo, já všecko poctivě; co je povinnost, to dělám, mléko vám uchovávám, pojdte se podívat.‘ Přitom mžoural a šklíbil se jako luciper. Vyvedl mne na síň a ukázal mi pod schody. Tam vám v koutě stojí asi dvouvěderní sud, je ještě z našeho hospodářství, bývalo v něm zelí, pamatuješ, Kadlo, tenkrát jsem ho u Pecky ve vinopalně koupila, je jenom dvěma prkénky přikryt -a do toho sudu mi Konopáč každodenně vylévá ty dva mázy mléka. Je to všecko kyselé a špína učiněná."

Panímáma udýchaná musila si sednout a odpočinouti si.

Sténala hlasitě.

"Věřte mi, jak se tak na mne díval a se špulil, být jiný na mém místě, chytil by ho za ten černý krk. Trásla jsem se a nemohla jsem slova vypravit. Pak mu povídám: ‚Tak, takhle mi schováváte vejměnek?‘ A víte, co mi řekl? ‚Každý den jsou dva mázy poctivě měřeny. A musím vám říct, že mi

to tu dost překáží, ale abyste neřekla. Kdyby vám to však nebylo vhod, postavíme sud pod okap.' Kriste Ježíši, co mi ten člověk dělá!" a dala se do křečovitého štkání.

Vojta poslouchal udiven.

"Kdo by to byl v Konopáčovi hledal!"

"V tom? Ó, bože, to žádný neví, co je v něm! Ten se nás, holečku, napronásledoval."

"A co švagrová?"

"I té je to jedno, ani necekla. Copak ona, jen když mamonu přibejvá!" Vojta mlčel a panímáma se odstrojovala.

"Co tak některý člověk na tom světě zkusí," naříkala, "z takové živnosti jsem byla a měla jsem na světě jen zármutek. Co jsme toho překousali s Boučkem, a sotva od toho byl pokoj, začne pronásledovat druhý."

"Snad se rozhněval pro tu postel," připomněl Vojta.

"A nebyla jsem v právu? Nemám to ve vejměnku? Schválně jsem mu to udělala, aby věděl, že nás darmo netrápil."

"Přec jen jste se měli srovnat po dobrém, vždyť ostatní snad odvádí pořádně?"

"Bodejť byste se ho nezastával - odvádí, protože musí! Kdopak ví, o čem zas špekuluje, jak by si v jiném na nás zalezl. Ale tohle tak nenechám a budu se bránit. Takhle mi uschovává mléko? To že je podle soudu? A žádná jiná řeč s ním, jen se šklebí a ošívá."

"Neměla jste tak dlouho odkládat a měla jste jít hned, byli byste si to vyřídili; a jestli chcete, půjdu k němu a ještě všechno vyjednám," pravil mírně.

"Vy byste toho vyjednal, polovičku byste mu odpustil a bylo by to. Myslíte, že by ještě teď platil aspoň polovičku? Kdybyste ho byl slyšel! Jen vy se do mých věcí nepleťte, tomu nerozumíte, třebaže byste už mohl rozumět! A jakpak jsem tam mohla jít, když jste měl lidi ke stravě; dělal jste pak dost zle!"

Pokrčil rameny a vzdychl, jako by řekl: Jaká s vámi řeč! Ještě večer doběhla k Smržovi a časně ráno šli spolu k Rusovi...

Chtěl-li teď pantáta Kaliba s Kukulkou porozprávět, musel za ním; Kukulka již Kalibova dvoru nepřecházel.

"Co jen ti, Jozef, přeletělo přes nos?" ptal se ho Kaliba, když se po několik dní neukázal.

"I ta vaše panímáma ostouzí; nemluvme o tom, ale dokud ona bude u vás v chalupě, dvorek šlapat nebudu."

"I ságo, ságo, hochu, snad by tebe, moudrého, nedovedla rozhněvat?" trpce se smál Kaliba.

"E tentočky, rozhněvat, nerozhněvat, ale nikdo o Kukel-kovi nesmí říct, že chodí ojídat; všecko, ale to ne!"

"Snad bys, Jozef, nebláznil?"

"Jak jsem povídal," rozhodně odvětil a jednal, jak řekl.

Chodili spolu do kostela a za teplého slunce sedávali na pařezech u struhy, která právě za Kosákovým stavením hrčela mezi vrbami, jež její hladinu téměř zakrývaly.

Na zahradě se již rozvíjela stará košatá třešeň a koruna slívy "špendličky" byla bílými kvítky obalena; jabloně také již měly naditá, růžová poupata a na slívách mezi mladinkým, úzkým listím proběhlávalo ..

Také toho dne, kdy se Boučková opět vypravila k Rusovi, byli oba výměníci v kostele.

Když se Kaliba, již sám, kolem Smržových vracel, ze zahrádky naň volala dcera Manka. Rozhlédnuvši se na všecky strany, pravila přítlumeně: "Tatínku, prosím vás, nehněvejte se, ale už to nemůžu přenést přes srdce. Nesmím se mému do ničeho plést, dělal by zle, ale přec vám musím říct, že vaše panímáma shání zas soudy." Potom rychle vypověděla, proč se Smrž s Boučkovou zase vypravili do Mlazov.

"Prosím vás, dělejte, jako byste o ničem nevěděl, ale napomeňte to tam trochu, Vojta už dvakrát u mého vypůjčoval a zdá se mi, že panímáma taky."

Starý Kaliba došel domů schvácen. Starostmi o syna tuze zestaral. Kolikrát už chtěl začít s domluvou, ale obávaje se křiků, vždycky se přemohl.

Když v poledne u mladých všichni seděli při obědě, nenadále se přišoural tatík vejměnik. "Dej vám Pánbůh dobrý poledne a Pánbůh rač požehnat!" pozdravil a sedl si u kamen.

"I pěkně vás vítáme, to jsou hosti!" spustila panímáma. "Kampak si tam sedáte, pojd'te ke stolu a vezměte si s námi trochu kaše!" a běžela k polici pro lžíci.

Měla ještě sváteční sukni a sametovou šněrovačku; tváře jí planuly, snad ještě od cesty z Mlazov.

"Naděl Pánbůh, ale nebudu, jsem už po tom," odpověděl, stále patře k zemi, a zamlčel se, nechtěje jim mluvit do jídla. Všem třem kolem stolu bylo nevolno, tušiliť, že pantáta přišel s něčím nemilým, a proto pospíchali. V malé chvílce škrábaly lžíce do dna hliněné mísy.

Panímáma prvá odložila a zadívala se na starého.

"Nemějte mi za zlé," začal slabě a zdlouha, "že vás jdu o něco prosit." Zamlčel se a opět si je po očku přehlédl.

"Dělám to nerad, ale musím ti, synu, říct, že se mi tvé hospodářství nelíbí. Dlouho jsem se na všecko díval a mlčel jsem, ale hřešil bych proti svému otci a matce, kdybych ještě mlčel. Kdybyste to takhle, jak hospodaříte, vedli dál, snad bych Kalibů rod na chalupě přežil!"

Mluvil slovo po slově, přísně, důrazně; seděl skloněn a hleděl k zemi.

"Toť jsem žádostiva, jaké neštěstí se stalo," nuceně se smějíc, pravila Boučková.

"Neštěstí - neštěstí - nesmějte se, panímámo, ale vy první byste měla mít uznání! Copak, vy obě ženské, tady na chalupě vlastně děláte? Vaříte a strojíte se - to je všecko!"

Hleděla na něj udivena.

"Celé hospodářství, dobytek, drůbež, prádlo, vaření, to vám všecko není nic?" zostra se ozvala, když se zamlčel. Zakýval, jako by říkal: Tak, tak, a nahlas odpovídal: "Kolik práce tomu věnujete - Vojta odedře všecko. Vy si pěkně dojíte, tlučete, prodáváte mléko, máslo, vejce, ale on o tom snad ani nezví. Má nebožka z toho vydržovala celou domácnost a vždycky tamhle v polici měla ještě hromadu dvacetníků."

Panímáma zasykla; Vojta a Karla poslouchali mlčky.

"Jenom šukáte a sháníte! Ani chlebička doma nepečete, musíte mít pekařský. Inu, pak arci nemůžete mít lidi ke stravě. Ke Kalibům chodili na práci nejradši - ale teď! Do pole jedna ani druhá nejdete, jen tady hospodaříte a válíte se jako hraběnky!"

"Tak přece hospodaříme, to je dost!" vyjekla a zasmála se.

"Tuhle můj syn je tady jako čeledín, ba hůř! Chalupa je jeho, ale musí mlčet! Vy jen soudy sháníte, on aby je platil. Konopáčovi jste ubližovaly, a teď se vám mstí. Inu, nezastávám se ho, ale co se můj syn za vás naplatil outrat a již sháníte soud nový!"

"A mám se dát okrást?" vykřikla.

"Bylo by to lacinější!" krátce odvětil.

"Ale proč jste, pantáto, popouštěl hospodářství synovi, když tady chcete poroučet dál?"

"Nechci poroučet, mlčel jsem a budu mlčet. Ale tohle jsem vám všem musel říct, protože vím, že Vojta dělá dluhy, a to je přec jenom hrozně brzo!" Poslední slova říkal ostřeji, hlasitěji a rukou jim dodával důrazu.

"O tom my samy nevíme a nestaráme se," řekla panímáma.

"Právě, právě, ale ženete ho do toho! Paráda, mlsy, rozolky, muziky, trety divné a předivné, zahálky a ty soudy, ty soudy!"

"Inu, inu, pantáto, když vám tu jsme tak tuze protivny, vždyť my můžeme spánembohem jít a nezahyneme! Vida, vida, co my všecko děláme a neděláme, ale sám jste si pěkně postavil tisíc zlatých na chalupu. Pořádný vejměnek a ještě tisíc zlatých! To by leckomu taky nebylo vhod!"

"Už jsem povídal, že ho do hrobu nevezmu, a bylo to spravedlivé!"

"Vždyť my víme, odkud fouká. Nedomlelka nemůže spát, že jste tady, a hanobí nás, jak může! A já vám, zet'áčku, zrovna řeknu: kolikrát jsme už mnoho polkly, ale pořád tohle hanobení snášet nebudeme. Nevídáno, nějaký ten hadr; i mlsy vyčítá a rozolky! I snězte si to spánembohem!"

"Nestrkejte na jiného, vidím všecko sám a nemůžu se dívat!"

"Proto povídám: nemusel se Vojta ženit, když tu žena měla být nášlapkem. Ale překážet vám nebudeme, abyste se teda mohl dívat!" a vzlykala zlostí.

Karla nepokojně přisedala a v tváři všecka zčervenala. Vojta se již chvíli hrabal ve vlasech a teď pravil chraplavě: "Už si taky myslím, že by Nána mohla dát pokoj; dřel jsem se svoboden do čtyřiceti roků, a ještě teď mě bude pronásledovat? Na její chalupě dluh nedělám, ona proti mně nikdy zkrácena nebyla a nikdo mi nepomáhá!"

Starý povstav, udiven hleděl na syna a couval ke dveřím.

Rty panímámy sebou škubaly a v očích jí svítilo.

Teď také Karla promluvila: "Já jsem pořád mlčela, ale jeden taky všecko nesnese. Nahá jsem nepřišla, dělám v chlévě, peru, vařím, myju, uklízím, spravuju, a co jiného je potřeba, vejmének pořádně odvádím, a přece jste všichni proti mně. Nikdo na mne nedbá, jako byste neviděli, jak se mnou je!" Poslední slova řekla velmi lítostně.

"No mlč, mlč," rychle pravil Vojta a pohladil ji po ruce.

"Hladíš mě, hladíš, ale zastání u tebe nemám. Potom vyčítáš, že jsem nemluva, ale ostouzet mě necháš. Abych ti rovnou řekla, zrovna se bojím vyjít na zásep, protože vždycky vím, že nějaké zlé oči z vejměnků na mne škaredí!"

"Ták, ták," těžce vyjekl vejměnkář, "hezky, hezky to umíte, takhle to tedy stojí! No - opatruj vás Pánbůh!" a tiše vyšel.-

Panímáma se sípavě zasmála.

Vojta si obě dlaně přitiskl k čelu.

"Že jsi přec jednou promluvil a kapku se nás ujal," po chvílce mu pravila Karla.

"I všecko mě trápí," vydechl a byl v tom hněv i hluboký žal.

"No mlč, já vím, že jsem někdy divná, ale vždyť nevím, jak se mnou bude." Při těch slovech vzala ho za ruku. Panímáma stojíc nehybně, s úsměvem patřila na dceru.

"Pořád těm lidem tady něco není vhod, přes tu chvíli slyším, jak mne ostouzejí, a tatínek místo aby se zastal, ještě přidává. Vždyť musíš sám říct, že jsem mu ani v nejmenším neublížila."

Panímáma přebíhala kolem kamen, oči jí svítily a v tvářích všecko hrálo.

"Na mou věru, abych se z toho ze všeho zbláznil!" vykřikl Vojta a na hlase mu bylo patrné, že má hrdlo sevřeno.

Schvácen, všecek zmaten, vyšel po práci.

Karla se na židli obrátila a hlavu pohroužila do postele...

Když odpoledne osaměla, sedla k oknu a dala se do šití; ale nevytrvala při tom.

Vstala, šla k truhle, a pokleknuvši k ní, prohlížela drobné zboží, které měla na levé straně vyrovnáno. Vybírala čepičky, natahovala je na prstech, prohlížela košilky a povijany. Oči se jí přitom zvolna zalévaly, až spustila vzlykavý pláč...

Panímáma právě vcházela do světnice; ale sotvaže pootevřela a slyšela dceřin vzlykot, honem couvla a dveře se tiše zavřely...

Příštího dne po ránu dlouhý, hubený Nedomlel odnášel z Kalibova výminku peřiny a trochu nádobí. Pantáta se skloněn šoural za ním.

Od živnosti Kosákovy klusal mu naproti Kukelka. "Kampak, kampak?" ptal se udiven.

"Stěhuju se, Jozef, stěhuju," rozchvěným, sípavým hlasem odpověděl Kaliba, "okna do vejměnku zazdíť nemůžu a straší je prej odtamtud zlé oči."

Kukelka pootevřel ústa, ale nepromluvil.

Kaliba se stěhoval do sedničky k Nedomlelům...

Ještě před polednem přiletěl ke Kalibům Smrž.

"Blázni bláznovití, co jste dělali, proč jste dopustili, aby ta hladová dostala pantátu do klepet?" křičel, prudce rozkládaje, a obličej měl zkroucený hněvem.

"I mlčte, švaře, at' si ho má," zasmála se panímáma.

"Máte-li pak rozum?"

"I vždyť on tam dlouho nevydrží a na tom jeho vejměnku si nepopadnou!"

Smrž vrátiv se domů, pustil se do ženy:

"Jsi ty němota, podívej se tuhle na Nánu, za maminky byla v chalupě pečená vařená a teď dostala tatínka do domu - to budou časy!"

"Nevím, nevím," povzdechla Manka.

"Teď teprve budou skládat a půjčovat; inu, má někdo se ženou štěstí!"

Smržová smutně zakývala ...

"Ale tohle jim nedaruju, ať si nikdo nemyslí!" a škubaje knír, prudce přebíhal po světlici. -

Zpráva, že se starý Kaliba od syna odstěhoval, roznášela se po vsi...

Celá ves byla bílým květem obalena, jenom hřebeny střech vynikaly z hustých korun, plných vůně a včelího bzukotu. V širu se vlnilo obilí a pestřily se lučiny plné pryskyřníků, kukaček a hadího kořene, mezi nimiž tomka silně zaváněla.

Brambořiště a řepoviště byla rozrýhována zelenými, okopanými řádky a na jetelištích růžověly prvé medonosné paličky. Nade vším se klenula obloha jako pomněnky, stále čistá a plná slunečné záře. Vonný, prohřátý vzduch se jemně za-chvíval.

Vojta Kaliba chodil stále zamračen; všechn klid byl v něm nadobro rozrušen. Žil v stále bázni, brzo-li opět vybuchne nová bouře. Chodil, jako by po obou stranách viděl číhající neštěstí.

Když se s tatínkem po prvé v poli potkal, chytil jej za ruku a pravil: "Prosím vás, nehněvejte se a věřte mi, že nad tím nade vším ani spát nemůžu."

Starý naň pohleděl vlahýma očima a stiskl mu ruku.

"Vrátíte se zas k nám, vidíte?"

"Teď ne, Vojtíšku, teď ne, až se to snad časem změní; ty se proto netrap, od tebe bych neodcházel!" měkce odpověděl.

"Byl jsem na vás zlý, ale když mě všechno tuze trápí," Vojta truchlivě vzdychl.

"Jen měj rozum a buď opatrný, všechno bude snad dobře, až vás bude víc."

"Kdyby Pánbůh dal! Víte, ona Kadla není tak zlá, ale když panímáma pořád popouzí, není divu!"

Vídávali se v poli, i na návsi se někdy potkali, ale k Nedomlelovým Vojta nevešel.

Panímáma byla opět v soudech. Přes tu chvíli chodila k Smržovi na radu a spolu běhali k Rusovi.

Vojta dělal, jako by si nevšímal, přemáhal se, až když se po prvé vrátila z Paky, řekl jí rozhodně:

"To vám, panímámo, zrovna řeknu, že já na ty soudy už krejcaru platit nebudu!"

"Ještě jsem vám neříkala," odsekla a ani naň nepohlédla.

"Inu neříkala, ale vím, jak by to dopadlo, proto vám to povídám zrovna."

"Dobře, dobře, nebojte se, vždyť já vás o nic nepřipravím. Jste vy pán, takhle oběma rukama brát, to dovedete!"

"Mm-no, na naší chalupě bylo dříve taky živobytí -"

"Vždyť je to vidět," zachechtla se.

"Co je vidět, to bych rád věděl!"

"Jde to od deseti k pěti; hospodaří sotva půl roku a dělá dluhy!"

"Protože mě do toho připravujete, z čeho mám hospodařit, když všechno máte v ruce!"

"Aha, aha, teď se vám teprv rozleželo v hlavě, co pantáta povídal! Měl byste raději desetkrát denně Pánubohu děkovat, že jsme k vám šly, a ne pořád trkat jako beran, vždyť se sám k ničemu kale nemáte, do všeho aby vás strkal," rozkládala, jiskříc očima.

"Prosím vás, už zas nezačínajte," zamračena zahubovala Karla, "jednou by mě snědl, za chvíli se vadí."

"Kdybys měla rozum, sama bys maminku z těch soudů zradila; vždycky si už myslím, že budeš jiná, rozvázná, a všechno že se u nás zlepší, ale je to pořád horší."

"Snad nechcete, aby se tahle má jediná věrná dcera od matky odvrátila?" skoro žalostně zvolala panímáma.

"I na světě je samá přetvářka!" zahučel a vyšel.

Bílé a narůžovělé plátky květné pršely se stromů a zeleň v zahradách a po trávnicích na sadech zestrakatěla. Zavál-li jemný van, ve vsi i po vůkolí se ve vzduchu chvělo plno jemných bělásků, květných to lupínků, jež se teplem kroutily a hnědly ...

Sotva to se stromů opršelo, nová, silnější vůně zatáhla z lučin, jež byly plny dozrávajících trav, heřmánku, chocholatých bodláků, přizelenalých i růžových.

Ale když to všechno bylo v nejlepší kráse, když za ranních par, jež vystupovaly z lesů a zardívaly se východní září, palouky se leskly rosou, jejíž veliké, těžké krůpěje svítily na všech lupenech, rozlehl se dolem crčivý cvrnkot brousků a blysknavé kosy divě se pohroužely do svěžích, šťavnatých stvolů.

V několika dnech byl dol plný vůně sena, jež bylo na lukách i v okopištích, po vsi vonělo z půd a bylo rozsypano po celé návsi, po cestách i stezkách...

Na den svatého Prokopa hned za jitra Nedomlelka příběhla určícena do otcovy světničky.

"Tatínku, to je vám novina!" spustila, sotva otevřela.

Sedě u stolu skloněn nad lejstry, podíval se na ni přes brejle.

"Vojta má syna!" zvolala, a ruce majíc sprásknutý, ústa pootevřena, čekala, co otec řekne.

"Syna - i podívejme," rozesmál se a sundal brejle.

"Syna, syna," přisvědčovala, "v noci ho dostali."

"No, to bude radosti, to to hochovi přeju!" povídal si blaženě.

Líce Nánino se opět trpce stahovalo; chvíli mlčela. "Ale slyšíte, tatínku," spustila klidněji, "neříkala jsem to hned tenkrát, že ho jistě chytre dostaly?" Podíval se na ni tázavě.

"Inu, vždyť měli svatbu kdoví kdy v listopadu," vysvětlovala všecka živá.

"I ty vždycky nějaké smítko najdeš," mírně se usmál otec.

"Ó, já jsem si to hned myslila, bylo mi divno, že se tak honem rozhodl a všechny výklady že byly nadarmo."

"Už se stalo," odpověděl vesel, "teď snad tam bude lepší spokojenost."

"Nevím, nevím - Pánbůh dej!" chladně vzdychla.

"Podívejme, když on má Vojta hocha!" povídal si přecházeje světničku. "Ten on asi dělá, já vím, že se směje, kudy chodí. Teď bude Kadla mít starosti s dítětem a bude snad jiná, víc k Vojtovi než k mámě."

"Ale tatínku, vy našeho Vojtu přece jenom máte nejradši," s úsměvem zavýčítala.

"I jaképak nejradši, všechny stejně, ale mám radost! Jestlipak on mi to hoch přijde povědět!"

"No, těšte se!" zasmála se a přes síň šla domů.

Otec pořád ještě přecházeje, usmíval se.

"Tak hocha, hocha," šeptal si a vesele si přikyvoval.

Na hliněné záspi zaduněly těžké kroky.

Starý se zastavil, a patře ke dveřím, zasmál se: "Už je tu!" Vojta vešel; líce měl zardělá, zpocená a oči mu zářily radostí.

"Tak máš hocha - hocha - no, to ti to přeju," vítal jej tatík a tiskl mu ruce.

"Mám, kluk jak řimbuk!" a Vojta se zasmál, až oslzel.

"No, to je radost, ságo, to je radost, a jakpak mu budete říkat?"

"Povídal jsem, abysme mu říkali Vojta po tátovi a po dědečkovi, ale neříkaly ještě tak ani tak."

"Se svatým Prokopem přišel, Prokůpek by se taky pěkně volal," pořád se usmívaje, hovořil otec.

"Nevím, nevím, Kadla povídala něco o Kadlovi, inu, poroučet jim nebudu. A jak se pořád máte, tatínku?"

"I tak po vůli boží, to víš, hochu. Ale sedni si přec u mne, sedni!"

"Jestlipak Kukelka někdy k vám přiběhne?" sedaje ke stolu, ptal se Vojta.

"I běhal, běhal, ale přestal, zas prej Nána nějak škaredila a kdesi cosi povídala; inu, je už taky starý a vidí a slyší víc než jiný."

"Jsou ony ty ženské všechny stejné. Dá Pánbůh, že Kadla bude teď jiná, něco se jí muselo odpustit," radostně hovořil syn.

"Taky tak myslím, jenom aby panímáma zas něco nesváděla."

"To je to hlavní, jí taky v duchu všecku vinu dávám. Teď byste se snad mohl vrátit zas do svého, tíží mne to, kudy chodím," Vojta upřímně pobízel.

"Počkáme, ještě počkáme, různice dělat nechci, až co budou říkat samy. A co dělá Kadlička?"

"Dítě má pořád u sebe, jak je chci vzít do ruky, celá se třese, jako by se o ně bála," vypravoval všecek rozjařen.

"A co panímáma?"

"Je taky celá zmatená, běhá, šuká, směje se i pláče - inu, vždyť je to vnouček. Aspoň k nám teď přijdete, vidíte, podívat se, pochovat."

"Uvidíme, nevím, jak bych jim teď přišel, snad vzkážou."

"Tak přijďte, je chlapík, špulí se až k smíchu!" smál se odcházející.

"Že rodičku pěkně pozdravuju a hochovi udělej křížek za mne!"

Když se Vojta po záspi u své chalupy vracel domů, panímáma mu vyběhla naproti, hrozíc: "Nedupejte jako dragoun, usnuli."

Vojta nahlédnuv do světnice, jen se tiše usmál. "Dítě je až radost," a zadívavši se na Vojtu, dodala mazavě: "Ale pospíšil jste si, zeťáčku!"

Zarděl se až po uši, a sklopiv oči, rozpaky přešlapoval.

"Inu, Pánbůh vám odpust', ale nikdo by si to byl do vás nepomyslel. Vy, vy jeden! Jestli se vám někdo vysměje, pak se nezlobte!" smála se a oči jí plály jako mladici.

"Jen když ho máme," vesele odpověděl.

Panímáma byla potom plna shánky a starostí o křtiny.

"Kohopak uděláme kmotry?" ptala se zetě i dcery.

"Koho bysme sháněly - Smržovy!" rozhodně řekla Karla.

Panímáma se podívala na zetě.

"No, když Kadlička chce, teda Smržovy, ale vzkazte taky tatínkovi, aby přec přišel," pravil srdečně.

"Snad ne taky Náně?" pohrdlivě se smějíc, rychle se ptala Karla.

"To neříkám!"

"Víte, zeťáčku, mně je to jedno, ale myslím, že jsme tatínka nevyháněli, proč bysme teda vzkazovali?"

"Je starý člověk," srdečně odpovídal, "když jsem mu povídal, že máme hochu, měl radost náramnou. Kadličku vzkázal pozdravovat, a hochovi abych udělal křížek za něj."

Jak to řekl, Karla se přitulila k spícímu roběti.

"Bude-li tatínek chtít přijít, však on přijde, ale myslím si, kdybysme mu vzkázali, že by Nána darmo dělala zle a ještě by ho nepustila; pak by nás to teprva mrzelo!" vykládala panímáma.

Když třetího dne potom Kalibovy křtiny vesnicí šly k Mlazovu a Nána je zhlédla, přes síň volala do světničky: "Tatínku, tatínku, pojd'te honem, křtiny jdou!"

Otec přiběhl, a stojíce stranou okna, hleděli na náves.

"Smrž s Mankou - vždyť jsem to věděla. Kdepak my! Podívejte, jak ten horák šlape - a Manka je ve svatebních šatech a v tom novém salupu. Vojta je taky vystrojen jako o svatbě."

Smržová, oděná v široké, červenavé hedvábné šaty, nesla děťátko, obalené Karliným salupem. Vlevo si vykračoval Smrž, vpravo cupala babička a tlapal Vojta.

"To bude traktace -" zas tak pichlavě kázala Nána, "buchet, kafe, piva, rozolky, a kdopak ví, co všechno budou mít. Na všechno mají, jenom na vejměnek pro vás jim nezbyvá! Inu, Smrž si na to potrpí. Dobře pro vás ani nevzkázali, my jsme jim tuze sprostí."

"I já na takové hodování kale nedržím!" nevrle odpověděl.

"Nedržíte, ndržíte, ale vzkázat mohli, tak mnoho byste jim neujedl!" Otec již nepromluviv, vrátil se do výměnku. -

Z kostela přinesla rozeňátko babička. Když je ze salupu rozbalovala, Karla se na ně všecka třásla.

"Tak už vám přinášíme dobrého křesťana Karla - tu ho máte, maminko," dávajíc hoška Karle, povídala babička.

Karla si ho položila na klín a velkýma, nyní trochu vpadlýma očima zahleděla se mu do tváříček.

"Jmenuje se po tobě, ale budu ho mít stejně rád," měkce pravil Vojta a hladil ji po hlavě.

"Chlapík bude," spustil Smrž, "hlas má jako tříletý. Zrovna když jsme s ním šli ke křtitelnici, začal zpívat a nepřestal, dokud jsme nebyli z kostela."

Vojta stoje u postele, díval se na děťátko; oči měl pořád ovlaženy.

"Ba, chlapík," dokládala babička, "oči má celé po mamince, ale tatínkovy budou snad vlasy, má už teď hlavičku jako jehňátko!"

Vojta přikyvuje, smál se hlasitě a slzy mu tekly po tvářích.

"Přece mi ho taky půjč, ať si ho pochovám," žádal a chtěl jej Karle vzít z klínu.

"Sotva jsem ho dostala," bránila se a odstrčila mu ruku.

"I vždyť se nachováte, až vás budou ruce brnět, teď byste ještě chudinku zamačkal," u kamen povídala panímáma.

Měli křtiny slavné. Kmotr měl stále řeči jako vody, ale kmotra mluvila málo. Pili pivo i rozolky a Smrž chuti neztrácel. Panímáma byla veselá jako o svatbě a sám Vojta rozvazoval. Každou chvíli šel od stolu k posteli, a kloně se k dítěti, mlaskal na ně, špulil ústa i radostně se smál. Smrž pokaždé spustil smích, a mžouraje po Vojtovi, mrkal na panímámu, aby se podívala. Měli z něho smích, jak se zardělý, velké oči máje široce rozevřené, ztěžka klonil nad ložem a jak jej Karla odstrkovala, aby hoška neznepokojoval.

Když v noci kmotry z chalupy vyprovázela, smál se nepřetržitě a půda se mu houpala pod nohama.

Vraceje se šel opět k posteli a chtěl se sklonit, ale Karla jej odstrčila a broukla hněvivě:

"Lehni už, vždyť supeš jako medvěd!"

"Dneska jste si, zeťáčku, zase popřál," chechtala se panímáma.

Vojta bruče, odcházel spat do komory. -

Za čtrnáct dní po křtinách byla Karla u ouvodu. Byla sice přepadlá, pobledlejší, ale hezká, jak bývala. Do kostela nesla dvě veliké svíce, krvavými růžemi zdobené.

Za chvíli po ženině odchodu Vojta vyjel do polí a panímáma zůstala doma sama.

Když se Karla s babičkou z kostela vrátily, Karlíka vykoupaly a uložily jej do kolébky.

Spal jako zaklet.

Když babička odešla, Karla si sedla na postel, a potichu zpívajíc, nohou kolébala.

Panímáma šukala kolem kamen všecká nepokojna. Chvilkami se zastavila, zahleděla se na dceru, jako by chtěla něco říci, ale opět se obrátila a sháněla po světlici.

"Prosím vás, co dnes tak běháte jako splašená, ještě mi dítě vystrašíte," zabublala Karla.

Panímáminy tváře se stáhly, brada se jí roztrásla a ústa zůstala pootevřena. Rozběhla se k dceři blíže, ale na cestě se zastavivši, žhavýma očima patřila na Karlu, až se tato zachvěla.

"To dítě není Kalibovo," náhle prudce vydechla a ostře hleděla na dceru. Zuby jí zadrkotaly a dýchala prudce.

Karla vyskočila rovnýma nohama, zbledla, a oči majíc vypouleny, zajektala: "Proč to povídáte?"

Panímáma mlčela, ale stále ostře zírala na dceru, jež při tom pohledu zvolna klopila hlavu k prsům.

"Věděla jsem to dávno," tiše, ale břitce pravila panímáma, "mně nebudeš zapírat!"

"Nic nevíte, nic nemůžete vědět!" vztekle křikla Karla, a přiskočivši k matce, křečovitě ji chytla za obě ruce a vyjevené oči ulpěly na rozryté tváři matčině.

"Neblázni, ruku mi rozmačkáš," dušeně křikla matka a odporné tahy v obličejí se jí počaly hladiti.

"Tak proč tak mluvíte - ještě by mne zabil," sípala Karla; celé tělo se jí roztrásllo a spustila hořký pláč.

"Mlč a neplač - divoká," odpovídala jí tepleji, a vzavši ji kolem boků, vedla ji opět k posteli.

"Sedni si a kolíbej, ať se neprobudí."

Karla klesla na postel, a zarývající hlavu do peřin, plakala usedavě.

"Jenom neblázni," domlouvala jí matka, "kdyby někdo přišel, co by si pomyslíl!"

Hladila ji po hlavě a sama kolébala.

Karla se po chvíli posadila a uplakaná, tvář majíc strhanou, pohlédla na matku.

"Aby sis nemyslila, že tě chci pronásledovat," tato začala klidně, "už před svatbou mi něco takového napadlo; proto ty jsi se nebránila, chtěla jsi to sama, vid'?"

Karla zalomila rukama a zaštkala.

"I mlč už, nikomu nic nenapadne, ani nemůže napadnout!" matka šeplavě domlouvala. Karla stále dusila pláč.

"I nenaříkej - já vím, že ten tam na vojně ani nevzpomene!"

"Jen ať nevzpomíná, živé duši nesmí napadnout, co jste prve řekla, živé duši ne, ani jemu!" divoce, ale přítlumeně volala Karla.

"Vždyť nenapadne, jenom buď moudrá, ještě byste stonali, ty i hoch. Mlčela jsem tak dlouho, mohla jsem ještě mít za zuby."

"Hoch stonat nesmí - nesmí! Všecko je mi tady až hrůza proti mysli, nemít to dítě, utekla bych!"

"Jenom se pamatuj, ať něco neprovedeš, vždycky si vzpomeň, co by sis byla počala. Na toho berana jenom když se usměješ a všecko bude dobře!"

"Jen si nemyslete, když ty oči vykulí, jde z něho hrůza. Žádný člověk mi není tak protivný jako on, chodí jako obr, hlavu má jako zvíře a pořád supe."

"Ó, ty, ty," hrozila jí, "co ty teď všecko vidíš, a nevidělas!"

"Ba viděla, ale když jsem po první poznala, co se se mnou stalo, bylo mně ouzko, hanba, třásla jsem se při pomyslení, jak se mi všecko bude smát. Když jsem si vzpomněla na toho - projížděla mne zlost, že si je pěkně na vojně a já že jsem tu tak zůstala; že si snad ani nevzpomene, a já že celé noci nespím. Když jste se pak zmínila o Kalibovi, byla jsem hned při tom - ale teď mi je hrozno na to vše pomyslit! Pořád abych se byla přetvařovala, strach a hrůza mě drtily i rozpalovaly, noci jsem probděla, modlila se i proplakala a jen stranou jsem ho pozorovala," štkajíc vyprávěla Karla. "No, není zlý člověk, třebaže k sobě nejste." "Jen kdyby se pořád nedotíral, a vidí přec, jako ho odháním."

"Nedělej hlouposti nad lidí, ať není svět proti nám."

"Když mi to dítě chce brát, zrovna bych ho odkopla!"

"Měj rozum a vždycky si jen vzpomeň -" a panímáma přísně pohleděla na dceru.

Ta naklonila hlavu a znovu zalomila rukama.

"Nezoufej, nezoufej, vždyť se ti nic neděje, a co jsem řekla, řekla jsem a je to zahrabáno!"

Panímámě se tou chvílí tuze ulehčilo, nemohlať již těch svých myšlenek přenést. Dlouho již Karlu dobře pozorovala, rozuměla jí, ale ode dne, kdy se Karlík narodil, všecko jí to až dusilo a musila jí to říci.

Pravda, holá pravda tedy bylo, co si dávno myslila.

Proto ona Karla Vojtu chytla, sotva Rachota odešel. A dobře dělala - dobře.

Co by si byla ve Vidovicích počala! Toho smíchu, ústípků

a hanby, kterých by byla užila nejen Karla, ale také ona -máma! U Konopáčů by byly nevydržely a po vsi by se byl smál kdekdo. Jak by jim to byli přáli! A ten Rachota? Byl pryč - a kdo ví, co by byl jednou dělal. Dobře udělala, dobře- -

Tady jim jedné ani druhé nechybělo na ničem, a lidé?

Při té myšlence se panímáma usmála. -

"To máte radost, panímámo, vidíte?" říkávali jí teď po vsi.

"Pane, mám, ani nevěříte, hoch je jako turek, oči má po mámě, ale hlavu celou tatíkovu. Povídala babička, že už teď je jako jehňátko, a to víte, Vojta je jako beran."

Smávali se.

"Tak chová, Vojtíšek, chová?" ptávali se jí.

"Ó, lidičky zlatí," vykládala, "ten je s tím dítětem jako blázen! Dělá zrovna pro smích! Jak přijede z pole, letí k dítěti a teď to začne. Špulí se vám na něj, mlaská, hvízdá mu, skáče před ním, dusat by je chtěl - inu, jako blázen, a dítě se ho pak bojí. Máma zas má strach o dítě, nechce je zeťáčkovi dát a tak z toho ze všeho máte samou hašteřici."

"Máte teda veselo ve stavení -"

"Kdyby člověk neměl starostí, bylo by veselo, ale víte, co mi ten Konopáč dělá, abych se jen soudila, a Vojta taky -." "Vojta?"

"I je dobrák, ale rád si někde přihne a pak bývá trochu krut'ák."

"To snad ne, jakživ nic takového nedělal."

"I my jsme taky nevěděly, nad lidi nedělá nic. No, snad dá Pánbůh, že ho to teď trochu přejde."

A jak tyto myšlenky táhly panímáminou hlavou, pořád si do toho přisvědčovala: "Dobře, udělala - dobře - -"

Karla nabyvši opět trochu klidu, usnula. Kolébadla se jednotvárně houpala a buchala do podlahy ...

Zatím v poli na pasekách Vojta nakládal jetelové seno. Vyschlé paličky a stvoly byly plny drobného černého prachu, jenž se mu lepil na mokré tváře a na rudý, vlhký krk. Zpocenou košili měl zčernalou, ve vlasech plno tmavých plev a při žhavém slunečnu těžce dýchal... V Ostružíně počaly žně.

Když se k třetí hodině ráno východní návrší počala koupati v růžových parách a prvé proudy světla pronikly letním šerem, vesničtí již vycházeli do polí. Mužští nesouce hrabice na ramenou, měli jen plátěnky nebo štruksky a kazajky, ženské odběračky plandavé sukně a haleny.

Meze a luhy svítily rosou, nad pádolinami se vláčely kusy lehkých mlh. Krvavé červany za východními lesy se počaly měnit na rozteklé, žhoucí zlato, v němž jasněji a ostřeji pronikaly břítké bělavé šípy, jež se víc a více natahovaly.

Obrysy lesních vrcholů zazářily, temné sněť dostávaly barvu světlejší, až celá ta hradba z korun lesních stromů stála v jediné jasné záplavě. Prostorami mezi kmeny svítilo nejdřív bledě růžově, potom jako čistá měď, konečně zazářilo žhavě, jako by tam za lesem stál zlatý

zámek z pohádky. Ohnivé šípy se prodloužily do půl oblohy, jejíž tmavá modř se měnila v stříbrnou běl. Nad stráněmi, poli a luhy se houpalo světlo stále bělejší.

Již zlatovlasé slunce, jehož sršící paprsky zhoustly na jedinou žhoucí záři, vycházelo nad lesy a rozhlíželo se po dolině plné lánů polí a lučin, jež polévalo bělozlatým světlem.

Skropené květy hřebíčku, arniky i divizen svítily na stráních, vlčí máky krvavě planuly v jetelích, v ječmenech a v jarkách. Skřivani trylkovali ve výšinách, chřástal se ozval v louce a křepelka v pšenici. Ranním chladem se rychle rozléval sluneční pal.

Hrabice sršely v hustém, vyprahlém obilí a crnkot brousků o kosy zvučel dolinou. Letní rána byla plna jasu, hovoru, zpěvu a smíchu ...

Vojta Kaliba býval v poli od ranního svítu do noci.

Když se hrabící do obilné houšti rozpřáhal, když později chrastící hrsti obracel anebo nahraboval a vázal, jeho nitrem se rozléval tupý klid.

Zpocená, zažloutlá košile se mu lepila na široká záda, zardělé, vrásčité tváře se leskly stékajícím potem a svalnatá, široká šíje mu zčervenala.

Vzduch byl pln moučné vůně obilí; voněl i heřmánek a mateřídouška, jichž byly plné meze a jejichž silný dech těžkému vzduchu dusnoty jen přidával.

Než do pole odcházel, vypil hrnek mléka a zajedl chlebem, na poledne mu panímáma dávala několik placek nebo buchet jako cihly velikých. Když dělníci v poledne na chvíli odběhli do vsi, sedl pod strom do chladu a sám a sám tu obědval.

Povidalať mu panímáma, že přece nemůže žádati, aby k němu s obědem chodila a Karlu s dítětem nechala samy doma.

Přikývl a neřekl tak ani tak.

Když v poli pojedl, natáhl se, ruce složil pod hlavu a dřímal.

Když některá dělnice měla s sebou děti a tyto, štěbetajíce a žvatlajíce, hrabaly se na travnatých mezích, myslíval si, jak bude, až Karlík trochu vyroste, až s ním ženské přijdou na pole, posadí jej na mez, kde bude škubati kvítka, lézti a žvatlati. V duchu vídal, jak kadeřávek, oděn jen v košilce a v suknicí, výská, špulí rty, natahuje ruce. Ale brzy přišla jiná myšlenka: že žádná z nich do polí nechodí, že také potom sotva přijdou ...

Domů teď chodil jenom pro dobytek a pro vůz, potom když mandele, vysoce naložené, vozil do stodoly. Oprati drže v ruce, šel příkloněn vedle kravek a každou chvíli se ohlédal, je-li na voze všecko v pořádku, nekloní-li se snopy k jedné straně.

Když jindy takto zpocen, supaje, vjíždíval, maminka už čekávala, otvírala brány do dvorka, vrata u stodoly a spěchala pak na patro, aby mu podávané snopy odbírala. Teď s ním z pole musel dělník anebo dělnice, panímáma nepomohla.

"Děláte snopy jako obry, kdež bych je uzdvihla," omlouvala se.

Když měl složeno, nabral si do džbánku vody, zhluboka se napil a po chvílce vyjížděl znova. Poslední mandele přivází val již k večeru a potom se ještě s vozem aneb aspoň s trakařem pustil pro jetel.

Bývala noc, když teprve všechno měl v pořádku a přišel do

světnice k večeri. Snědl zas hrnek mléka, do něhož si hustě nadrobil chleba, a nabíraje plnou lžící, jedl dychtivě jako hladovec.

"Chlemstá jako ten vůl, ani slyšet ho nemůžu," Karla jednou povídala matce.

"A ty oči jen vykuluje!"

S Karlíkem se pomazlil málokdy; když býval doma, hošík obyčejně spal, a šel-li Vojta ke kolébce, obě ženy hned úzkostlivě kývaly, aby ho nevzbudil. Podařilo se mu to pouze v noci.

Měl-li hošík noc nepokojnou a sotva ukonejšen znovu spouštěl, Karla ztrácela trpělivost a panímámě se z postele tuze nechtělo. Vojta v komoře slyšel každý jemný kvil, a když pláč déle trval, vylézal z lože a postavil se u dveří, netrpělivě naslouchal.

Jednou to zkusil a vešel.

"Chceš - trochu ho pochováám," ptal se nesměle. "Jen jestli nebude ještě huř," zívajíc, líně odpověděla Karla.

Vojta jemně vzal hoška na ruce, a nose jej na lokti, mazlivě šeptal, mlaskal, pohvizdoval, bzučel a zabaleným dítětem hebce pohupoval. Oči maje široce rozevřeny, při žlutavém světle kmitavé lampičky pozoroval drobný obličej, jsou-li očka zavřena nebo mrkají-li, co dělají rtíky, zda se špulí nebo trošínku smějí. Když ucítil, jak se malé nožky v peřince hrabou, byl by se vždycky radostí dal hlasitě do smíchu. Dělal, co uměl, aby kloučka uspal, ale v duchu si přál, aby neusínal a déle se spolu těšili. "Jsi jako skřivánek, můj malý skřivánek," šeptal mu rozechvěn.

Ale hošík buďto brzo usnul nebo silně zakvílel a tu Karla byla hned z postele, a nepromluvivši, dítě mu vytrhla a prudce je přitiskla k prsům. Tatík se pak smutně odplížil do přístěnku, ale neusnul, pořád poslouchal.

Věčnou nevrlostí Karlinou a tím, že ho od dítěte pořád odháněla, byl všecek ztupělý a sotva mluvil, jmenovitě s panímámou ne.

Ta byla se svým soudem opět hotova.

Konopáč nebyl jí povinen uschovávat mléko v krajáčích ve sklepě a nic toho dbáti nemusil, zkazilo-li se. Panímáma se před Vojtou slovíčkem nezmínila, čekala, že začne sám; ale Vojta mlčel, což ji tuze zapálilo.

Ani otce nevyhledával, bál se každé zmínky o své domácnosti, aby v něm všechno nezahořelo a nepálilo. S lidmi hovorů nezačínal, ba skoro se jim vyhýbal, protože tušil, že již do jeho života vidí.

V práci jsa pravidelný, silný jako mohutný stroj, jindy chodil sehnut, zamklý, nepodíval se do očí, hleděl k zemi, jenom časem se zpod zarudlých víček plaše rozhlédl.

Když měl obilí ležet, ani v noci doma nebýval, ale hlídal v polích.

Doma povečeřev, vzal si tlustou sukovku habrovou, kterou si před lety cestou z packé pouti v lese uřízl a jež vždycky stála ve společnosti lopaty, motyky a bidla ke škopku za dveřmi v síni, na ramena hodil starý zimní kabát, z něhož vata už vylézala, a zahučev "dobrou noc", těžkým, tlavým krokem vycházel. Vesnicí pospíchal, ale jak přišel do polí, šel klidněji.

Někdy ještě potkával poslední dělníky, kteří se znaveni vraceli domů; muži chodívali volně, aby chládkem okřáli, ale ženy bystře ubíhaly k dětem.

Západ vyhořival, slunce dávno kleslo do hlubin a jenom bledá, ale jasná obloha, jejíž měkká červeň přecházela do jemné modři, naznačovala, kde utonulo v krvavých hlubinách. Mráčky, plovoucí na západním nebi, měly ještě na dolních okrajích tenké, ohnivé stužky, ale jinde byly už jako popel. Temna přibývalo, nebe se nížilo, problesklo několik hvězd a ticho vždy větší, hlubší se rozlévalo krajem.

Vojta usedal na mez, a lokte opřev o kolena, němě se díval do polí; bylo-li ještě šero, obcházel po mezích, byla-li tma, hned si nahnul kopeček obilných hrstí, natáhl se, a položiv si hůl při pravici, kabátem se přikryl až po bradu.

Ale neusínal...

Klenba nebeská, potemnělá, jen řídké prostříknutá jemně zářícím hvězdným květem, rozpínala se nad ním jako plášť hrozného zvonu, na jehož srdci oddychoval.

V hrstech praštělo, na mezi, v hlubinách porosené trávy jemně cvrkal cvrček anebo koník.

Na obloze jasněji zasvítíl Velký vůz a nad pahrbkem na východě se zabělela skupina Kuřátek.

Vojta stále hleděl k obloze. Časem mu lícem přeletěl jemný van, jako by jej polil, to byl tichý pozdrav starého lesa, který ze sna několikrát prudčeji zadýchal.

Někdy se ze vzdálenějších panských polí ozval chraplavý hlas polního hlídače Holce, panského mušketýra v době roboty, za mladých časů dragouna. Jak ten začal, Vojta na hrstech nevydržel, ale brodě se rosnou travou po mezích, naslouchal smutným písničkám starochovým.

Rozuměl jenom některým slovům, ale všechny ty písničky byly smutný jako širá, zasněžená pláň, na níž jenom sem tam stojí zkřivený, rozklácený strom a po níž jede tlupa schoulených, posněžených dragounů ...

Zatím doma v chalupě panímáma s Karlou povečeřely každá notný hrnec kávy, do níž si nadrobily buchty s perníkem nebo se skořicí, a pak si povídaly, dokud Karlík neusnul. -

Uletěla doba žní, ale Vojtovi práce neubýlo; nastaly otavy, potom dobývali brambor, řep, a když několik dní nebylo zrovna co dělat v poli, pracoval v stodole na mlatě.

Dělal, že tak po léta dělával...

Vzduch byl pln čmoudu ze suchých natí a z pejřavky, jimiž umouněné děti v polích topily, hrajíce si a honíce se po pažitech, na nichž se popásaly krávy s kozami; kluci bafajíce z rákosu, pekli napaběrkované brambory.

Vojta zdělával strniště, připravoval podzimní setbu a ještě teď chodíval na noční hlídku, ale ne úrody polní, nýbrž slívového sadu na Jitrech, na jehož stromech visely celé růžence modravých plodů.

Odtud se vracel časněji, protože noci už byly studené. Když vešel do chalupy, po špičkách se všoural do světnice ještě šeré, zul boty, kožich hodil na pec, a sednuv si u kamen, zahleděl se na kolébku i na lože ženino.

Jednou mu Karla povídala: "Když nespíš a jen tak sedíš, pokolíbej aspoň, ať se trochu vyspím."

Potom kolébával vždycky, když se z hlídky vrátil. A chodíval teď hlídat skoro každodenně a vracel se časněji a časněji.

Vrátiv se jednou brzy po půlnoci, nesedl si u kamen, ale na kraj Karlina lože. Venku byla měsíčná noc, ale ve světnici, jak mraky přelétaly oblohou, hned světlo, hned šero.

Té noci byla stará Boučková probuzena hádkou obou manželů.

"Jdi ležet, když nechceš kolíbat, jdi do světničky!" "Jsem tady taky doma, ještě nejsem na vejměnku," zabručel.

"Vzbudíš mi dítě!"

"Mlč ty sama a nevzbudím!"

Karla vyskočila z postele. Vojta seděl na pelesti, natáhl pravici a chtěl ženu vzítí kolem boků. Oči se mu leskly a supěl.

"Nech mě a jdi!" křikla a prudce do něho strčila. Ňadra se jí pod sdrhnutou košilí rozchvěla a oči jí svítily. "Kadličko!" zachroptěl a povstal. "Nepůjdeš-li ode mne, půjdu si na půdu!" Panímáma usedla na posteli a posupně se smála. "Že vám hanba není!"

"Copak není má žena?" křikl, až hošík na kolébce zaplakal.

"Takhle to je, rámusí, až dítě vyděsí; ještě z toho dostane božec," zlostně hubovala Karla.

"Protože mě od sebe odháníš jako prašivého psa!"

"Nemusíš za mnou lézt, víš to, že tě vidět nemůžu!" vztekle odpověděla a brala dítě na ruce.

Pod Vojtou se nohy zachvěly, zaťal pěsti, zachrčel a paže se mu vzejpaly proti Karle.

"Lidičky zlatí, on ji snad chce tlouct!" zaječela stará a již byla u Vojty a chytila jej za ramena.

Zatřásl sebou jako rozdivené zvíře a prudce ji odstrčil.

"Nesahejte na mne!" zasípěl.

"Jestli o ni zavadíte, budu křičet na celou vesnici!" Vojta stál již opět sehnut, a chvěje se, zíral na ženu, jež konejšila dítě.

"Proč tak se mnou děláš?" ptal se teskně. Pohlédla naň stranou a odpověděla chladně: "Už jsem ti řekla!"

"A to jsi nevěděla dřív?" "Děláš jako vzteklec."

"Já dělám jako vzteklec - pro Krista Pána!" a maje v sobě bouři hněvu i lítosti, přitiskl veliké, upracované ruce na oči a zaplakal hlasitě.

Plný měsíc právě vyrazil z mraků, ozářil náves, postříbřil okna a bílá zář se rozlila po světnici.

"Pamatujte se, člověče," spustila panímáma, "jste jako blázen. Copak musí bejt tak zle, nevidíte, jak je nevyspáním zmořena?"

Vojta stál jako zaryt; po chvilce motaje se, beze slova se vybelhal do sedničky. Zas bylo šero ...

"Jde jako opilý," bručela Karla, když odešel.

"I to je dost možná, že na tom hlídání pije. Dělá jako zvíře, člověka ze spaní vyděsí," bublala stará. -

Hned po Dušičkách přijel na dvorek Kalibovy chalupy vidovický Konopáč. Přivezl pět velkých pytlů brambor. Odpřáhnuv koni jeden prostraněk, šel do stavení.

Na sobě měl žlutavý kožich s květem na zádech, čepici na uši a tvrdé vysoké boty, namazané lojem.

Vešed do světnice, přihladil si vlasy na skráních, usmál se, až ukázal řadu zubů, a černýma očima patře po světnici, pravil:

"Dej Pánbůh dobrytro! Přivezl jsem vám, panímámo, brambory!"

"Já nevím, člověče, jak mi můžete na oči!" vyjela naň a z očí jí zadrželo.

Konopáč zamrkal a ušklíbl se.

"Inu, abyste myslila-tuze rád to nedělám, ale přivezl jsem je, abyste neřekla!"

"Snad nemyslíte, že mi děláte milosti?"

"Jaképak milosti, ale vozit bych je nemusel - psáno to nikde není. No, nedělejte řeči a odneste si je do sklepa."

Panímáma stojíc uprostřed světnice, hleděla k oknu. Když

Konopáč domluvil, podívala se naň přes rameno a zasmála se:

"Odnoste si je - kdepak to stojí psáno?"

Konopáč vycenil zuby, vrásky v tvářích se mu stáhly a oči blýskly na Boučkovou.

"Povídám, že jsem přivezl brambory, abyste si je odnosili do sklepa!" řekl a vyšel.

Boučková vyletěla za ním.

"Přivezl jste vejměnek mně?" volala.

"Povídal jsem."

"Když jste ho přivezl mně, pořádně mi ho odveďte, tak, jak se to mezi lidmi dělá!" A vběhnuvši na půdu, snesla košík z vrbového proutí.

"Tak tu je košík - zas abyste vy neřekl," pravila mu na dvoře a šla domů.

Konopáč neodpověděl, ale vysypal brambory na zem.

"Tak, panímámo, brambory jsou složeny, pojd'te odnášet, aby se přeměřily," povídal stále mírně.

Vtom vešel Vojta.

Byl ohnut a čelo měl staženo. Po poslední mrzutosti se ve světnici ukázal, jen když musil, a třebaže panímáma spouštěla sladce i laskavě a také Karla byla opět vlídnější, mluvil málo. Boučková se mu zprotivila nadobro a přestal již důvěřovat, že se Karla změní.

Chodil jako v zlých čárech. Někdy uprostřed práce náhle ustával, zadíval se do prázdna, pohled se mu jasně, ba i úsměv se kmitl kolem úst: to když se mu vracely bývalé, tolikrát zklamane sny o pěkném životě, v nějž přece ještě chvílemi věřil. Ale to se stávalo den ze dne řídkěji, obyčejně měl hlavu jako zatlučenou. Stalo se, že lidé s ním mluvili, vypravovali, tázali se a Vojta pořád poslouchal, příkyvoval, pousmál se a zase stál jako bez ducha, ale potom jen kývl a pořádné odpovědi nedal. Začali věřiti, že Boučková má pravdu, když vypravuje, že se tajně dal na pití...

Také měl chvílky, kdy ho znenadání zmohla lítost; tu zalezl do stodoly nebo na půdu, skrčil se někde v šerém koutě a musel se vyplakat. A říkal si, že snad přec jen býval divoký, prudký, že zapomínal na ženino mládí, že ji trápil těmi hádkami s panímámou. Ale když si vzpomněl, jak

často tvrdě, necitelně, hrubě ho odbývala, že mu řekla, že ho ani vidět nemůže, zatřásl jí hněv; tu cítil, že ho žena nenávidí, že to není jen chvilková nechut', že ho s matkou pronásledují a schválně mučí. Počal věřiti slovům Nániným, že ho Karla mámila, že si ho vzala jen proto, aby seděla v teple, aby z podruží u Konopáčů přišly do svého a mohly dělati paní. Ty poslední myšlenky zapuzoval však nejvíce, protože se jejich pravdy bál.

Vyvracel je, říká si: "Vždyť máme Kadlíčka, vždyť je to naše dítě!"

Nikomu, ani vlastnímu otci se s mukami svými nesvěděl, protože se styděl odkrývat, co se v chalupě děje. Dusil všechno sám v sobě - dusil i starosti o denní živobytí, které mu v rozváznějších chvílích padaly do hlavy. Tak nemoudře jako po letošních žních se u Kalibů nikdy neprodávalo! A Vojta jiné rady nevěděl - -

Vešel do dveří a pozdraviv se se švagrem, svlékl kabát a ptal se: "Tak budeme nosit do sklepa?"

"Vy nic nebudete nosit, kdo odvádí, ať odvede pořádně na místo!" rychle mu odvětila stará.

Konopáč pohlédl na Vojtu, jako by řekl: "Je to stvoření!"

"Nevídáno, když trochu pomůžu," a na Konopáče se usmál.

"Ani mi na ně nesáhnete, on by tak pořádkem vymejšlel, čím by tejl!"

"Ale budu já se s vámi křičet," rázně jí odvětil vidovický, "ještě za to, že vejmének vezu za vámi, budete pronásledovat a dělat komedie! Brambory jsou složeny, měřit jste nechtěla - spánembohem!" a vyšel.

Připřáhnul koně a couvnuv povozem, vyjel na náves; tam si vyskočil na vůz, a usmívaje se potměšile, ještě pohlédl do oken chalupy, práskl bičem a již odjížděl.

Vojta stál u okna a kynul mu na rozchodnou.

"Je to horák, lidičky, je to pronásledovník, štípal by, kde může - ale počkej!" sotila se panímáma.

"Přece snad nenecháme brambory na dvoře, zmrzly by pojednou," mrzutě pravil Vojta.

"Ať zmrznou, naše škoda to nebude! To bych se na to

podívala, aby si takový zít'ra směl dělat, co by mu napadlo, a aby se ještě vyšklibil! Copak není spravedlnost na světě?"

"Snad byste se zas proto nesoudila? Když nechcete, odnosím je všechny - nevídáno!"

"Nic neodnosíte, nepleťte se, do čeho vám nic není. Vida, vida, jak je jeden zeťáček ke druhému!"

"Vy máte řeči," hořce odpověděl, a pohlédnuv na Karlu, jež u postele líně kolébala, šel po svém.

Dva dni potom, vraceje se ráno z chléva do světnice, hlásil hned ve dveřích: "No tak, co z těch křiků vidovických máte, brambory vám zmrzly na padrt'!"

Panímáma se strojila do svátečního.

"Mně že zmrzly?" zasmála se, "mně ne, ale Konopáčovi, to se podíváte, jak si zmrzlou kaši ze dvora odveze, přiveze jiné a složí je pěkně do sklepa!"

"Jestli vám to říká Smrž, nemusí to být ještě pravda!" "Inu, lepší rozum má než vy! Dám to Rusovi, však on se vidovický stále štířit nebude!" a uvazovala si nedělní duhovou zástěru.

"Panímámo, proboha vás prosím, nezačínejte mi zase s těmi soudy!" pravil vřejeji, ale rozhodně.

Zapínajíc si kabátec, odbývalo ho: "Starejte se o sebe, myslíte, že jsem jako vy? Místo pantáty mu vejměnek sežírání Nedomlelka, ale jemu je to jedno a ještě mně chce poroučet!"

"Já vám neporoučel, ale povídal jsem v dobrotě!"

"No, já to taky povídám v dobrotě!"

Vojta si hrábl do vlasů a prudce zamrkal.

"Povídáte to v dobrotě, ale děláte po svém."

"No vždyť snad můžu, ne? Či mi na to přidáváte? Celý vejměnek mi tu praskne a co z toho mám?"

"A mám já něco z toho?" křikl prudčeji a vzpřímil se.

"No, snad my to tady všechno schlamstneme samy jako váš vejměník, ne?"

Vojta krvavě zčervenal; žíly na čele a na skráních mu naběhly.

"Víte co, panímámo, nechte si ten vejměnek, já ho nechci do stavení. Totě, jako byste mi samé dukáty dávala, a zatím jste ještě mnoho nedostala!"

"I nechám, nechám, však vy přilezete!" a hedvábným šátkem v ruce křečovitě škubala.

"Proč bych přilezl, očpak? Budete pořád povídat, že vy dáváte, a zatím to jde všechno z mého! Vejměnku jsme polovičku dlužní a doma ubývá parou!"

Třesouc se zlostí, lapala po vzduchu.

"Aha, aha, zas ta hladová se ozývá! Tak já vás okrádám-co mi ještě nepovíte - snad i ze sejkky vám odnáším a prodávám!"

Karla seděla na posteli a kolébala, jako by si byla všech těch řečí nevšímala, ale teď vyskočila a zardělá křičela.

"A kdyby to pravda byla, co nám bude pořád vyčítat, vždyť jsem poloviční zápisnice, ne?"
Vojta se zachvěl.

"Ták - ták - ták -" vyrážel Vojta, a shrben, pravicí se opíraje o stůl, křečovitě se smál.

"A není to pravda?" ptala se zlostně a z očí jí zarsřelo.

"I je, je, ale na to nevzpomeneš, že tím děti okrádáš!"

"Jaképak děti," odsekla a pohrdlivě vyhrnula ret.

"No, dnes už Kadlíčka! To ti nenapadne, že bude-li tak dál, o všechno ho okrademe!" Nohy se pod ním třásly, prsa hlasitě a rychle oddychovala, oči měl jako vyděšeny. Cítil, že se zas valí chvíle, jakých se tak bál, chvíle plné jejich necitelnosti; ale nevěděl jiné pomoci.

Panímáma majíc již šátek na hlavě, ruce opřeny v boku, řezavě se smála.

"Podívej, podívej - děti ti připomíná! Ve vás by ten chudáček měl tátu, vy byste se o něj postaral! Bojí se vás už teď, křičí, jak vás vidí, jakpak kdyby byl větší!"

Vojta zaťal zuby, až zaskřípěly. Horní půle těla se mu naklonila, natáhl krk, jako by chtěl nabrati dechu, ruce mu v loktech zapraskaly. Skočiv k panímámě, chytil ji za obě paže, vyzdvihl ji, dvěma skoky byl u dveří, kopl do nich, až se s praskotem otevřely, a již stála uprostřed síně.

"Tohle mi říkáte?" křičel chraplavě a vzepjal paže. "Táhněte a víckrát mi do stavení nevkrečte, otravovala byste pořád a naposled byste vyhnala i mne!"

Panímáma vztekle ubíhala po záhrobní. Z Karliných úst vyletělo za ním do síně divé, ošklivé slovo.

Vojta se tam opřel o trám a supaje, až mu v hrdle chrčelo, zůstal všecek sklácen.

Oči měl vyjeveny a ruce mu visely jako bez vlády.

Po hodné chvíli motaje se, skloněn, čepici maje v týle, vlasy po čele rozházeny, zahradou vyšel do polí...

Byla hluboká a velmi tmavá noc, takže i bezhvězdná klenba oblohy zanikla v temnu. Jenom vesnické střechy a koruny stromů na zahradách byly ještě tmavější. V některých staveních mrkala do tmy osvětlená okénka. Od strání vál vlhký, mrazivý vítr, jímž se chvěl sykot, ševel i praskot spadaneho listí; časem zaštěkl anebo zavyl pes a zařinčel řetěz, na němž byl huňáč uvázan.

V Kalibově chalupě také mrkalo světlo. Světnice byla šerá i tichá. Postele stály s rozhozenými peřinami, police zpola prázdná.

U stolu seděl Kaliba, výměník. Čelo měl opřeno na dlani a mezi prsty se mu vinuly proužky šedin. Oči měl přivřeny, jako by klidně dřímал.

Dveře u síně zarachotily, na síni se ozvaly lehké kroky a Nedomlelka rychle vklouzla do světnice.

"Ještě nepřišel?" ptala se rychle.

"Ne," vydechl otec.

"Kde jen ten hoch bloudí, aby si, pro Krista, někde něco neudělal!" starostlivě vzdychala, a zdlouha chodíc světnicí, ruce měla sepjaty. "Já jsem si vždycky myslila, že to tak dopadne, ještě to trvalo dost dlouho. Být to jiný, dávno by už byly z chalupy." Otec seděl nehnutě.

Nedomlelka se stále zastavovala, naslouchajíc, ale venku bylo ticho.

"Smrž má velkou vinu, dnes je nejlépe vidět, jak je ve všem podporoval; kdyby byly věděly, že jim ukáže dveře, všechno by bylo jinak."

Starý při té dceřině řeči beznadějně spustil ruku na nohu.

"A konec tomu ještě nebude; když se už do toho daly, kdo ví, kdy přestanou."

"Umučit jim ho nedám!" slabě, avšak rozhodně řekl otec.

"Jenom není-li pozdě. Podívám se domů a ještě přijdu, snad se zatím vrátí." A zas odkvapila.

Starý ještě chvíli seděl zamyšlen; povstav, ruce maje vzadu složené, volně chodil po světnici.

Hodiny vrzavě cvakaly a lampička blikajíc zaprskala.

Kaliba přistoupil k okénku a vyhlížel do černé noci...

Až po hodné chvíli se na záspi od stodoly ozvaly temné kroky a volně se blížily. Otec pospíšil doprostřed světnice a hleděl ke dveřím.

Kroky zaduněly na síni a tmavé dveře se zvolna otvíraly.

Vojta ztěžka vkročil.

"Vojto - Vojtíšku!" vroucně, skoro plačky vítal jej otec a ruce vzpínal proti synovi.

Vojta sehnut, očima široce rozevřenýma se rozhlédl po světnici. Hleděl, jako by všechny kouty chtěl proniknouti. Potom se vyjeven zadíval na otce.

"Kde je - utekla?" ptal se chraptě.

"Jsou obě u Smržů - ale sedni si, Vojtíšku, sedni si, kde jsi, hochu, běhal?" A vzav syna za ruku, vedl jej k lavici u kamen.

Vojta sklesl na lavici a zhluboka, plačtivě zaškytl. Starý se nad ním sklonil a do houští synových vlasů padly slzy.

"No mlč, mlč, hochu - neplač, vždyť máš rozum, jaká už pomoc," konejšil syna, ale sám se třásl. Vtom zas vběhla Nedomlelka.

"Přece - přece jsi přišel? Vždyť jsme, propánbíčka, už nevěděli, co máme dělat! Chalupa prázdná a ty nikde! Ale teď pojď ke stolu a najez se," srdečně ho pobízela.

"Pojď, pojď, sedni si ke stolu, hochu," prosil i otec, jako by s dítětem mluvil.

Vojta utíraje si rukávem oči, řekl sotva slyšitelně: "Jíst nebudu!"

"Jen pojď, máš tu trochu polívky, ať se zahřeješ, beztoho jsi vymrzl. Kdepak jsi, hochu, chodil?"

Vojta seděl u stolu, opřel se o lenoch židle, a patře do prázdna, odpověděl:

"Byl jsem v polích a došel jsem až do Vidovic. Schválně jsem odešel, aby odtud nemohla utéct -"

"Do Vidovic? A co tam?"

"I tak se mi cestou všechno rozleželo v hlavě - šel jsem ke Konopáčovi, aby aspoň mně něco k vůli udělal a byl s tím už jednou pokoj, ale nebyl doma. Byla to marná cesta a snad je už pozdě. Vyprávěla mi švagrová, jaké od panímámy zkoušeli peklo; teď jí to Konopáč odplácí a dělá všechno naschvál."

Mluvil zticha, slovo za slovem, jako by se na každé rozpomínal.

"A jakpak jestli jim to teď začne nanovo?" ptala se sestra.

Vojta smutně pohodil hlavou a pravil:

"Povídala, že kdyby se panímáma měla vrátit, radši by to prodali a šli jinam; kdyby se byla nedostala k nám, že by to už byli udělali."

"Vida, ti je znali, ale neřekli. Ale teď jez, hochu," pobízela Nedomlelka.

"Nebudu. Tak Karla šla taky? Snad abych tam pro ni došel -" poslední slova řekl skoro šeptem.

"I co ti napadá! Podívej se, všechno sebraly a táhly."

Vojta prudce povstal.

"Snad tam nechce zůstat nadobro?" vzkřikl.

"Prosím tě, Vojtíšku, netrap sebe i nás a pěkně tiše sed', " otec prosil syna, a vzav jej kolem krku, opět ho usadil. "Jsi jako dítě a neznáš je. Jednou k tomu muselo dojít a jsem skoro rád, že jsi to dokázal, kdyby to tak bylo šlo dál, byly by s tebe poslední košili stáhly a ty bys je byl za to ještě odprošoval!"

"Ale musí se mi vrátit s Kadlíčkem - proč s ním zůstává u Smržů?" durdil se Vojta.

"Protože je Smrž chytrák, sic by je tam netrpěl. Nechtěla jsem ti dřív dělat těžké srdce, ale kdybys byl měl rozum, dávno by ti byl nesměl do stavení. Ale ty jsi u něho ještě vypůjčoval a Kadla vypůjčovala taky; ty se trápíš a jemu kvete pšenice," vykládala sestra.

"To všechno dělá panímáma -"

"I jen je nech, jsou jedna jako druhá. Ale teď jez, hochu!" "Přece ji tam s dítětem nenechám, jaképak by to bylo,

copak nemá doma tady?" opět prudce zvolal a chtěl povstati.

"Sed', dnes tam nepůjdeš, poslechni otce, ještě v tobě všechno vře," měkce prosil starý.

"Vždyť ty, bratříčku, nevíš, co dělaly! My jsme si na nic ani nepomyslili a najednou je na nás rámus. Vyběhnu a vidím starou, jak odtud nese uzel, a mladá s dítětem šla vedle ní. Stará křičela, až lidé vybíhali: Ježíši Kriste, co jsi to na nás dopustil! Takovému krut'ákovi jsem dala dceru, jako se zvířetem s ní nakládá, každou chvíli aby se bála, že ji zabije nebo uškrtní! Každé sousto nám vyčte, ale sám se přes tu chvíli opije! Lidé se jí smáli, až nám byla hanba. Pak se ještě jednou vrátily a šlo to zas nanovo, sem i zpátky. Celý vejměnek jsem mu dala i poslední groš, aby jen byl pokoj, ale za to mě škrtil jako čubu, a kdybych se mu nebyla vyrvala, už bych nebyla. Dobře jsi udělala, dítě, že jsi šla za mnou, ještě by ublížil tobě i tomu děťátku, chudáčkovi, který za nic nemůže!" panímámu napodobujíc, vyprávěla Nedomlelka.

Vojta zamračen seděl skloněn.

"Před večerem přiletěla Manka k tatínkovi, aby se nehněval, ona že za nic nemůže, že sama zkouší." "Co jste jí řekli?"

"I povídal jsem jí, aby aspoň oni měli rozum; panímámě aby to rozložili, aby si šla do Vidovic sama, a že bude pokoj."

"A co říkala?" ptal se toužebně.

"Že s nimi není řeči; povídala prý Kadla, že se od vlastní matky nehne a k tobě že víckrát nepůjde!"

"A to by bylo!" vykřikl. "Copak to smí na světě bejt, aby žena s dítětem jen tak utekla?"

"Jen sed' a nekřič, všechno, dá Pánbůh, bude dobře. Teď si pěkně lehni, zejtra bude lepší rozum a už jsem si pomyslí, že tam ráno dojdu sám," tišil jej otec.

"Já, lidičky, musím zas domů. Tak jen měj rozum a pěkně

se na to vyspi," vlídně, srdečně bratra napomenula Nedomlelka a spěchala ze dveří. Otec zůstal u syna na noc.

Blížila se jedenáctá a ještě spolu seděli u stolu, povídajíce.

"Já ji mám tolik rád a tak mi dělala! To dítě mi ani do ruky nedaly, pochovat jsem ho nesměl, pomazlit se - honily mě od něho, ale já vím, že to všechno dělá hlavně panímáma. Řekla mi, že mě už vlastní dítě vidět nemůže!"

Vypravuje otci celou ranní událost, slzel a spínal ruce.

"Inu, inu, kde bych já si byl pomyslel, kde bych si to byl pomyslel! Kadla se mi samotnému líbila, zdála se veselá a pracovitá. Pravda, napadlo mi, že chtějí jen přijít do dobrého místa, ale myslil jsem si: Když se hochovi líbí, ať si ji vezme, třeba mnoho neměla. Ze by ve vlastním takhle dělala, ani do hlavy mi nepřišlo!" měkce hovořil otec.

Když už leželi, stále přemýšlel, co zítra počne, jak se k Smržům vypraví a co promluví. Vojta se také těžce převaloval, ale když hodiny hrčely dvanáct, tmavou jizbou se vznášel jeho hluboký chrůpot. Usnul unaven ...

Z návsi zněl těžký, loudavý krok ponocného, jenž vyšel na obhlídku po vsi. Tma byla černá a hluboká...

Starý Kaliba musil k Smržům hned po ránu, jinak by se tam byl rozběhl Vojta sám. Hleděl za otcem, jak se svým zdoluhavým, trošku kolíbavým krokem táhl přes náves, až došel k Smržům a zmizel ve dvoře. Jak tam pořídí? Půjdou-li ženské po dobrém a hned?

Než otec odešel, pravil Vojtovi: "Jen se už nemuč a počkej, vždyť přijdou; kdyby bylo jen po mém, sotva bych k nim šel, když takové tuze prosíš, dělají drahoty; ale dělám to kvůli tobě a pak nechci, aby se to mezi lidmi široce dalece přetřásalo. Přijdou - co by si tam počaly?"

Vojta teď o těch slovech přemýšlel, ale pokoje neměl; stále mu napadalo, že otec sotva pořídí, že jsou tvrdé, a také mu hlavou zazvučela slova Kadlina: "Vždyť jsem poloviční zápisnice, ne?"

Přebíhal po světnici, vyhlížel okny a chvěl se rozčilením. Vyběhl ven, přebíhal zahradu, stavěl se u plotu k návsi a opět se vracel do světnice.

Venku bylo pochmurno, nevlídno; na nebi se vlekly husté, popelovaté chumle, vzduch byl pln vlhkého chladu a země rozmoklá, blátivá. Stromy v zahradách stály téměř holé, jenom na některých snětech se ještě udržely poslední hnědé, promočené a zkroucené nebo žluté lístky, které již ani řádně nevisely, ale schlíple se lepily k snítkám. Střechy stavení byly mokrem tmavé...

Starý Kaliba, vcházeje k Smržům, na dvoře se potkal se zetěm.

"Prosím vás, zeti, řekněte mi, co hodláte s těmi ženskými dělat?" ptal se smutně.

"Já, pantáto?" nuceně se směje, odpověděl, "já přec za nic nemůžu, ale Vojta neměl dělat jako blázen."

Starý truchlivě zíral k zemi.

"Tuze jste je podporoval, tuze," a na zetě pohrozil.

"I to si jen myslíte, pantáto, copak bych já měl říkat, že jste se tak oddal jen jedné dceři a druhá jako by nebyla vaše," chladně odpověděl Smrž.

"Peníze jim půjčujete."

"Prosím vás, když přijdou a bědují, co mám dělat? Jsme přátelé, udělám jim i Vojtovi, ale mnoho dělat nemůžu, nám se nevede jako Nedomlelům, my to tak neumíme," drmolil a chtěl do stodoly.

"Dejte už s tím pokoj, předháníte se v lakotě a hněváte Boha!" zadržel jej Kaliba a srdečněji dodal: "No, a půjdou zas k němu?"

Smrž pokrčil rameny a zatáhl knír. "Nevím, jaké mají oumysly."

"Snad byste jim přec měl domluvit, vždyť z toho máte rozum!"

"Nerad se mezi lidi pletu, už tohle je na mne moc." "Kdepak je máte, ve světnici?" "I zatím jsme je dali do sedničky."

Stařec se všoural do síně a nalevo k světničce. Zatáhl za šňůrku dveří, obecpaných a pošitých, klapka hrkla, dveře se otevřely a již stál před Boučkovou i dcerou.

Karla seděla na nízké, rozházené posteli a ještě neustro-jena, nečesána kolébala; matka se nahřívala před troubou.

"Pochválen buď Ježíš Kristus a dej Pánbůh dobrytro!" pozdravil. Panímáma něco zabručela, Karla si ani nevšimla.

Kaliba smeknuv, hladil si lesklé vlasy, jež posledním časem velmi zbělely; čekal, že některá promluví a pobídne ho dál, ale již si ho nevšimly.

"Poslouchejte, panímámo, i vy, nevěsto, přišel jsem, abych se přece poptal, co myslíte s tím mým hochem dělat. Přišel nám v noci upachtěn a je jako vyjeven," pravil třaslavě.

"I jaképak dlouhé řeči, pantáto, už je to odbyto; vyhodil nás ze stavení, že se otravovat nedá, a my se prosit nebudeme!" hledíc k okénku, zvolna, ale ostře odpověděla Boučková.

"Inu, inu, tak zlé to snad nebylo," usmál se, "a pak -když se pořád dráždí -"

Panímáma mykla hlavou, až se jí kretka zatřásla, a z očí jí šlehlo zeleně, až se stařec zamlčel.

"No, jakpak vy, nevěsto, vám přec ani slovem neublížil -"

"I kdo mou vlastní maminku takhle vykopne, toho víckrát nechci vidět. Zkusily jsme na světě tolik, že už jedna bez druhé nebudeme," chladně odpovídala, a na starce nehledíc, tváře měla zamračený.

Starý chvílku hleděl k zemi a smutně si pokyvoval.

"A co teda myslíte dělat?" zeptal se měkce.

"Musíme si nalézt nové místo, jaká jiná rada," odpověděla stará.

"No, to přece, nevěsto, neuděláte!"

"Už jsem povídala," nevrle odvětila, a kolébajíc, šeptala: "Vš-vš-vš-vš-"

"Tak, tak - myslíte teda nadobro od nás, inu, inu, když si z hanby nic neděláte -"

Karla ohrnula spodní ret.

"Naše hanba to není," zabručela Boučková.

"Vojty jsem se až lekl, když jsem ho viděl," pokračoval, "sešel zrovna oupadem, polovička ho není."

"I nač bysme dlouze mluvili," prudce spustila stará a postavila se, "tuhle se podívejte, jak mi ty tlápy zaťal do ruky, celá vesnice to viděla!" a vyhrnuvši rukáv, ukazovala zamodralé podlitiny.

Starému Kalibovi se zalily oči.

"Můj ty Bože, hoch byl vždycky dobrák, jakživ nikomu vlásku nezkřivil, a teď slyším takové řeči!"

"Byl, nebyl, to musíte sám říct, my že jsme na něj nesáhly!"

Zas bylo chvílku ticho.

"Poslouchejte, ženské," spustil rozhodněji, "nepřišel jsem dnes, abych vyčítal a huboval, ale abych s vámi moudře promluvil, abyste nešly tou nešťastnou cestou dál a pamatovaly aspoň na lidi, vždyť u Kalibů vždycky bývalo štěstí!"

"Proto půjdeme jinam, aby u vás bylo zas!" chladně odvětila panímáma.

"Je tu taky to dítě, tatík má na ně právo!" řekl důtklivěji.

Karla vyskočila rovnýma nohama, oči jí zajiskřily, rty se zachvěly.

"Na to dítě mi víckrát nesáhne!" vzkřikla.

Vtom buchly dveře a prudce vkročil Vojta.

Stanul mezi dveřmi a dýchal hlasitě. Oči měl zapadlé, horečně svítící, pod nimi od nosu k lícím modravý důlek, rty zaťaty a byl skloněn, v páteři jako stržen.

"Nemůžu se vás dočkat," zachroptěl a zahleděl se na ženu. Sedla na postel, odvrátila se a kolébala.

Vojta udělal dva těžké kroky, a položiv jí ruku na rameno, pravil tiše: "Odpust' mi to, zapomněl jsem se tuze!"

Vyskočila jako divá.

"Jdi ode mne - nesahej na mne - vidět tě nemůžu!" sípala přitlumeně, ale zlostně.

Jako by smrt byla na Vojtu sáhla, tak se schoužil a div že neklesl. Lítostivým zrakem pohleděl na otce, rukou si vjel do vlasů a zaštkal.

Starý se třásl a nevěděl, co by honem učinil.

"Pojď k nám, Karlo!" znova prosebně, vroucně žádal Vojta.

"Živou mne k sobě nedostaneš, už se mi tam dávno všecko zprotivilo!" Vojta zasupal.

Karla stála opřena o pelest, nohou kolébala a mračivě hleděla ke dveřím.

"Proč - proboha vás, lidé, prosím, proč jste takoví," zoufale volal Vojta.

Stará u kamen povstala a vyjekla.

"Protože jste kruťák, ještě se ptejte, pročpak jiného?"

"Máme dítě!" Vojta zhluboka zahučel a vyjevené oči upřel na ženu.

"O život by u tebe přišlo! Křičí, jak tě vidí, je mu z tebe hrůza jako nám!"

Vojta vyrazil zvuk jako škrcený hafan a oběma rukama, vztekle ji chytil za krk.

"Půjdeš se mnou, nebo jak je Bůh nade mnou -"

"Ježíš Marjá!" zaječela Boučková a již byla na síni. "Lidičky, pomozte, nebo ji zaškrťí!"

"Vojtíšku, Vojtíšku, proboha, hochu, pamatuj se, pamatuj -" a starý zoufale chytal ruku synovu.

Hošík se na kolébce rozkřičel.

Vojta levicí otce odstrkuje, pravicí ještě držel Karlu v týle.

"Půjdeš nebo nepůjdeš?"

"Nepůjdu!" vyjekla.

Do světničky se vrátil Smrž se ženou.

"Co děláš, člověče!" křičel Smrž.

"Vojtíšku - Vojtíšku -"

Vojta strčil Karlou, až jí hlava bouchla do stěny.

"Nelido jedna nelidná!" houkl, a odstoupiv, vzal otce za ruku a táhl jej za sebou.

"Ať teda táhnou, necity!" hučel již na síni. -

"Lidičky zlatí, teď jste to viděli," ve světničce plačtivě volala panímáma, "já vím, že tuhle Manka pořád nevěřila, co bratříček umí, teď to viděla!"

Smržová stála u kamen všecka ustrašena, Karla ležela a Smrž kolébal, aby děcko utišil.

"Ty má dceruško nebohá, ty má dceruško nebohá, co na tom světě zakoušíš! Kdež bych já si byla pomyslíla, že všecko to mé trápení čeká taky na tebe!" lítostivě naříkala panímáma a Karlu hladila po hlavě. "Tuhle se pojd'te podívat, jaké jí tu vytiskl pazoury! Ale ať si nemyslí, ještě je na světě spravedlnost, Pánbůh takovou nepravost pořád trpět nemůže!"

"To je člověk, to je člověk -" vrtě hlavou, hučel Smrž.

"Věřte mi, že nikdy nic takového neudělal, pomyslit jsem si neuměla," plačíc naříkala Manka a rukama zalomila.

"Jsem ráda, že tu byl pantáta, aspoň viděl, co jeho synáček dovede, pořád ho zastával," pravila stará a oči jí hořely.

"Lidičky, pro Boha a pro všecko na světě vás prosím, nějak to s tím mým bratrem udělejte. Věřte mi, kdybyste na něj šli po dobrém, že všecko udělá, býval jako kuře, a dobře by zas bylo," kvílela Manka.

"Po dobrém - copak jste, osobo, neviděla, jak ji škrtíl, a neslyšela jste, jak hrozil? ,Půjdeš se mnou, nebo jak je Bůh nade mnou -' řval a tiskl, div duši nepustila. Ty má dcero nebohá, ty má dcero nebohá! Bolí tě to, vid'?" A Karlu objímala a hladila.

"Ale jen si pomyslete, jak se po vesnici mluví -"

"Ať se mluví, vždyť lidé taky mají rozum! Nevím, kdo by nám mohl dobře radit, abysme se do chalupy vrátily, vždyť by ji, propánička, zabil! Nesměla bych být její máma, abych ji tam pustila a vzala si to všecko na svědomí!"

"Ale kam to takhle povede," zakvílela Manka a vyšla ze světničky.

Chvíli bylo ticho, jenom kolébadla na houpavé podlaze duněla.

"Švaře," náhle se posadivši, pravila Karla, "zejtra nás dovezete do Jičina, dám to doktorovi, zabíjet se nedám!" Smrž neodpovídal.

"Co je na chalupě moje, to ode mne koupíte, ať je tomu konec!"

Smrž opět mlčel. "Slyšíte, švaře?"

"Inu, dělejte, jak rozumíte," zvolna odvětil, jak by se dusil, a pokrčil rameny.

Stará všechna roztěkána, očima jen hrajíc, stále dceru hladila.

"Ať nás u soudu rozvedou - a bude pokoj!"

Když se Vojta s otcem vrátil domů, čepicí hodil na postel,

usedl a hlavu položil na stůl. Starý přebíhal po světnici, přemýšleje co dělat, ale nevěděl z místa.

Vojta si po chvíli opřel hlavu o pěsti a zrudlýma očima pohleděl na otce.

Starý honem přiklusal ke stolu, a hladě mu vlasy, měkce, polohlasitě jej laskal: "Hochu, hochu, ty milý Vojtíšku, když ty se tak zapomínáš! To je neštěstí, to je velké neštěstí -co my si počnem!"

Vojta se nuceně usmál a scvrklou, promodralou ruku otcovu horoucně sevřel. Kolem zapadlých rtů otcových se rozlil lítostný úsměv.

"Vždyť já ti, hochu, nemám za zlé, nemysli si, ale neměl bys být tak prudký; mlč, já vím, co jsi zkusil a jak ti je, ale podívej se na mne, hochu, vždyť se už sotva belhám, a na maminku si vzpomeň, snad ti to pomůže, a k Bohu volej o pomoc v tom hrozném trápení -"

Vojta hledě slzavýma očima k zemi, stále svíral zaschlou studenou ruku otcovskou.

"No vid' - vid', že se už nezapomeneš?" otec vroucně, mazlivě hovořil.

"Kdyby mě už Pánbůh chránil!" zhluboka vzdychl syn. -

Starý Kaliba potom nadobro zůstal ve velké světnici, bál se, aby syn opět nezdivěl a nerozběhl se ke Smržům.

Také Kukelka zase do Kalibovy chalupy přibíhal, u kamen poseděl, s chutí mutlal svůj posolený krajíc a z malé zelené lahvičky zapíjel.

Oba ti staroši pozorovali a chovali Vojtu jako mazlíčka jedináčka, lichotili se k němu, činili, co mu na očích viděli, a těšili jej, jak jen uměli.

Vojta chodil jako bez ducha; kale nepromluvil, a když promluvil, řekl jedno, dvě slůvka. Byl sehnut, hlavu měl v ramenou, líce zploštělá a vrásčitá, oči zapadlé, kolem rtů stálý mdlý úsměv.

O ženských nemluvili a Nedomlelka také nesměla začínati.

Starý Kaliba teď do kostela nechodil, ale chodil Vojta s Kukelkou. Když se po první z Mlazova vrátili a dědové osaměli, povídal Kukelka: "Mlč už, mlč, brachu, myslím, že

dobře s ním už bude, ruce měl sepaty a modlil se tuze nábožně; na nebožčině hrobě taky si poplakal. To je dobré znamení!"

Kaliba si přihladil šediny k uchu a posvědčoval: "Věř mi, Jozef, to by bylo moje největší štěstí. Ságo, co se u nás děje, mohlo by se číst leda v knihách a ani tam by tomu jeden nevěřil!" -

Vojta konal domácí práce, jako by ho někdo honil; dobytku sloužil, dělal pořádek na komoře, přehazoval obilí, rovnal seno, slámu, mandele, a když řezal řezanku, jen to klepalo, cvakalo a crčelo.

Když se ze světnice někdy zahleděl k Smržovým, otec jej hladil, poklepával mu na rameni a říkal: "Tak, tak, hochu, ani nevíš, jakou radost mi děláš, Pánbůh ti za to jistě dá štěstí, a věř, že se všechno dobře skončí, vždyť ony přece přijdou k sobě."

Ale starci s Nedomlelkou dobře věděli, že stará Boučková běhá pořád jako s keserem, že lítá do Mlazova i do Jičina, že také mladá tam již dvakrát byla; před Vojtou však o tom nemluvili. Jenom jednou povídal mu Kukelka: "Inu, ty ženské žalují, budete mít rovnání, ale povídají ve vsi, že je to už mrzí; jakpak by nemrzelo!"

Když Vojtovi přišla do chalupy první obsílka, zachvěl se jako na mraze a zbledl.

"Prosím tě, hošíčku, prosím tě, všechno bude dobře, jenom pamatuj na Boha, na nebožku maminku a na mne," prosil ho otec.

"Člověk by nevěřil," bědovala Nedomlelka, "vlastního muže takhle pronásleduje a to dítě má prý přece ráda až hrůza!"

Vojta seděl sklíčen u kamen, po těch slovech povznesl hlavu a trochu se usmál.

"To je taky má jediná naděje, že se přece vzpamatuje a dítě jí bude nad matku," svědčil starý.

"A nad Smržovy rady," prudce dodala Nána, "ten je jako drak žene do všeho; když to už i naší Mance jde do hlavy!"

V Kalibově chalupě bylo pak živobyť, jako by tam ležel umírající...

Země byla již utuhlá, na polích a na zahradách ležel sněhový poprašek, větve stromů byly obaleny pavučinátým jíním. Na mdlé, šedé obloze se málokterého dne ukázal jasnější ostrůvek krabatých, mramorovaných obláčků. V stodolách bouchaly cepy, hrčely mlýnky a z vrat se do vsi kouřily celé oblaky jemného, šedého prachu, který moučně voněl, ale nutil ke kašli.

V této smutné, mlhavé době vycházeli z Kalibovy chalupy jednou Vojta s otcem, po druhé sám, po třetí Nána s Ku-kekou a studenými rány, kdy každý strom i stvol svítil vlhkým, lesklým jíním, putovali k Jičinu, odkud se vracívali až večer.

Také ze sousedstva tam už byli voláni. Dne čtvrtého prosince, ještě za tmy, se tam vydali Vojta, starý Kaliba a Kukelka.

Toho dne se konalo závěrečné líčení.

Krajský soud uváživ dosavadní zachovalost obžalovaného Vojtěcha Kaliby, jakož i to, že se ke všemu přiznal a projevil lítost, vyměřil mu trest čtyřnedělního vězení, spojeného se dvěma posty, a k náhradě útrat.

Vojta se přitom zatřásl, zbledl, ale potom ohlásil, že hned nastupuje trest.

"Kriste Ježíši, Kriste Ježíši, můj synu, co se to s tebou stalo!" vycházej ze soudní budovy bolestně bědoval starý. Nebýti Kukelky, byl by se stěží dostal do Ostružína. Celou cestu se mu nohy jen pletly a ulehl, sotva přišel do chalupy.

Když večer s Kukelkou o celém neštěstí vyprávěli, přihnaly se do stavení Boučková s dcerou. Stará měla na zádech ranec peřin, mladá dítě na ruce.

"Dobřej večír dej Pánbůh!" zhurta pozdravila Boučková, ale nečekajíc odpovědi, hned pokračovala: "Tak, pantáto, odeberte se do svého, tady zas ty čtyry neděle budeme my, snad nám neupřete, že tady máme právo."

Kalibu roztrásla zima.

"Půjdu, půjdu," pravil měkce a lezl z postele, "byl jsem tu jenom se synem."

Když se chtěl postavit, nohy se mu v kolenou prohnuly a padl na pelest.

Kukelka pomáhaje mu vstáti, rozkřikl se: "Vy ženská, kdybych neměl už před hrobem, jak je Pánbůh nade mnou, teď byste tu takhle nestála. Ale tak si myslím, že jste plemeno, se kterým je hanba mluvit!"

"I nekažte a dělejte, snad nemyslíte, že se budeme s vámi vadit, vždyť snad je tuhle dcera ve svém!"

"Inu je, je - vždyť vy tomu rozumíte," a Kukelka se sípavě zasmál.

Když byl Kaliba trochu oblečen, sebrali ostatní šaty, a vedouce se, mlčky vyšli...

"Až tě švagr Smrž vyplatí, půjdeme do Vidovic, ale teď bysme leda bláznily, abysme někde platily, když jsi tady paní," rozsvěcujíc rozkládala panímáma. "No, není to tady přece jenom lepší nežli tam v tom koutku? Kadlíčka si zatím polož na postel a ještě ti tam skočím pro kolíbku."

Když chvátala po záspi, okénkem ve výminku zabliklo žluté světlo. Od jara tam zas po prvé rozsvěceli...

V pondělí před Štědrým dnem ležel v separaci číslo páté krajské věznice jičínské na pryčnách Vojta Kaliba. Ležel na hřbetě, ruce měl pod hlavou a nohy v kolenou skrčeny.

Zamříženým oknem z vysoka šlehala červenavá zář a na hrbolaté podlaze tvořila narudlý trojúhelník, temnějšími čárkami mřížkovaný. Vojta se pomalu obracel a maně pozoroval narudlý obrazec i světelný šleh, plný svítícího pestrobarevného prachu, jenž se od okna k podlaze ve vzduchu tetelil.

Byl sám; spoluobyvatel pětky, žandovský ponocný Karban, hned po poledni musil do města po práci. Kaliba měl dnes pokoj.

Patřiv chvíli do světla, náhle se opět obrátil na hřbet a mdlé oči se zahleděly na šedé, drsné nohavice a na hrubé boty.

Hlavu měl pořád jako nabitou, již kolik neděl kloudně mysliti nemohl; začal - začal - ale náhle se pod lebku přivalil divný zmatek a ta tam byla myšlenková nit. Jako by

byl do čela dostal prudkou ránu, tak měl hlavu strnulou a plnou hukotu. Hleděl na nohavice a oči mu utkvěly na spáleném místečku.

"Kdopak tohle spálil?" napadlo ho.

"Vždyť ty kalhoty nosil dříve jiný -" byla druhá myšlenka, "někdo jiný, kdopak ví, kolik jich tu bylo a kolik jich ještě bude."

Chlad mu přešel po zádech. Rychle smýkl nohama a postavil se.

Shrben, prostovlasý, oblečen v plátěnou košili, za níž měl na prsou zastrčenu pravici, v šedé kalhoty, obut, přešel celou, hřbet přitiskl k železným kamnům a opět se zahleděl k oknu.

U nažloutlých stěn stály proti sobě dvě nízké pryčny, po stranách okna dole při zdi nebarvené stolce se zásuvkami a židle u nich; u dveří byla almárka jen ohoblovaná a u lůžek věšáky.

Vojta si chvíli nahříval hřbet, pak se vrátil k loži a s věšáku sundal krátkou soukennou kazajku, již však nemohl dopnouti.

"Ještě jsem nedorostl - ještě ne -" proletělo mu hlavou a rty se usmály.

Na věži kostela sv. Ignáce byly dvě s poledne.

Postavil se proti oknu, takže světelný pruh se mu rozlil po hlavě i po prsou, a zahleděl se vzhůru.

Celé okno bylo v rudé záplavě a všeska obloha, již bylo viděti, samá rozžhavená měď, čím výše tím světlejší, místy poněkud do fialova, jinde až zlatě žlutá, tu hladká, tam rozrytá jako rybníčný břeh a zase načechraná a rozkadeřená jako hladina za prudkého větru, jako sněhová krajina po bouři...

Na chodbě z dálky zaduněly kroky, zachřestily klíče, zaskřípal a zařezal zámek, buchly závory.

Vojta stále patřil do toho zkrvavělého a žhavě osvětleného nebe; nedbal, že kroky již zaduněly v mezidveří, že bylo slyšeti, jak skleněná tabulka ve vnitřních dveřích klapla. Teprve když se otevřely, rychleji se otočil, zachvěl se a vydechl: "Náno!"

"Pozdrav nás Pánbůh, bratříčku nešťastný!" volala Nána, a chytivši Vojtu za ruku, zahleděla se mu na hlavu.

Prudce zavzlykala - dojala ji ostříhaná, jindy tak huňatá hlava a vpadlé tváře bratrovy.

Chvilku stáli mlčky. Nána si rovnala šedou loktušku a přešlapovala, Vojta hleděl k zemi.

Náhle ho chytila kolem krku a bolestně zvolala: "Hochu, tatínek nám umírá!"

Vojta se zatřásl, zdlouha vydychl, čelo mu zkrabatělo a vyjeven se zadíval na sestru.

"Nelekej se, ale nevím, nevím, jestli ho ještě zastihnu. Po tom soudě se už nevzpamatoval, šlo to hůř a hůř. Z chalupy ho vyhnaly ještě ten den, musel do svého -"

"Kdo ho vyhnal?" křikl a chytil sestru za rámě.

Podívala se naň udivena.

"Kdo - stará s mladou, přihnaly se jako divé a musel ze světnice. Chtěla jsem, aby šel zas k nám, ale nechtěl, teď že už ze svého nepůjde."

Vojta usedl na lůžko a shrben zíral do podlahy.

Starý, obtloustlý dozorce stál u kamen a jako prve Vojta tupě hleděl do okna, jež se lesklo červení.

"Tatínek tuze po tobě volá, proto jsem se vydala. Poslední pořízení už udělal, všechno aby se rozdělilo na tři díly, tobě, nám a Smržovým dětem. Smrž mu nesmí do stavení, ale děti přece dostaly díl. Tatínek pořád říkal: ‚Tot’ víte, že bych nejraději všechno dal Vojtovi, ságo, tolik zkusil, ale jsou to taky dceřiny děti, nechci, aby mi nebožka vyčítala.‘"

Nána se trochu zamlčela a patřila na bratra; ale ten nepromluvil.

"Dnes jsem už musela běžet, tatínek pořád po tobě vzdychal a Kukulka mě taky posílal; stavila jsem se v kanceláři, jestli bys nemohl domů, ale nepořídila jsem."

"To vás mohlo hned napadnout, zákony jsou zákony," chladně řekl dozorce a zatáhl si bílý knír.

"Inu, zákony, ale tamhle člověk umírá," odvětila.

Když Vojta nemluvil, sedla na židli, a rozhlížejíc se jizbou, ptala se: "Kdopak tamhle spí?"

"Žandovský ponocný Karban," klidně odpověděl dozorce. "Ten je tu pro Čermáka - jen pro Čermáka. Tak to je, kouska rozumu nemají! Měl Čermáka už kolik roků a měl

ho tuze rád. Najednou mu ho zakousla kočka vedle z baráku. ‚Kozu bych byl radši ztratil,' říkává Karban, ‚ale o toho Čermáka jsem neměl přijít.' Jakživ byl se sousedem na dobré noze, ale teď byl konec. Nejdřív zabil tu kočku, pak si nadávali a jednou ho při takové schůzce praštil pařízkem. Rozbil mu hlavu, a proto je tu. Všecko pro Čermáka, ale měl ho tuze rád!" Dozorce při té řeči pořád hleděl do okna a povídal to jako sobě. Ke konci se rozesmál, až se mu šedivá hlava třásla a dlouhé, bílé kníry se rozhoupaly. Zas bylo ticho.

"Tak jsou doma - a co dělají?" nenadále se zeptal Vojta a zapadlé oči se zahleděly na sestru.

"Ó, bože, tam je hospodářství," prudce odpověděla, "vždyť jsem taky proto přiběhla, nemůžeme se už na to dívat. Kriste Ježíši, kdyby to nebožka maminka viděla! No, teď jsou paní, teď mají, co chtěly. Ó, já jsem to tatínkovi říkávala, že tě dostaly, ale tenkrát nevěřil, teď sám viděl!"

Vojta na ni hleděl zamračen.

"I vždyť jsem tomu rozuměla! Sotva jsi tam přišel, Kadla tě chytla a pomyslí si: „Teď ho už nepustím!“ A povedlo se jí, protože jsi člověk, který takové chytráčky nezná!"

Vojtovy tváře zaplanuly; hlavou mu prolétla vzpomínka na první návštěvy ve Vidovicích a všechno se v něm zas roztrásl.

"Vid', že mám pravdu?" řekla s výčitkou a trpce i zlostně se usmála.

Neodpověděl, ale na ramenou mu viděla, že dýchá rychle. Podívala se na strážníka a mlčky zakývala.

"Mladou není kale vidět, sedí doma, ale stará přes tu chvíli někam letí jako splašená. Hochu, co budeš dělat! Nežli se vrátíš, bude půda prázdná, rozprodají, co můžou. Je to hrůza, co dělají!"

Vojta snad ani neposlouchal.

"Běžela jsem k představenému, aby tomu zabránil a nedopustil takovou nepravost, ale krčí se, že nemůže nic dělat, že je mladá taky ve svém a ty že nic neříkáš. Taková ženská má proti pořádnému člověku všude zastání. A mnoho lidí má na své straně; co prý zkusí a že je nadosmrti nešťastná. I vždyť tomu rozumím. Je to všechno proti mně, jenom se

smějou. Smrž je v chalupě pečený vařený, všechno tam vede jako hospodář. Kdyby nebyl takový protiva a Kadla světačka, člověk by si zrovna mohl něco pomyslit."

Po poslední větě se Vojta zasmál a broukl: "Jdi, blázne!"

"Inu, vždyť to povídám, toť vím, že dělá všechno jen pro mamon. Nám už teď po vesnici nadává, že tatínek odkázal ten díl dětem a ne zrovna jemu. Co budeš dělat, Vojtíšku, co budeš dělat?"

"Co bych dělal?" odpověděl trpce a mávl dlaní.

"Celou chalupu ti roznesou! Měl bys tady s těmi pány promluvit, aby tomu nějak zabránili!"

"Až přijdu domů, uvidím; na Nový rok vyjdu, už to nějak uteče."

"Ach, bože, jsi ty člověk, snad nemyslíš, že tě dočkají? Pak je budeš moci shánět!" "Kraj světa nebudou."

"Víš, ani jsem ti říci nechtěla, co se mluví, ale když takhle rozprávíš, povím ti to. Povídala stará Hloušková, že povídal Smrž, že se panímáma měla pronést, že mladá už zakročila, aby vás ouřady rozvedly."

"Copak to na světě jde? Co kněz spojil, svět nerozdvojí!" zrovna divě vykřikl Vojta.

"Jde prý to dobře, vdávat a ženit se sic jeden ani druhý nesmí, ale všechno se rozdělí!"

Vojta povstal a těžce přešel jizbou. Náhle se sípavě zasmál: "Všecko se rozdělí, a jakpak - když to nejde?"

"Proč by nešlo?"

"Kadlíčka rozdělít nemůžou!" a vítězně pohleděl na sestru. "Já ho nedám a Kadla bez něho taky nebude, bojí se o něj už teď, jakpak teprv potom. Proto to nejde!" dětinsky se směje, přecházel.

"Jen se směj," podrážděně ho kárala, "děláš, jako bys je neznal; ty mají všecko dobře připraveno, a když budou chtít, půjde to, nějakou kličku si vždycky najdou. Smrž už něco vymyslí, uhlídáš, půl chalupy mu stojí za to, protože ví, že mu druhá půlka taky neuteče."

"I vždyť jsem ještě neumřel."

"Neumřel, ale co budeš dělat s půlkou?"

"Ještě jí neprodala!"

"Nevím, nevím, hochu, ale myslím, že už je jeho, nadarmo by do Mlazova a do Paky neběhali!"

"I nevěřím tomu!" rozhodně odvětil. "Kdyby tu nebyl Kadlíček, snad by to panímáma dokázala, dělala jako vzteklá, ale Kadla se tak nezapomene, aby vlastní dítě o všecko okradla. Co by z toho měla? Sám přednosta panímámě povídal, že se mezi nás nemá plést, že by snad byl pokoj."

"A snad jsi si nevšiml, jak se přitom zašklebila; copak je jí po tom, co kdo povídá, i kdyby to byl sám přednosta. Ty mají svou palici, uhlídáš, že půjdou obě."

"Vrátily by se zas, teď u Smržů taky dlouho nevydržely."

"Svět takového člověka neviděl! Jako psa ho honily, okrádaly ho, k soudům ho vedly a ještě, ještě jim věří! Copak jsi, člověče, ten soud prospal? Copak jsi neslyšel, jak ti panímáma sypala, že jsi se opíjel, že jsi kruťák, před kterým nebyly jisty životem?"

"Ale Kadla skoro mlčela!"

"Mlčela - proč by nemlčela? Dělala jako svatá, jen se s tím dítětem mazlila, aby páni myslili, kdovíjaká že není. A potřebovala něco říkat, když jsi se hned ke všemu přiznával a ještě po všem div jsi se pro ně nedal do pláče? Chtěli jsme ti s tatínkem a s Kukelkou pomoci, proto jsem pánům řekla, jaké jsou jedna i druhá, ale co to už bylo platno?"

Vojta stál shrben a zamyšlen patřil k zemi. Nána hledíc hořce, čekala, co řekne. Náhle pohodila hlavou, usmála se, a sáhnuvši do kapsy spodní kanafasky, podávala bratrovi tři notné povidlové koláče.

"Na, jez, byla bych málem zapomněla. Pekli jsme, ale je to jen po sprostou, vaše by je udělaly jináč!"

Vojta se usmál.

"Pánbůh ti zaplať, schovám si je k večeři!" a vzav koláče, šel k almárce a zavřel je do svého oddělení. Potom zdlouha přecházel.

"Nono, já budu muset jít, přijdu domů za noci," vstávajíc, pravila sestra.

"Kdyby tatíček nebeský dal, abych tatínka našla lepšího, 156

ale pochybuju. Mně se zdá, bratříčku, že se víckrát neuvidíte!"

Vojta opět usedl na postel, sklonil hlavu i hřbet a ruce sepjál v klíně.

"Hochu, ten tě má rád, jakživa jsem to neviděla; pořád jen Vojta a Vojta!"

Z Vojtových očí vyhrkly slzy. Povstal, zalomil rukama a zasténal: "A nesmím tam! Proč jen, proč mi to udělaly, vždyť jsem jim tak zle nedělal!" a pěstí si zabuchal do čela.

"Proč - ptá se proč," a Nána se sípavě zasmála, "protože jsou chytračky, na nic nedbají, jen když se mají dobře. Umořily vlastního tátu a pak přišly na nás!"

Postavil se před okénko a zadíval se vzhůru.

"Ty, Náno," spustil po chvíli, "z Vidovic tam nikdo nechodí?"

"Bodejť by chodil, snad nemyslíš, že by tam od Konopáčů směli vkročit? S těmi bandorami to u soudu projela, jak by jí směl na oči? Nadělal jí zas outrat, proto potřebuje a prodává, co může. Vojtíšku, Vojtíšku, ty nemáš kouska rozumu!"

"Tak od Konopáčů tam nechodí nikdo - a jakpak jiné přátelstvo?" ptal se plaše a pohleděl na sestru. Zahleděla se naň zkoumavě.

"Inu, abych ti řekla, já je nehlídám, nevím, kdo tam chodí nebo nechodí, ale myslím, že panímáma na přátelstva nedrží, že si nikoho do chalupy nenasadí. Jenom Smrž, ten je tam skoro pořád!"

Vojta přecházeje, poslouchal zdánlivě lhostejně.

"I měly tam ve Vidovicích tuze dobré přátele, nějaké Ra-chotovy, napadlo mě, jestli ti tam neběhají," pravil dušeným, třaslavým hlasem a zastavil se.

"O nikom jsem neslyšela."

"Holka, ty nevíš, jak to už počítám," náhle zvolal vesele a živě, "na hošíčka se tolik těším -" ale při posledních slovech měl hlavu opět skloněnu a mluvil temně a smutně.

Nedomlelka jen teskně zavrtěla hlavou.

"No, nic platno, bratříčku, teď už musím, totě lán cesty. Tak co vzkážeš tatínkovi?" po chvílce řekla místo odpovědi.

Ňadra Vojtova se roztřásla a z hrdla mu vyletěl prudký pláč.

"Co mu vzkáží - že ho nastokrát pozdravuju, aby se na mě nehněval a aby nám ho Pánbůh ještě zachoval!" houkavě a přerývavě odpovídal.

"Nevím, nevím - Pánbůh tě opatruj, už si tu nestejskej a na Nový rok tě budeme čekat. No mlč, neplač - tak spánembohem!" a políbivši jej na ústa, pohladila ho po tváři, a oči majíc také plny slz, odcházela za dozorcem.

Vnitřní dveře zabouchly, zachřestily klíče - kroky tichly a zmlkaly ...

Vojta ještě stál uprostřed jizby; po tváři se mu leskly slzy a řasy jich byly plny.

Chytil se za čelo, ohnul se v kříži a zhluboka, těžce a bolestně zavzdychl:

"Proč - proč mi tohle všechno udělaly!"

Stál tak chvíli a tiše plakal. Utřev si rukávem oči, zahleděl se do okénka. Jasná, svěží červeň načechráných, řebříčkovitých, pilovitých i vlnitých obláčků potemněla, zřialověla, zešedala, jenom na krajích zůstávaly ohnivé pruhy žhavé lemovky...

Ulehnuv na lůžko, hlavu zaryl do podušky.

"Co jsem jen udělal, že tolik trápení na mne jde, jedno za druhým!" letělo mu hlavou. "Měl jsem ji rád - všechno bych byl dělal, a nic platno! Sám jsem v kriminále, a tatínek - kdybych radši byl na jeho místě -" Zarýval hlavu do podhlavnice a těžce sténal. "Kristus Pán sám ví, jak to bude dál, co se mnou ještě chtějí dělat, jak mě budou mučit; tatínka snad už umučily - toť jsou rány na něho, na starého -"

Vzpomínky na doby od té chvíle, kdy Karlu po prvé spatřil, ploužily se mu hlavou a rty mezi ně šeptaly kusy otčenášů a zdrávasů.

Ležel tak dlouho.

Stmívalo se. Zardělé i fialové obláčky, jež tvořily obzor vysokého okénka, proměnily se už v popel jemně narudlý.

Šera přibývalo; světlý pruh, táhnoucí se z okna do separace, byl již jen jako hustá, temná mlha.

"Jsem už jako blázen, hotový blázen -" a Vojta vyhoupnuv se z lože, opět přecházel šerou jizbou. Hlavu měl opět jako nabitou, jako by byl do ní dostal těžkou ránu. Po chvíli klekl před lůžkem, hlavu vložil do dlaní a chtěl se modlit. -

V separaci byla už tma, když se žandovský ponocný Karban vrátil z práce. Byl vysoký, silný, ale malé, černé, ostříhané hlavy, z níž svítila žhavá očka.

"Tak jste tu měl sestru?" ptal se, přistoupiv k pryčně, na níž Vojta už ležel.

"Byla tu," odpověděl mdlým a kalným hlasem.

"Snad nepláčete? Jistě jste zas něco zvěděl o těch ženských."

Vojta usedl.

"Tatínek nám prý umírá," zavzlykal a rozplakal se nahlas. "Tatínek - no, dorazily ho, chuděru!" "Co já si tam, Karbane, počnu -" "No, no - dá Pánbůh -"

"Ale to byste nevěřil, že moje i s panímámou jsou zas u nás v chalupě," náhle veseleji zvolal Vojta a povstal.

Karban udiven ze strany naň pohleděl, ale nepromluvil.

Vojta došel k almárce, vyndal koláče, a podáváje je Karbanovi, pravil: "Nate, jezte se mnou!"

"I zaplať Pánbůh, pane, ty pojedou! Měl jsem dnes pod sekerou pařezy jako ze železa, k tomu zima jen štípala - ale vy nejíte?"

"Už jsem jedl," odpověděl Vojta a opět se natáhl.

"Snad nebudete už spát?"

"Ba nebudu, brachu, nebudu -" a dál už nemluvili. Setmělo se.

Karban dojedl koláče, a jda si do almárky pro zbytek chleba, tiše si prozpěvoval:

"Kumburskej zámeček vršku kulatýho; dostal jsem koníčka pěknýho vranýho.

Trubači troubili, podkůvky klapaly: jičínský panenky ty pro nás plakaly..."

Když Nána v noci přichvátala do vejměnku, jeho obyvatel, už oblečen do svátečního, ležel natažen na lavici; ruce měl na prsou zkříženy a v hlavách mu hořela lampička.

Kukelka skrčen seděl za stolem.

"Vítám vás - po poledni skonál - povídal si, že už Vojtu neuvidí," vyprávěl. Prvá slova začal hlasem obyčejným, potom sípal a na konci už plačtivě houkal.

"Prosila jsem, ale nadarmo," odpověděla Nána, a vzlykajíc, křížovala otce na čele, na ústech i na prsou. "Chudáček -je jako živý -" a zaplakala.

"Tak teď jsem tu nadobro sám!" zakvílel Kukelka a zas tak bolně zahoukal.

"Bože, Bože - tatíčku nebeský, co jsi na nás dopustil!" vzlykala Nána.

Ve světničce, osvětlené jenom malou lampičkou u mrtvého, bylo silné šero a ticho, jenom staré hodiny rychle cvakaly a chvílemi hrkavě zarachotily.

Nedomlelka klečela u otce a tiše se modlila.

"Tak Co Vojta?" po chvíli se ptal Kukelka.

"I ani se neptejte, pantáto," odpověděla povstávajíc a mrtvolu přikryla prostěradlem, "když zvěděl, jak je s tatínkem, chytlo ho to u srdce, ale když jsem se mu zmínila, že jsou Boučkovy v chalupě, zrovna se zas celý vzpamatoval -" a dále vypravovala, o čem s Vojtou hovořili.

"Dobrák k nenalezení! Ten zapláče, až zví!" vzdychl stařec, když dopovídala.

"Půjdeme, pantáto, půjdeme?" a pohleděvši na lavici, vzdychla: "Chudáčku, tatínku můj!"

"Půjdeme. Tak ti tu, brachu, dej Pánbůh dobrou noc!" šepal Kukulka, a pokřizovav mrtvého přítele, zhasil.

Klapka ťukla, dveře do síně zarachotily, zámek venku zaskřípal a kroky tichly.

V oknech chalupy byla také černá tma. Ženské se tam bály a šly na noc ke Smržům.

Starý Kaliba spal v celém svém hospodářství sám a sám . . .

Na svatého Silvestra ve čtyři hodiny odpoledne se otevřely dveře separace číslo páté a šedovlasý dozorce s úřední čepicí na hlavě vešel.

Vojta i Karban seděli proti sobě a povídali si.

"Tak, Kalibo, seberte se a půjdete domů," v koutcích maje úsměv, povídal staroch a zatáhl si dlouhý, bílý knír.

Vojta se postavil rovnýma nohama a široce otevřel oči.

"No, nedívejte se a pojd'te, abyste nemusel samou tmou!"

"Kamaráde, kamaráde, co já si tady ještě čtrnáct dní počnu," zabědoval Karban a hnědé, vrásčité tváře se mu trpce stáhly.

"I mlčte, dostanete ještě dnes druhého, ve dvojce jsou tři a nedělají tuze dobrotu. Pojd'te, pojd'te, ať to máme v pořádku, už na to čekáme!"

Vojta se rozhlížel jizbou -

"Já myslil až ráno -" vzdychl a oči měl plny smutku. "I buďte rád! No, no, snad se nerozpláčete?" zachechtal se dozorce.

"Tak spánembohem a vzpomeňte si někdy na mne," loučil se Karban a rukávem si utíral oči. Kaliba mu sevřel ruku.

"I ani nevím, co se bude dít a co budu dělat -"

"Jen se pamatujte, kdyby čekala nějaká mrzutost - jsou

to jen čermáci!" důrazně ho napomínal Karban a za ruku jej

vedl ke dveřím. Vojta tupě vyšel.

"Tak ještě do kanceláře," volal dozorce, zamykaje. -Bylo již po páté hodině, když se za Vojtou Kalibou vrata trestnice zavřela. Chvěje se, stál na náměstí.

Ohrnul límec zimníku, narazil klobouk a vykročil.

Bylo již hodně šero; v mlhavém zimním vzduchu se tu

a tam rozlévalo žluté světlo petrolejových luceren a také okna domů zářila do náměstí.

Na podsíních bylo ještě plno šumu, dupotu i veselého smíchu.

Po obloze táhly popelavé a světošedé mraky, mezi nimiž prokmitaly prvé drobné hvězdy. Bylo notně sněhu, v němž se temněly vytlapané cesty a stezky na kost utuhlé.

Vojta byl jako zmámen; nohy se mu v kolenou chvěly, tlupal těžce, až se motal.

"No, no, vy jste brzy namočil!" smál se za ním vyčouhlý výrostek a od kašny přiletěl chechtot dvou štěbetajících služek.

Vojta ani se neohlédnuv, přidal do kroku, ale sněhem a po hrbolatém kamení plném zmrazků šlo to bídne.

"Ó je, ó jé! Ten půlnoci nedočká!" chechtal se za ním výrostek.

Přebrouzdav náměstí a prošed černou branou, na Valdic-kém předměstí umínil v kroku. Šel skloněn a ruce měl v kapsách burnusu.

Za čtvrt hodiny byl na širé, bílé rovině, již přesekávala rozjezděná silnice, vroubená starými osněženými jabloněmi. Ležící sníh prosvěcoval temno. Ve vzduchu slabě svištěl studený, vlezlý van, jímž crnčely telegrafní dráty a hučely tyče. Na širých ladách bylo šeré mrtvo, v dále ve tmě kmitala světélka, vlevo až z Kartouz, napravo z Moravčic. Poslední trochy suchého listí na stromech zaševalily, zapraskaly.

Vojtovou hlavou táhla vzpomínka na podzimní ráno, plné studených mlh, kdy jako hošek, zabalen do starého tatínkova kožichu, vyhlížel z vozu a mermomocí chtěl proniknouti ty mlhy a viděti Jičín. Bylo to v pondělí a vezli na trh pšenici. Stromy byly obaleny jíním, jehož dlouhé vlasy se houpaly a třásly na holých větvích. Huňatý kůň byl na hřbetě jíním šedivý, ale z boků a z tlamy se mu kouřilo. Vedle koně si vykračoval nebožtík starý Kosák s tatínkem. - V té chvíli Vojta ani nevzpomněl, že také tatínek je zahrabán ...

Ticho daleké krajiny, jednotvárný dupot po zmrazcích tvrdé silnice brzy ty vzpomínky z dětských let vypudily.

Prošed malou dědinou, ze silnice zahrnul na stezku do rovinatých lánů.

U černé obory se ozval vraní krákot a krátký štěhot sojčín; ale hned ztichlo všecko.

Vojta šel tupě, pohyboval se jako starý stroj - myslil, nemyslíl.

Jen chvílemi mu kusy myšlenek prolétaly zatemnělou myslí. Bylo mu jako člověku, který se již již chystá usnouti.

Vyšed na malé návrší a vida v dolíku planoucí světla, vzpomněl si, že je poslední den v roce. V téže chvíli se viděl v osvětleném mlazovském kostele. Na oltáři planulo po šesti svících na každé straně svatostánku, svíčky zářily též na skleněném lustru, jehož třpytné ozdoby byly plny plamenů.

Kostel byl nabit lidem, lavice namačkány. On, Vojta, klečel právě na okraji lavice a vedle něho maminka. V sepjatých rukou, položených na lavici, černaly se jí články růžence; staré líce vyhlíželo z hnědého, květovaného salupu a úzké rty se tiše modlily. Z kazatelny zněl hlas šedivého faráře, jenž vyzýval k modlitbě za všechny toho roku v Pánu zesnulé kolaturníky, jež potom jmenoval. Vojta ve své vzpomínce dobře slyšel, že kněz ke konci jmenoval také Annu Kalibovou, ale nenapadlo mu, že to tenkrát nebylo možno, protože maminka byla ještě živa. V chrámě zašuměl šepot shromážděných, jenž se po slovech knězových "jako v nebi tak i na zemi" změnil v hlasitou, jednohlasnou modlitbu. Vzduchem se rozvlnily mlhové oblaky, stoupaly výš a výše a svíčky planuly mdle, prskaly a rozlévaly žlutou zář...

Vojta těžce krácel po pláni a ta jednohlasná, jednotvárná modlitba hlasů dětských, ženských i mužských zněla mu hlavou, v níž se obraz opět měnil. Viděl, jak v síni jejich rodné chalupy stojí rakev, v níž jest zamčena stará matka. Svíce jí hoří v hlavách, kolem stojí ženy a děti, kněz má sepjaté ruce a lid v síni i na dvoře odříkává modlitbu za zesnulou. Jednohlasný, smutný otčenáš zní - doznívá - -

"Lehké odpočinutí dejž jí, ó Pane -"

"A světlo věčné ať jí svítí -"

"Ať odpočívá v svatém pokoji -"

"Amen."

Po vozové cestě došel k lesu a vstoupil v jeho hlubiny. Tu pod stromy byla zas větší tma, Vojtova noha přes tu chvíli

narážela do vyčouhlých tvrdých kořenů, jež prorážely černou, hrbolatou stezku vedle rozjeté cesty lesní.

Koruny starých smrků, borovic a jedlí byly spojeny jedinkou střechou z jíní a z chuchvalců sněhových. Smrčky na pasekách stály jako lesní mužiči, jimž na zádech visí bílé, huňaté pláštíky rozvlněných okrajů. Kolem cesty byla šerá noc, v ní plno sněhového běla, ale dále do lesa černá tma, z níž syčel jenom jemný, tajemný dech.

Vojtovy nohy zvolna tlapaly na tvrdou půdu, hůl duněla na kořenech, jež buchaly a prskaly, vrzala a skřípala na ostrém kamení a pohroužela se do mechu. Zvučelo to, rozléhalo se a zmlkalo v temnu.

Vojtovu duchu se objevil nový obraz...

Opět byl v kostele.

Svíce planou na oltáři, jenž se leskne zlatem; dva vznášející se andělé velikýma očima hledí na ženicha a na nevěstu, jež klečí na prvním stupni. Je to Vojta s Karlou.

"Berete si ho z dobré vůle nebo z přinucení?" táže se bělovlasý kněz, jehož pluviál je pln roztřepených zlatých nitek.

"Z dobré vůle," hlasitě odpovídá Karla.

Vojta se na ni ze strany dívá a vidí plnou, ruměnou její tvář, hladké čelo, dvě velké oči.

A Karla po knězi jasně i určitě odřikává:

"Slibuju vám - věrnost a lásku manželskou - a chci s vámi - všechno dobré - i zlé - i protivné - snášeti - a trpěti. K tomu mi dopomáhej Bůh otec - Bůh syn - i Duch svatý. Amen."

Vojta se při těch slovech narovnával a zdívené oči se rozhlížely tmavým lesem. Ačkoliv byl unaven, zpocen, ještě přidal do kroku. Mlhovité páry se mu ploužily kolem hlavy.

Vyrazil z lesa, sběhl s kopečka, prošel dolíkem, v němž hrkala bujná stružka, jenom po krajích zamrzlá křaplavým ledovím.

"Proč to říkala? Co se to s ní potom stalo - co jsem jí udělal?" proudivo mu lebkou.

Vpravo, na vzdálené, neviditelné věži zadunělo osm a hlaholivé rány se rozlehly krajem.

Nebe bylo tmavé, bílé pláně se ztrácely v šeru, v temnu, v černi. V dědině nalevo od cesty štěkali a vyli poplašení hafani. Bylo slyšeti buchot dveří, i lidský hlas se ozval.

Vojta spěchal, aby opět byl v tichu.

Všecky bolestné vzpomínky, jež ho v posledních dobách mučily, rdousily, které tak často rozbíral, znova se mu proháněly hlavou.

"Proč - proč ti to udělala?"

Zaťaté prsty se zarývaly do dlaní, srdce klokotalo, že hrdlo sotva sípalo. Vojta cítil někoho vedle sebe - měkká ruka se mu ovíjela kolem hrdla.

"Proč jsi mě chtěla?" drtil mezi zuby a rozpálen uháněl do vršku.

"Kriste Ježíši, Kriste Ježíši, kdy tomu bude konec!" vzdychal unaven.

Stál na posledním návrší.

Již viděl kmitající se bludice ozářených ostružínských oken. Kolem dokola se všechno běhalo. Návrší, jež jako věnec lemují dolík, nebylo viděti, ztratila se ve tmě. Vojta šel zdlouhavěji a každou chvíli postál. "Budou doma? Co dělají?"

Sklopýtal s vršku a blížil se k mlýnu pod borovinkou.

Středem zamrzlého, sněhem posypaného rybníka se leskl tekutý pruh, jenž se vlnil přímo k náhonu. Ze mlýna zněl jednotvárný klepot a voda pod okenicí crčela ...

A zase nalevo i napravo byla bílá pole, jež se ztrácela v černé dáli.

"Co tam? Co tam budu dělat?" dunělo Vojtovou hlavou. Jednotvárný buchot mlýnských strojů slábl - zmlkal - -"Jestli mne čekají!"

A při té otázce jej prochvívala mrazivá bázeň.

Loudavým krokem zašel na sněhovou hladinu pole; sníh boře se, chrupal mu pod těžkýma nohama. Hlava Vojtova opět byla tupá, jako by v ní byla rána do čela ještě duněla ...

Byl tak unaven, že se sotva táhl. Lákalo jej, aby již neudělal ani kroku, aby raději padl tady na sníh. Zrovna cítil, jak lehce by klesl do měkka a pěkně si odpočinul.

Ale hrabal se dále kolem zapadaných zahrad. Ochumelené stromy stály jako duchové. Ve vsi zaštěkal pes, jiní se přidali a již celá obec byla plna hařů a vytí. Vojta stál za svojí chalupou ..

Tu je stodola - tam se probělavá stěna tatínkova vejměnku ...

Ramenem se opřel o kmen staré jabloně a jen jen že se neskulil do sněhu. Byl tak zmořen, udýchán, rozlítostněn...

Hlavou mu proběhlo několik obrazů: Jak se tatínek vleče z chalupy - jak umírá - jak jej z vejměnku vynášejí.

Ten vejměnek je tak smutný, tmavý - a na druhé straně ve stavení bude beztoho taky tak.

Popošel až ke stodole - a zatřásl se. Div že divoce nevykřikl.

Z oken padaly na zásep žluté pruhy světla. "Jsou tady - jsou - čekají!" Srdce se mu roztráslou touhou ...

Rychleji přešel dvorek - opřel se o starou jabloň, jež se skláněla ke střeše nad světnicí a jako na přivítanou sypala naň chumelici bílého kvítí sněhového.

Vystoupiv na špičky, tělo naklonil vpřed a zíral do světnice. Chvilku se mu před očima všecko barevně mátlo.

Aj - na lavici pod oknem do návsi sedí panímáma a směje se - řehtavě se směje a oči jí svítí.

Krok stačil a Vojta stál u samé stěny.

Světlo petrolejovky žlutě pronikalo okenní tabulky, zrosené velikými kapkami, jež se po dolejších krajích už proměnily v bílé zmrzlé květy.

Vojta pátral - pátral - -

Na okamžik zahlédl Karlu - něco hovořila, ale ne k panímámě - -

Ještě někdo tam byl.

Skrčil se, hlavu přiklonil skoro až k rámu a oči div mu z důlků nevyletěly.

"I nechod' už dnes, leda bys bláznil - počkej tady do rána, pak půjdem všickni najednou - toť víš, že ho nedočkáme. Do Hradce můžeš zejtra odpoledne -" svým křaplavým, tahavým hlasem volala panímáma.

"Komu to povídá - kdo tam je?" a mráz ho sevřel.

Vystlaná postel mu překážela, takže do levé části světnice dobře neviděl. Plížil se k druhému oknu.

Teď sevřel pěsti - nohy se mu prohnuly, tělo se skrčilo a z hrdla vyletěl dušený chrapot.

Karla seděla na židli u stolu a smála se - hlasitěji a hlasitěji - vesele, vesele, jaktěživ ji tak neviděl a neslyšel...

Za stolem stál voják - měl černé vlasy, knírky, oči mu svítily, tváře hořely; blůzu měl rozpjatou a v ruce držel - -

Vojta otevřenými ústy lapal po vzduchu.

Voják držel děcko s vlnatou hlavičkou, s tlustýma buclatýma nožkama, oděné jenom v košilku. Houpal dítětem -výše - dolů -

"Kadlíku, Kadlíku, křikni: tata - ta-ta-ta - ta-ta-ta-ta!" křičela Boučková a smála se hlasitě, rozpustile.

Vojta se oběma rukama chytil za vlasy, jako by je chtěl i s koží strhnouti s hlavy, a zachřčel:

"Tak proto - tak proto -"

V tom zvuku bylo všecko: zklamání, bolest, zoufalost i nej-děsnější zuřivost. Dva skoky stačily.

Pravou nohou kopl do dveří u síně, až klapka odletěla.

Jako hladový, rozdivený medvěd vrazil do síně a pravicí hrábl za dveře.

"Ježíš Marijá - snad je tady!" ve světnici zaječela Boučková a vyražené okno bouchlo a zacrnělo na návsi.

Vojta ve dveřích skloněn, prostovlasý, hlavu maje nachýlenu vpřed, očima zpod obočí vykulenýma hleděl po světnici.

"Tak proto jste mě trhaly?" zařval ne jako člověk.

Udělal krok, a zuby maje zaťaty, vyjeveným zrakem pásl po vojákově. Pravice, držící motyku v půli topůrka, švihla do výše -

"Nezabíjej!" zoufale, divoce křikla Karla a vyděšena zdvihla proti němu paže.

Vypouklé oči Vojtovy zatěkaly z vojáka na ni -

Páž, dosud vzepjatá, mžikem švihla ještě výš, a silná, prudká praskavá rána padla Karle do temene.

Svalila se rázem.

Motyka mu vyletěla z ruky.

Zaťaté ruce maje skleslé, chroptě, vyjevenýma očima upřeně hleděl na padlou.

Neviděl, že voják, hodiv hošíčka na postel, chytil šavli, čepici i plášť a utíkal ze světnice, neslyšel, že Boučková na návsi jekotně svolává lidi.

Vtom se na Karlině skrání objevila tmavá stružka, jež zvolna stékala do líce.

Pustem ve Vojtově hlavě prokmitl svit myšlenky: Já ji zabil - Kadličku jsem zabil!

Hrůza jím zalomcovala. Vyjeveně hleděl na dveře a hned zas k zemi. Svezl se na kolena a paže se mu natáhly k ženě hlavě.

Ale vtom se zatřásl, ústa chrčivě zablábolila a také horní půle těla padla na zem, až hlava buchla do podlahy.

Z návsi se valil chumel výkřiků - těžký dupot na záspi třásl již okny chalupy ...

Když třetího dne potom nesli Karlu ke hrobu a celá mlazovská kapela hrála po zasněžené výslunné náspi nejlepší svůj pochod pohřební, Vojta Kaliba ležel v Nedomlelově světničce v bezvědomí...

Soudní komise se hned ráno po činu dostavila k jeho loži, ale přišla skoro nadarmo; lékař konstatoval prudký výlev krve do mozku a pravil, že Kaliba již sotva kdy bude vypovídati...

Kukelka se po celé dni od něho nehnul; sedě skrčen na židli u hlav Vojtovy postele, opatroval ho jako vlastního. A když tak v tichu o všem rozjímal a vzpomněl na nebožtíka starého Kalibu, myslíval si: "Dobře ti tam, Jozef, dobře ti tam ..."

Boučková sehnala, co mohla, aby dceři vystrojila pohřeb, za nějž by se nemusila stydět; ale domácích lidí přišlo málo.

Měli z toho všeho hrůzu, ale třebaže je Vojtův čin děsil, neklnuli mu. Sám představený povídal: "Museli ho tuze mučit - my o všem ani nevíme. Povídala Nedomlelka, že

ho je sotva polovička. Nosil on to všecko v sobě a tady mu snad došla síla!"

Boučková nad hrobem lamentovala, že bylo hrozně poslouchat, ale jiné oči neuronily slzy.

Kosačka po cestě ze hřbitova povídala tetkám: "Ta dělala, ale sama má největší vinu. Teď, když jí tu je ouzko, půjde prej s dítětem do Vidovic -"

"Bodejt' by ji tu nechali, připravila by toho malého o poslední."

"Nemohla jít dřív?" zvolala Svěračka. "A Smrže měla vzít s sebou -"

"Mamonáře! Teď chodí schlíplý. Chudák Manka, co ta se napláče!" -

Vojta již z toho pustého temna neprocítl. Ale trvalo ještě řadu dní, než smrt nadobro zdusila jeho tělo, než ústa vyjekla naposled a než Kukulka otevřel okno světničky, aby dušička mohla vylétnout...